

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΙΤΛΟΣ:

ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΙΔΙΩΝ-

**ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ,ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ
ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ: ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΠΡΟΒΑΤΟΥ ΝΙΚΟΛ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΓΡΗΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ ΗΡΑΚΛΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....Σελ.5-6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΠΑΙΔΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

1.1: Εισαγωγή.....Σελ.7-8

1.2: Μορφές παιδικής κακοποίησης.....Σελ.8

1.2.1: Φυσική και σωματική κακοποίηση.....Σελ.9

1.2.2: Σεξουαλική κακοποίηση.....Σελ.9-13

1.2.3: Παραμέληση και εγκατάλειψη.....Σελ.13-14

1.2.4: Συναισθηματική και ψυχολογική κακοποίηση.....Σελ.14-15

1.3: Παράγοντες κινδύνου παιδικής κακοποίησης.....Σελ.15

1.3.1: Οικογένεια.....Σελ.16-17

1.3.2: Τα παιδιά.....Σελ.17-18

1.3.3: Περιβαλλοντικοί παράγοντες.....Σελ.18-19

1.3.4: Η βία στην περιοχή κατοικίας.....Σελ.19-21

1.4: Παιδεραστία- η μάστιγα της σύγχρονης κοινωνίας.....Σελ.21-27

1.5: Στοιχεία αξιολόγησης σεξουαλικής κακοποίησης.....Σελ.27-29

1.6: Προβληματική σεξουαλική συμπεριφορά των ανηλίκων.....Σελ.29-30

1.7: Στατιστικά στοιχεία για την παιδική κακοποίηση.....Σελ.30-31

1.8: Η ψυχολογική στήριξη στις οικογένειες των ανήλικων παραβατών.....Σελ.31-32

1.9: Συνέπειες της παιδικής κακοποίησης.....Σελ.32-33

1.10: Πρόληψη της παιδικής κακοποίησης.....Σελ.33-34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

2.1: Η θεωρία της προσκόλλησης.....Σελ.34

2.2: Ψυχοδυναμική θεωρία.....	Σελ.34-35
2.3: Η θεωρία της μάθησης.....	Σελ.35
2.4: Κοινωνικό-πολιτισμικές προσεγγίσεις της κακοποίησης των παιδιών.....	Σελ.35-36
2.5: Η θεωρία της οικογενειακής δυσλειτουργίας.....	Σελ.36
2.6: Κοινωνική-οικολογική θεωρία.....	Σελ.37
2.7: Η θεωρία του φεμινισμού.....	Σελ.37-38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΣΧΟΛΙΚΗ ΠΑΙΔΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

3.1: Εισαγωγή.....	Σελ.38
3.2: Λεκτική και σωματική κακοποίηση από τους εκπαιδευτικούς.....	Σελ.38-39
3.3: Προσχολική εκπαίδευση και παιδική κακοποίηση.....	Σελ.39-40
3.4: Εννοιολογική προσέγγιση τιμωρίας στα σχολεία.....	Σελ. 40-41
3.5: Η λεκτική επιθετικότητα των παιδιών στο χώρο του σχολείου.....	Σελ.41-43
3.6: Εννοιολογική προσέγγιση της πειθαρχίας.....	Σελ.43-44
3.7: Η απειθαρχία των παιδιών στο σχολείο και τα αίτια.....	Σελ.44-46
3.8: Αίτια απειθαρχίας.....	Σελ.46-49
3.9: Αντιμετώπιση απειθαρχίας.....	Σελ.49
3.10: Η σπουδαιότητα της συνεργασίας σχολείου-οικογένειας.....	Σελ.49-52
3.11: Η εκπαίδευση γονέων και κηδεμόνων.....	Σελ.52-53
3.12: Συνεργασία οικογένειας-σχολείου.....	Σελ.53
3.13: Σχολές γονέων.....	Σελ.53-55

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

4.1: Η ελληνική νομοθεσία για την παιδική κακοποίηση.....	Σελ.55-56
4.2: Διεθνής νομοθεσία για την παιδική κακοποίηση.....	Σελ.57-60

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

5.1: Εισαγωγή.....	Σελ.60-61
5.2: Η σπουδαιότητα του θεσμού της οικογένειας.....	Σελ.61-62
5.3: Ο ρόλος του γονέα.....	Σελ.62-64
5.4: Διαπαιδαγώγηση του παιδιού στο οικογενειακό περιβάλλον.....	Σελ.64-65

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

6.1: Η σύμβαση των δικαιωμάτων του παιδιού.....	Σελ.65-66
6.2: Οι 4 βασικές αρχές της σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού.....	Σελ.66-67
6.3: Τα άρθρα της σύμβασης: Ορισμός της έννοιας παιδί.....	Σελ.67-69

Β. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1: Σκοπός της μελέτης.....	Σελ.69
2: Μεθοδολογία έρευνας.....	Σελ. 70
2.1: Ερευνητική στρατηγική.....	Σελ.70
2.2: Δείγμα για την έρευνα.....	Σελ.70-71
2.3: Ερευνητικό εργαλείο.....	Σελ.71-73
2.4: Διαδικασία συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων.....	Σελ.74
3: Αποτελέσματα.....	Σελ.74-92
ΣΥΖΗΤΗΣΗ.....	Σελ.92-93
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	Σελ.93-94
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.....	Σελ.95
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	Σελ.95-96
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	Σελ.96-102
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	Σελ.102-108

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εισαγωγή: Η παιδική κακοποίηση έχει λάβει πλέον τεράστιες διαστάσεις και αυτό διαφαίνεται στις ερευνητικές μελέτες που έχουν διενεργηθεί έως τώρα. Απότοκο αυτής είναι όχι μόνο οι σημαντικές επιπτώσεις στο ίδιο το παιδί αλλά εξίσου στην οικογένεια και την κοινωνία. Είναι ένας όρος «ομπρέλα» που καλύπτει όλες τις μορφές παιδικής κακοποίησης (φυσική, λεκτική, συναισθηματική, ψυχολογική, σεξουαλική) καθώς και παιδική παραμέληση. Γι' αυτό, η όσον τον δυνατόν έγκαιρη αναγνώριση και αντιμετώπιση είναι σημαντική για να ελαχιστοποιήσει τόσο τις άμεσες όσο και τις έμμεσες μακροπρόθεσμες συνέπειες στο παιδί. Ο ρόλος λοιπόν των παιδαγωγών στην πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου είναι καταλυτικός και σύμφωνα με το Νόμο 3500/06 η αναφορά πιθανών περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης είναι υποχρεωτική.

Σκοπός: Σκοπός της εργασίας είναι να καταδείξει με παραδείγματα, την κατάσταση που διαδραματίζεται στην καθημερινότητα πολλών παιδιών, τους τρόπους αντιμετώπισης, τους τρόπους πρόληψης αλλά και ενημέρωσης, όλων των εμπλεκομένων, όπως είναι οι γονείς και η οικογένεια, οι εκπαιδευτικοί και οι υπόλοιποι λειτουργοί που οφείλουν να προστατεύουν τα παιδιά. Συγκεκριμένα, η μελέτη εξέτασε τις γνώσεις, τις στάσεις και τις πρακτικές των παιδαγωγών του Νομού Θεσσαλονίκης σε παιδικούς σταθμούς.

Μεθοδολογία: Η παρούσα μελέτη πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 100 παιδαγωγών, ανδρών και γυναικών, ηλικίας 25-50 ετών, κατοίκων του νομού Θεσσαλονίκης. Πραγματοποιήθηκε τυχαιοποιημένη συστηματική δειγματοληψία. Για τις ανάγκες της δειγματοληψίας καταρτίστηκε κατάλογος με τους παιδικούς σταθμούς του Νομού Θεσσαλονίκης (n=10) και τον αριθμό των παιδαγωγών που υπηρετούν σε καθένα από αυτά. Από το σύνολο των παιδικών σταθμών που υπήρχαν στο Νομό επιλέχθηκε τυχαία ένας αριθμός παιδικών σταθμών που συγκέντρωναν 100 εν υπηρεσία παιδαγωγούς, οι οποίοι αποτέλεσαν το δείγμα της μελέτης μας. Το ερωτηματολόγιο εξέταζε τα κοινωνικό-δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, τις γνώσεις, τις στάσεις και τις πρακτικές τους σχετικά με την παιδική κακοποίηση.

Αποτελέσματα: Όσον αφορά τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήχθη, αξίζει να σημειωθεί ότι στην πλειοψηφία τους οι συμμετέχοντες ήταν γυναίκες (n=91, 91%) και διορισμένοι σε μόνιμη θέση (n=33, 33%) ενώ οι αναπληρωτές κάλυπταν μέχρι και το 36%. Παράλληλα οι 28 (28%) συμμετέχοντες απάντησαν ότι δεν έχουν

παρακολουθήσει επιμορφωτικά σεμινάρια σχετικά με την κακοποίηση. Από το σύνολο των συμμετεχόντων οι 86 (86%) δεν είχαν κατά το τελευταίο σχολικό έτος επιβεβαιωμένες περιπτώσεις παιδικής κακοποίησης, και 63 συμμετέχοντες (63%) δήλωσαν ότι δεν είχαν επιβεβαιωμένη παιδική κακοποίηση σε όλη τη διάρκεια της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας. Επίσης, από τους συμμετέχοντες οι 30 (30%) δήλωσαν ότι διατηρούσαν υποψία για την κακοποίηση κάποιων παιδιών κατά την διάρκεια της επαγγελματικής του σταδιοδρομίας. Όσον αφορά στη νομική υποχρέωση των παιδαγωγών για την καταγγελία περιστατικών κακοποίησης, οι 67 συμμετέχοντες (67%) δήλωσαν πως γνωρίζουν το νομικό πλαίσιο. Τέλος, από τα αποτελέσματα των σύνθετων αναλύσεων, δεν βρέθηκε στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα σε αυτούς που ανέπτυξαν στρατηγικές αντιμετώπισης της κακοποίησης και σε αυτούς που δεν ανέπτυξαν ως προς τη γνώση που διέθεταν για το νομικό πλαίσιο σχετικά την παιδική κακοποίηση και τη γνώση για τους υποστηρικτικούς φορείς που υπάρχουν διαθέσιμοι για τις περιπτώσεις των κακοποιημένων παιδιών.

Συμπεράσματα: Το φαινόμενο της παιδικής κακοποίησης φαίνεται σημαντικά υποεκτιμημένο. Οι παιδαγωγοί βρέθηκαν να διατηρούν υποψία για πολλές περιπτώσεις παιδιών χωρίς ωστόσο να καταλήγουν να τις επιβεβαιώσουν. Υπάρχουν στάσεις απενοχοποίησης της κακοποίησης χωρίς ωστόσο να συνδέονται με τις πρακτικές των παιδαγωγών στην παρούσα μελέτη. Πολλοί παιδαγωγοί αναγνώρισαν την έλλειψη ετοιμότητάς τους να ανταποκριθούν στο πρόβλημα. Στην πλειοψηφία τους βρέθηκαν να αναλαμβάνουν δράση για την αντιμετώπισή του προβλήματος με αποσπασματικό χαρακτήρα και αμφίβολο αποτέλεσμα. Κρίνεται απαραίτητο να αναπτυχθούν προγράμματα επιμόρφωσης των παιδαγωγών σε θέματα παιδικής κακοποίησης και ενημέρωσή τους ως προς τις νομικές τους υποχρεώσεις και το ρόλο τους στην αντιμετώπιση του προβλήματος.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ευκαιρία της ολοκλήρωσης αυτής της έρευνας θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά τον επιβλέποντα της πτυχιακής εργασίας μας κ. Γρηγορόπουλο Ηρακλή για την καθοδήγηση και τις πολύτιμες συμβουλές του. Επίσης, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τα άτομα που δέχτηκαν να συμμετέχουν στην έρευνα και να μοιραστούν μαζί μας τις απόψεις τους, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην κατανόηση του προβλήματος της παιδικής κακοποίησης στη χώρα μας.

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Πάντα να συμπεριφέρεστε στο παιδί χρησιμοποιώντας τους καλύτερους τρόπους σας και να του προσφέρεται τον καλύτερο εαυτό σας.

Maria Montessori

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Παιδική κακοποίηση

1.1 Εισαγωγή

Η κακοποίηση των παιδιών μπορεί είναι **σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική ή παραμέληση**, ειδικά από την οικογένεια του ή άλλο άτομο που μπορεί να τα φροντίζει. Μπορεί να συμπεριλαμβάνει οποιαδήποτε πράξη που έχει ως αποτέλεσμα την φυσική ή μη βλάβη ενός παιδιού και μπορεί να συμβεί σε ένα σπίτι, σε σχολεία ή άλλα μέρη που μπορεί να πηγαίνει το παιδί. (Γιωτάκος, Παπαδομαρκάκη και άλλοι, 2008).

Η κακοποίηση παιδιών είναι οποιαδήποτε βλάβη που προκαλείται σκόπιμα σε παιδί συνήθως κατά τη διάρκεια επιβολής πειθαρχίας. Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι η κακοποίηση παιδιών μπορεί να περιλαμβάνει τραυματισμό, φυσικό ή συναισθηματικό, ορατό ή όχι άμεσα ορατό. Έχει πολύ αρνητικές επιπτώσεις τόσο στα θύματά της όσο και στην κοινωνία. Τα άτομα που υφίστανται κακοποίηση αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο σωματικών, συναισθηματικών, εργασιακών προβλημάτων και προβλημάτων σχέσεων σε όλη την παιδική ηλικία και στην ενηλικίωση. (Pinheiro, 2006).

Είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς ότι κάποιος και περισσότερο ένα μέλος της οικογένειας ή ο δάσκαλος, μπορεί να κάνει κακό σε ένα παιδί. Ωστόσο, περίπου ένα εκατομμύριο παιδιά κακοποιούνται κάθε χρόνο παγκοσμίως. Και αυτά είναι μόνο τα αναφερθέντα περιστατικά παιδικής κακοποίησης, καθώς σε πολλές

περιπτώσεις δεν αναφέρονται και δεν εντοπίζονται τα περιστατικά, ενώ συχνά τα παιδιά φοβούνται να μιλήσουν. Ένα άλλο μεγάλο πρόβλημα είναι ο κοινωνικός στιγματισμός που φοβούνται οι οικογένειες σε περίπτωση που καταφύγουν στην δικαιοσύνη, γι' αυτό και υπάρχουν ειδικοί νόμοι προστασίας των παιδιών ειδικά από τα Μέσα μαζικής ενημέρωσης, όταν προβάλλουν τέτοια θέματα. (Σιμώνη - Λιόλιου, 2011).

Αυτός που κακοποιεί ένα παιδί χρησιμοποιεί διάφορες μεθόδους για να βρεθεί κοντά του, να ασκήσει εξουσία και έλεγχο, και να το εμποδίσει να πει τι πραγματικά του συμβαίνει ή ακόμα να ζητήσει βοήθεια. Η κακοποίηση είναι μια κατάχρηση εξουσίας και παραβίαση της εμπιστοσύνης του παιδιού. Σπάνια είναι ένα μεμονωμένο γεγονός και συνήθως συμβαίνει κατ' επανάληψη και μπορεί να διαρκέσει για μήνες ή και χρόνια ακόμα. Υπάρχουν περιπτώσεις που η μορφή της κακοποίησης μπορεί να αλλάζει στη διάρκεια του χρόνου. Τις περισσότερες φορές, τα παιδιά γνωρίζουν τους κακοποιούς τους, διότι η κακοποίηση συμβαίνει συνήθως στο σπίτι. Αυτό καθιστά δύσκολο για τα παιδιά να μιλήσουν. (Πρεκατέ, 2008).

1.2 Μορφές παιδικής κακοποίησης:

1. φυσική και σωματική κακοποίηση
2. σεξουαλική κακοποίηση
3. παραμέληση και εγκατάλειψη
4. συναισθηματική και ψυχολογική κακοποίηση

Πολύ συχνά σαν μορφή κακοποίησης αναφέρεται και η εκμετάλλευση. Τις παραπάνω μορφές τις συναντούμε ξεχωριστά, παρ' όλα αυτά συχνά παρατηρείται και συνδυασμός τους. (Γιωσαφάτ, 2010).

1.2.1 Φυσική και σωματική κακοποίηση

Η σωματική κακοποίηση αναφέρεται σε «**κάθε μη φυσιολογική σωματική πράξη**» που προκαλείται σε ένα παιδί από άτομο που έχει την φροντίδα του. Δεν είναι πάντοτε αποτέλεσμα της πρόθεσης να βλάψει ένα παιδί, αλλά μερικές φορές μπορεί να δικαιολογηθεί ως μια μορφή πειθαρχίας. Ωστόσο, όταν είναι βασισμένο στο φόβο, αποτελεί φυσική κακοποίηση. Η σωματική κακοποίηση είναι ο τύπος κακοποίησης που πιθανότατα θα συνοδεύεται από άλλη μορφή, ειδικά συναισθηματική κακοποίηση ή παραμέληση. (Πρεκατέ, 2008).

Η σωματική κακοποίηση αφορά κάθε φυσική ή σωματική βλάβη που γίνεται πάνω σε ένα παιδί η οποία δεν οφείλεται σε ατύχημα. Αφορά πάντα χτύπημα με το χέρι, με ξύλο, με ζώνη κτλ, μπορεί με γροθιά, κλωτσιά, τράνταγμα, πέταγμα, μαχαίρωμα, πνίξιμο, κάψιμο ή δάγκωμα, ή κάθε πράξη που οδηγεί σε φυσικό τραυματισμό. Όλα τα παραπάνω μπορούν να προκαλέσουν μικρές μελανιές, σοβαρά κατάγματα ακόμη και θάνατο. Κάθε τραυματισμός θεωρείται κακοποίηση ανεξάρτητα από το εάν υπήρχε σκοπός να πληγωθεί το παιδί. (Πρεκατέ, 2008).

Τα παιδιά με σωματική κακοποίηση αντιμετωπίζουν δυσκολίες σε σχέση με τους συνομηλίκους τους και τους ενήλικες γύρω τους. Η συνεχής απειλή βίας στο σπίτι τους καθιστά συνεχώς σε επαγρύπνηση και δυσπιστία και μπορεί να είναι υπερβολικά αυταρχικά και επιθετικά με την συμπεριφορά τους απέναντι στους άλλους ανθρώπους. Είναι επίσης ευάλωτα σε «συναισθηματικές καταιγίδες» ή σε περιπτώσεις μεγάλης συναισθηματικής αντίδρασης στις καθημερινές καταστάσεις. Αυτές οι «καταιγίδες» μπορούν να λάβουν τη μορφή βαθιάς θλίψης, φόβου ή οργής. Συνήθως, αυτά τα παιδιά μπορεί επίσης να έχουν προβλήματα με την σχολική τους επίδοση, τη σωματική ανάπτυξη και το συντονισμό, την ανάπτυξη φιλίας και σχέσεων, την επιθετικότητα και τη διαχείριση θυμού, την κατάθλιψη, το άγχος και τη χαμηλή αυτοεκτίμηση. (Σιμώνη - Λιόλιου, 2011).

1.2.2 Σεξουαλική κακοποίηση

Κάθε είδους σεξουαλική δραστηριότητα αλλά και δραστηριότητα χωρίς άγγιγμα του ενήλικα στο παιδί ή στον έφηβο έχει σκοπό τη σεξουαλική διέγερση ή

και ικανοποίηση του ενήλικα. Εδώ συμπεριλαμβάνονται: έκθεση του παιδιού σε πορνογραφικό υλικό, γυμνό σώμα/ φωτογράφιση του παιδιού και ο βιασμός. (Γιωσαφάτ, 2010).

Η σεξουαλική κακοποίηση περιλαμβάνει πράξεις ενός γονέα ή συγγενή ή ενός ενήλικου που φροντίζει ή έχει άμεση σχέση με το παιδί, με οποιοδήποτε τύπου επαφή. Στόχος του, η σεξουαλική ικανοποίηση του, ο οποίος έχει πάντα την αποκλειστική ευθύνη διότι τα παιδιά δεν είναι δυνατόν να δώσουν την συγκατάθεση τους σε οποιαδήποτε τέτοια ενέργεια.¹

Συνήθως εφαρμόζεται με την άσκηση πειθούς, ή τη δωροδοκία, δελεασμό, ή τον εξαναγκασμό ενός παιδιού να συμμετέχει ή να βοηθήσει άλλο άτομο να συμμετάσχει σε οποιαδήποτε σεξουαλική συμπεριφορά με σκοπό την ικανοποίηση του ενήλικα, ενώ έχουμε περιπτώσεις με την καταγραφή με οπτικοακουστικά μέσα. Τέλος, περιλαμβάνει το βιασμό, την ασέλγεια, την παρενόχληση και κάθε μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών. (Σιμώνη - Λιόλιου, 2006).

Ένα άτομο μπορεί να κακοποιήσει σεξουαλικά ένα παιδί χρησιμοποιώντας απειλές και φυσική δύναμη, αλλά η σεξουαλική κακοποίηση συχνά περιλαμβάνει κάποιες μορφές χειραγώγησης, στις οποίες το παιδί εξαναγκάζεται να πιστέψει ότι αυτό που γίνεται είναι μια έκφραση αγάπης. Σχεδόν όλα τα παιδιά είναι ευάλωτα σε σεξουαλική κακοποίηση, παρατηρούμε όμως ότι τα κορίτσια έχουν περισσότερες πιθανότητες να υποστούν σεξουαλική κακοποίηση από τα αγόρια. Τα παιδιά με αναπηρία είναι έως και επτά φορές πιο πιθανό να κακοποιηθούν από τα υπόλοιπα, καθώς έχουν μειωμένες δυνατότητες αντίδρασης και πολλές φορές έκφρασης για αυτό που έχουν υποστεί. (Σιμώνη-Λιόλιου,2006).

Η σεξουαλική κακοποίηση των παιδιών δυστυχώς υπάρχει από τα αρχαία χρόνια και υπάρχουν αναφορές ακόμη και στην εποχή του Βυζαντίου. Σε πολλά μουσουλμανικά κράτη μόλις τα τελευταία χρόνια καταργήθηκε ο νόμος που επέτρεπε σε έναν άνδρα να μην διωχθεί ποινικά σε περίπτωση που επέλεγε να «παντρευτεί» το

---

¹ <http://www.reporter.com.cy/local-news/article/34333/anaggi-ethnikis-stratigkis-gaexaleipsis-paidikis-bias> Ανάγκη εθνικής στρατηγικής για εξάλειψη της παιδικής βίας (πρόσβαση 15.12.2017).

κορίτσι που είχε βιάσει ανεξαρτήτως ηλικίας. Μάλιστα το 2017 η Ιορδανία κατάργησε τον σχετικό νόμο κατόπιν πιέσεων της κοινής γνώμης και διεθνών οργανισμών.

«Ιορδανοί βουλευτές ψήφισαν υπέρ της κατάργησης νόμου που επιτρέπει στους βιαστές να γλιτώνουν ατιμώρητοι εάν παντρεύονται τα θύματά τους, δήλωσαν την Τρίτη ακτιβιστές υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι ίδιοι χαιρέτισαν την κίνηση που έρχεται μία εβδομάδα αφού η Τυνησία ακύρωσε αντίστοιχο νόμο ως ένα σημαντικό βήμα προς τον τερματισμό της ατιμωρησίας για σεξουαλική βία. Κάποιες χώρες στην περιοχή έχουν ήδη κλείσει τέτοια παραθυράκια στο νόμο. Η Αίγυπτος κατήργησε το νόμο το 1999 και το Μαρόκο αναθεώρησε τη νομοθεσία του το 2014, ύστερα από την αυτοκτονία μιας 16χρονης και την απόπειρα αυτοκτονίας μιας 15χρονης που εξαναγκάστηκαν να παντρευτούν τους βιαστές τους.

Σύμφωνα με την οργάνωση Equality Now, τέτοιοι νόμοι ισχύουν επίσης σε πολλές χώρες εκτός Μέσης Ανατολής, όπως οι Φιλιππίνες και το Τατζικιστάν.»²

Η σεξουαλική βία των παιδιών, σύμφωνα με στοιχεία αλλά και με την δημοσιοποίηση τέτοιων θεμάτων στον Τύπο δεν γνωρίζει σύνορα, θρησκείες, οικονομικές καταστάσεις ή μορφωτικό επίπεδο των δραστών. Η παιδοφιλία είναι διαδεδομένη ακόμη και στα πλέον φιλελεύθερα κράτη της Βόρειας Ευρώπης, εκεί που λογικά η σεξουαλική απελευθέρωση θα έφερνε μείωση τέτοιων κρουσμάτων. Αντίθετα, η παιδοφιλία και η παιδική σεξουαλική κακοποίηση είναι σε έξαρση. Στην Μεγάλη Βρετανία το τεράστιο σκάνδαλο με ανώτερα και πασίγνωστα στελέχη του BBC που ήταν μπλεγμένα σε παιδοφιλία, καλύφθηκε ενώ η δημοσιογράφος που έφερε το θέμα στην δημοσιότητα βρέθηκε πρόσφατα νεκρή.

«Η Liz MacKean, 52 ετών, ήταν η δημοσιογράφος του BBC που εξαναγκάστηκε σε παραίτηση το 2013, όταν τα στελέχη του βρετανικού τηλεοπτικού δικτύου αποφάσισαν να μην προβάλλουν τη γενναία έρευνα της που ουσιαστικά αποκάλυπτε την αποτρόπαια δράση του σεσημασμένου παιδόφιλου -και επί χρόνια παρουσιαστή του δικτύου- Jimmy Savile. Τότε είχε επιχειρηθεί, να παρουσιαστεί η ρεπόρτερ ως

---

² <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=895224> Ιορδανία: Καταργείται νόμος «καταφύγιο» βιαστών. (πρόσβαση 15.12.2017).

παρανοϊκή και επικίνδυνη, σε μία προσπάθεια, απ' ό,τι αποδείχθηκε να προστατευθεί όχι μόνο ο παρουσιαστής, αλλά και ένα ολόκληρο κύκλωμα παιδεραστίας.

Ωστόσο, η έρευνα της MacKean είχε ήδη δικαιωθεί από το 2012 και μετά από περίπου έναν χρόνο απεγνωσμένων προσπαθειών της να φέρει στο φως τη φρικιαστική δράση του ιδίου και των ομοίων του. Μετά την είδηση του θανάτου της, το ειδησεογραφικό δίκτυο που είχε παρεμποδίσει τις αποκαλύψεις της έρευνας της και είχε αφιερώσει αρκετά χρόνια στη συστηματική καταστροφή της φήμης της, μετέδωσε ότι ο θάνατος της οφείλεται "σε επιπλοκές ύστερα από εγκεφαλικό επεισόδιο".

Η δημοσιογράφος παρά το γεγονός ότι δεχόταν απειλές για τη ζωή της κατά τη διάρκεια της έρευνας της και μάλιστα από μία ελίτ "φίλων" του Savile και του BBC, είχε δηλώσει ότι ήταν επιλογή της να συνεχίσει να αναζητά την αλήθεια και να ξεσκεπάσει την κουλτούρα της παιδοφιλίας και ταυτόχρονα καθήκον της, καθώς η ίδια ήταν μητέρα δύο παιδιών.

Ας σημειωθεί ότι η Liz MacKean είναι η δεύτερη προβεβλημένη δημοσιογράφος του BBC που πεθαίνει κάτω από εξαιρετικά ύποπτες συνθήκες και μετά από απόπειρα να έρθουν στο φως στοιχεία για εμπλοκή σε κυκλώματα παιδοφιλίας υψηλά ιστάμενων προσώπων του δικτύου. Η MacKean δεν ήταν η μόνη: και η Jill Dando, πρώην παρουσιάστρια της εκπομπής "Crimewatch", είχε επιχειρήσει να ευαισθητοποιήσει τους προϊστάμενούς της ότι σ' αυτό το κύκλωμα εμπλέκονταν μεγάλα ονόματα και αστέρες της ευρύτερης βιομηχανίας ενημέρωσης και θεάματος. Το αποτέλεσμα ήταν η 37χρονη Dando, να βρεθεί νεκρή στις 26 Απριλίου του 1999. Κάποιος την είχε πυροβολήσει έξω από το σπίτι της στο δυτικό Λονδίνο και η υπόθεση της δολοφονίας της παραμένει ακόμη άλυτη».³

---

³ <http://m.lifo.gr/now/world/157123> Νεκρή βρέθηκε η ρεπόρτερ που είχε ξεσκεπάσει το κύκλωμα παιδόφιλων του BBC. (πρόσβαση 15.12.2017).

Εικόνα 1. Όχι μόνο η έρευνα της για το κύκλωμα παιδόφιλων του BBC δεν προβλήθηκε ποτέ, αλλά το δίκτυο, για χρόνια προσπαθούσε να αμαυρώσει τη φήμη της MacKean.

1.2.3 Παραμέληση και εγκατάλειψη

Παραμέληση είναι η κακοποίηση που ορίζεται και ως η αδυναμία κάλυψης των βασικών αναγκών που είναι απαραίτητες για την υγιή σωματική και συναισθηματική ανάπτυξη ενός παιδιού. Αναφέρεται σε περιπτώσεις στις οποίες ο γονέας δεν καταφέρνει να καλύψει επαρκώς τις ανάγκες του παιδιού: π.χ. την παροχή φροντίδας και υποστήριξης, την κατάλληλη εποπτεία, την κατάλληλη νομική και ηθική καθοδήγηση, την σωματική ακεραιότητα, την ιατρική φροντίδα, την κανονική παρακολούθηση του σχολείου και τέλος την αγάπη. (Πρεκατέ, 2008).

Μερικές φορές, ένας γονέας μπορεί να μην είναι σωματικά ή διανοητικά ικανός να φροντίσει για ένα παιδί. Αυτό μπορεί να συμβαίνει ως αποτέλεσμα ασθένειας, τραυματισμού, κατάθλιψης, άγχους ή κατάχρησης ουσιών. Η παραμέληση μπορεί μερικές φορές να συνδέεται με την κοινωνικοοικονομική κατάστασή του. Πολλοί γονείς δεν έχουν τους πόρους για να καλύψουν τις ανάγκες ενός παιδιού. Ωστόσο, είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε ότι η συναισθηματική κακοποίηση και αμέλεια συμβαίνει σε πολλές οικογένειες, ανεξάρτητα αν είναι πλούσιες ή φτωχές. Ένας αριθμός παραγόντων έχει συσχετιστεί με την παιδική παραμέληση. Ορισμένα

από αυτά τα χαρακτηριστικά είναι ενδεικτικά του επίσης κακοποιημένου ως παιδί γονέα. Οι ακόλουθοι παράγοντες έχουν εντοπιστεί από τους Leavitt(1974) και Kadushin (1974) στο σημαντικό έργο τους για την παιδική κακοποίηση:

1. Η συντριπτική πλειοψηφία των οικογενειών που παραμελούν βρίσκονται στις κατώτερες κοινωνικοοικονομικές τάξεις.
2. Οι γονείς αυτοί ήταν επίσης παραμελημένοι και συχνά είχαν συναισθηματικά στερημένες εμπειρίες από την παιδική τους ηλικία.
3. Οι γονείς είναι συχνά κοινωνικά απομονωμένοι.
4. Συχνά εξαντλούνται σωματικά και συναισθηματικά ή μπορεί να έχουν προβλήματα υγείας. Αυτές οι συνθήκες μπορούν να οδηγήσουν σε απάθεια και αδιαφορία προς τα παιδιά τους
5. Ένας αρκετά μεγάλος αριθμός μητέρων που παραμελούν τα παιδιά τους είναι κάτω από το φυσιολογικό πνευματικό επίπεδο.

Τα σημάδια παραμέλησης των παιδιών (τα οποία μπορεί να είναι παρόμοια με αυτά της συναισθηματικής κακοποίησης) εξαρτώνται από την ηλικία τους. Τα μωρά και τα μικρά παιδιά μπορεί να μην φαίνεται να έχουν στενή σχέση με τον γονέα, μπορεί να είναι υπερβολικά ανήσυχα και να μην έχουν εμπιστοσύνη, να είναι επιθετικά ή υπερβολικά στοργικά σε ξένους και ανθρώπους που δεν γνωρίζουν καλά. Τα μεγαλύτερα παιδιά μπορούν να μιλούν ή να κάνουν πράξεις που δεν αρμόζουν στην ηλικία τους, να είναι κοινωνικά απομονωμένα, να είναι απομονωμένα από τους γονείς τους, να μην έχουν καλή συμπεριφορά και να αγωνίζονται να ελέγξουν τα έντονα συναισθήματα ή τις εκρήξεις τους. (Πρεκατέ, 2008).

1.2.4 Συναισθηματική και ψυχολογική κακοποίηση

Η συναισθηματική κακοποίηση είναι ένας επαναλαμβανόμενος, επιβλαβής τύπος συμπεριφοράς, ανάμεσα στο γονέα και στο παιδί, που έχει σοβαρό αντίκτυπο στη ψυχολογία του παιδιού. Η συγκεκριμένη μορφή κακοποίησης, εκδηλώνεται και εκφράζεται με συκοφαντίες, βρισιές, γελοιοποίηση και εξευτελισμό του παιδιού. Σε αυτή τη κατηγορία συμπεριλαμβάνεται η απουσία έκφρασης της αγάπης από το γονιό, η μη παροχή φροντίδας και κάλυψης αναγκών του παιδιού, η δημιουργία

κλίματος ανασφάλειας, η εκμετάλλευση και η διαφθορά του παιδιού (Kairys, Charles and Committee , 2002).

Το παιδί βιώνει την απόρριψη, την ταπείνωση, τις προσβολές, τη δημιουργία παράλογων προσδοκιών ή τον περιορισμό των ευκαιριών να μαθαίνει διάφορα πράγματα όπως να κοινωνικοποιείται και να διερευνά. Ο καθένας μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την αυτοεκτίμηση του παιδιού και την κοινωνική του ικανότητα. Αυτοί οι γονείς δεν βλέπουν τα παιδιά ως άτομα που έχουν ανάγκες αλλά φροντίζουν να εκπληρώνουν τις δικές τους ανάγκες και στόχους πρώτα , αδιαφορώντας για αυτά. Έτσι μπορεί να γίνονται επιθετικοί και να συμπεριφέρονται με φωνές και εκφοβισμούς. Μπορούν να απομονώσουν ή να περιορίσουν τα παιδιά, ή μπορούν να τα χειραγωγήσουν με ένα πιο « λεπτό τρόπο», όπως συναισθηματικό εκβιασμό. Από τη βρεφική ηλικία έως την ενηλικίωση, οι συναισθηματικά κακοποιημένοι άνθρωποι συχνά αποσύρονται δεν έχουν καλή επικοινωνία με τους συνομηλίκους τους και δυσκολεύονται να προβλέψουν τη συμπεριφορά άλλων ανθρώπων. (Σιμώνη - Λιόλιου, 2006).

Τα συναισθηματικά κακοποιημένα παιδιά παρουσιάζουν μια σειρά συγκεκριμένων στάσεων. Συχνά αισθάνονται δυσαρεστημένα, φοβισμένα και απογοητευμένα, συμπεριφέρονται επιθετικά και αντικοινωνικά ή πολύ ώριμα για την ηλικία τους, αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην παρακολούθηση των μαθημάτων τους, δυσκολεύονται να κάνουν φίλους, παρουσιάζουν σημάδια σωματικής αμέλειας και υποσιτισμού, ακράτεια ή και πόνους. (Πρεκατέ, 2008).

1.3 Παράγοντες κινδύνου παιδικής κακοποίησης

Γενικά υπάρχουν διαφορετικές απόψεις πάνω στην θεωρία της παιδικής κακοποίησης. Ποιες είναι πραγματικά οι αιτίες που την προκαλούν; Σύμφωνα με τις θεωρίες ειδικών οι αιτίες που την προκαλούν είναι τέσσερις:

1. η οικογένεια
2. το παιδί
3. η κοινωνία
4. το σχολείο

1.3.1 Οικογένεια

Έρευνες έχουν συνδέσει ορισμένα χαρακτηριστικά του παιδιού και του γονέα, καθώς και χαρακτηριστικά του οικογενειακού περιβάλλοντος, που συμβάλουν στην κακοποίηση παιδιών και την παραμέληση τους. Οι συγκεκριμένες καταστάσεις ζωής ορισμένων οικογενειών, όπως η μονογονεϊκή μέριμνα, η ενδοοικογενειακή βία και τα αγχωτικά συμβάντα της ζωής, μπορούν να συμβάλουν στην πιθανότητα κακοποίησης. Οι γονείς που είναι πιθανό να κακοποιήσουν τα παιδιά τους τείνουν να έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση, και να μην μπορούν να ελέγξουν τον εαυτό τους, να έχουν παρορμήσεις, προβλήματα ψυχικής υγείας ή και εμφάνιση, αντικοινωνική συμπεριφορά. Έχουν επίσης την τάση να είναι απαισιόδοξοι (π.χ δεν κάνουν όνειρα για τα παιδιά τους) και να μη περιμένουν τίποτα από πουθενά. (Πρεκατέ, 2008).

Παρακάτω μπορούμε να δούμε κάποιους από τους οικογενειακούς παράγοντες που συμβάλλουν ενδεχομένως στην κακομεταχείριση:

- **δομή της οικογένειας:** Τα παιδιά που προέρχονται από έναν μόνο γονέα ή από πολύ νέους γονείς χωρίς να υπάρχει υποστήριξη από άλλα μέλη της οικογένειας, ενδέχεται να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να υποστούν φυσική ή σεξουαλική κακοποίηση και αμέλεια από τα παιδιά που ζουν με δύο γονείς. Ορισμένα μονογονεϊκά νοικοκυριά είναι πολύ πιθανό να έχουν εισοδήματα κάτω από το όριο της φτώχειας. Το χαμηλότερο εισόδημα, το αυξημένο άγχος που συνδέεται με το συνολικό βάρος των οικογενειακών ευθυνών και η μικρή ή καθόλου υποστήριξη από άλλους συγγενείς πιστεύεται ότι συμβάλλουν στον κίνδυνο της κακομεταχείρισης των παιδιών. (Πρεκατέ, 2008).
- **ενδοοικογενειακή βία:** Με τον όρο ενδοοικογενειακή βία εννοούμε την παρουσία βίαιων καταστάσεων στο σπίτι. Οι έρευνες δείχνουν ότι σε 30 έως 60% των οικογενειών όπου λαμβάνει χώρα η συζυγική κακοποίηση, εμφανίζεται επίσης παιδική κακοποίηση. Τα παιδιά σε σπίτια όπου υπάρχει βία μπορούν να βιώσουν την άσχημη γονική συμπεριφορά να είναι θύματα σωματικής κακοποίησης και να παραμεληθούν από τους γονείς τους που δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους λόγω των φόβων τους. Ακόμα και αν τα παιδιά δεν υποστούν κακομεταχείριση, ενδέχεται να έχουν επιβλαβείς

συναισθηματικές συνέπειες από τις σκηνές βίας που παρακολουθούν. (Πρεκατέ, 2008).

- **γεγονότα που προκαλούν άγχος:** Το άγχος θεωρείται ότι παίζει σημαντικό ρόλο στη λειτουργία της οικογένειας, Αν και η ακριβής σχέση του με την κακοποίηση δεν ταυτοποιείται πλήρως. Σε διάφορες μελέτες, η σωματική κακοποίηση έχει συνδεθεί με γεγονότα της ζωής που προκαλούν άγχος, όπως την ανατροφή των παιδιών και την συναισθηματική δυσφορία. Ομοίως, ορισμένες μελέτες έχουν διαπιστώσει ότι οι γονείς που παραμελούν τα παιδιά τους αναφέρουν το άγχος ως κύριο παράγοντα αυτής τους της συμπεριφοράς. (Πρεκατέ, 2008).

Δεν είναι σαφές, ωστόσο, εάν οι μη συνεπείς στις υποχρεώσεις τους γονείς, βιώνουν στην πραγματικότητα περισσότερο στρες ή μάλλον, αντιλαμβάνονται περισσότερο τα γεγονότα και τις εμπειρίες της ζωής. Επιπλέον, οι ειδικές καταστάσεις στρες (π.χ. απώλεια εργασίας, σωματική ασθένεια, συζυγικά προβλήματα, ή το θάνατο ενός μέλους της οικογένειας) μπορούν να επιδεινώσουν ορισμένα χαρακτηριστικά των μελών της οικογένειας που πλήττονται, όπως η εχθρότητα, άγχος ή κατάθλιψη, και αν αυτό μπορεί να επιδεινώσει το επίπεδο της οικογένειας των συγκρούσεων και της κακοποίησης. (Πρεκατέ, 2008).

1.3.2 Τα παιδιά

Παράγοντες όπως η ηλικία του παιδιού και η σωματική, ψυχική, συναισθηματική ή κοινωνική ανάπτυξη του μπορεί να αυξήσει την ευπάθεια του παιδιού σε κακοποίηση.

✓ Από την γέννηση έως την ηλικία των τριών ετών

Το ποσοστό των τεκμηριωμένων ποσοστών κακοποίησης είναι υψηλότερο για τα παιδιά μεταξύ της γέννησης και 3 ετών. Το ποσοστό μειώνεται όσο αυξάνεται η ηλικία. Τα βρέφη και τα μικρά παιδιά, λόγω των μικρών φυσικών διαστάσεων τους τα οποία έχουν ανάγκη για συνεχή φροντίδα, μπορεί να είναι ιδιαίτερα ευάλωτα σε πολλές μορφές κακοποίησης. (Pinheiro, 2006).

✓ **Παιδιά με Ειδικές Ανάγκες**

Τα παιδιά με σωματική, γνωστική, και συναισθηματική αναπηρία είναι 1,7 φορές πιο πιθανό να κακοποιηθούν από τα παιδιά χωρίς αναπηρίες. Αν και τα παιδιά δεν είναι υπεύθυνα για την κακοποίηση την οποία υφίστανται αρκετές είναι οι παράμετροι οι οποίες βρέθηκαν ότι αυξάνουν τα ποσοστά κακοποίησης. Παιδιά με αναπηρίες ή νοητική υστέρηση, για παράδειγμα, είναι πιθανότερο να κακοποιηθούν. Τα παιδιά με αναπηρίες επίσης είναι ευάλωτα σε επανειλημμένες κακοποιήσεις, διότι δεν μπορούν να καταλάβουν ότι η μη ανάρμοστη συμπεριφορά είναι ακατάλληλη, και δεν μπορούν να είναι σε θέση να ξεφύγουν ή να υπερασπιστούν τον εαυτό τους σε ανάλογες περιπτώσεις. (Καραφύλλης, 2013).

1.3.3 Περιβαλλοντικοί παράγοντες

Οι περιβαλλοντικοί παράγοντες όπως η φτώχεια και η ανεργία, και η κοινωνική απομόνωση μπορούν να αυξήσουν τον κίνδυνο της παιδικής κακοποίησης.

- **Φτώχεια και ανεργία:** Ενώ οι περισσότεροι φτωχοί άνθρωποι δεν κακομεταχειρίζονται τα παιδιά τους, η ανέχεια μπορεί να αυξήσει την πιθανότητα κακοποίησης, ιδιαίτερα όταν αυτή αλληλεπιδρά με άλλους παράγοντες κινδύνου, όπως η κατάθλιψη, κατάχρηση ουσιών, και η κοινωνική απομόνωση.
- **Κοινωνική Απομόνωση και έλλειψη Κοινωνικής Στήριξης:** Σε σύγκριση με άλλους γονείς, οι γονείς που κακομεταχειρίζονται τα παιδιά τους αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη απομόνωση, μοναξιά, και λιγότερο κοινωνική υποστήριξη.

Σημαντικός ,επίσης, παράγοντας παίζει η πολιτισμική και φυλετική καταγωγή των ανθρώπων. Σε πολλές κοινωνίες και μάλιστα εγκατεστημένες σε ανεπτυγμένα κράτη, υπάρχει το «άβατο» στο περιβάλλον όπου ζουν ακόμη και από την ίδια την Αστυνομία, πόσο δε από τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας. Οι άνθρωποι που ανήκουν στην φυλή των Ρομά η οποία θεωρείται από τις πιο αρχαίες και πιο παλιές φυλές του κόσμου, ήταν και είναι οι περισσότεροι νομαδικής καταγωγής, έχουν

κυνηγηθεί από κυβερνήσεις και τις τοπικές κοινωνίες και έχουν μάθει να ζούνε στο δικό τους πολιτισμικό και κλειστό περιβάλλον. Χωρίς να είναι και οι ίδιοι αμέτοχοι, τα οικονομικά προβλήματα, η ανέχεια, ο χλευασμός και η επαιτεία, έχουν δημιουργήσει σε σοβαρά παραπτώματα ειδικά απέναντι στα παιδιά. (Πρεκατέ, 2008).

1.3.4 Η βία στην περιοχή κατοικίας

Τα παιδιά που ζουν σε επικίνδυνες και υποβαθμισμένες γειτονιές είναι σε μεγαλύτερο κίνδυνο για σωματική και σεξουαλική κακοποίηση. Το φαινόμενο ότι τέτοιες περιοχές υπάρχουν μέσα σε πόλεις ανεπτυγμένων κρατών δείχνει να υπάρχουν κυριολεκτικά «γκέτο» όπου η πρόσβαση των υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας είναι αδύνατη, ενώ επικρατεί ο άγραφος νόμος της σιωπής. Τα παιδιά σε αυτές τις περιοχές είναι τα πιο ευάλωτα, ενώ το πρόβλημα οξύνεται, καθώς και τα ίδια, έχοντας αυτές τις τραυματικές εμπειρίες αποκτούν με την σειρά τους όταν μεγαλώσουν την τάση να έχουν παρόμοιες συμπεριφορές προς τα μικρότερα μέλη. (Πρεκατέ, 2008).

Μεγάλο ποσοστό κατέχουν τα αγόρια που γίνονται θύματα ξυλοδαρμών σε αντίθεση με τα κορίτσια, που αυτά διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο παιδοκτονίας, σεξουαλικής εκμετάλλευσης, κακοποίησης, καταναγκαστικής πορνείας και διατροφικής αμέλειας. Εκτός αυτής της κακοποίησης, υπάρχει και έλλειψη της βασικής εκπαίδευσης με περισσότερα από 130 εκατομμύρια παιδιά ηλικίας μεταξύ 6 και 11 ετών να μην πηγαίνουν στο σχολείο, με το 60% να είναι αγόρια. (Πρεκατέ, 2008).

Εικόνα 2. Παραγκούπολη Ρομά στο κέντρο του Παρισιού.

Η παραγκούπολη που εμφανίζεται στην φωτογραφία δεν βρίσκεται σε κάποια τριτοκοσμική ούτε σε κάποια φτωχή χώρα αλλά στη Γαλλία και συγκεκριμένα στην καρδιά του Παρισιού. Η Παραγκούπολη, αποτελεί καταφύγιο των Ρομά της περιοχής και είναι φτιαγμένη από σκουπίδια και νάιλον. Στις φωτογραφίες ξεχωρίζουν παιδάκια να παίζουν με σπασμένα καρότσια και διάφορα χαλασμένα παιχνίδια, τα οποία είναι διάσπαρτα σε ολόκληρη την περιοχή. Η «πόλη» αυτή είναι κατασκευασμένη κατά το μήκος ενός εγκαταλελειμμένου σιδηροδρομικού δικτύου, δίπλα σε ένα περιφερειακό δρόμο σε μια από τις πιο μοντέρνες πόλεις της Ευρώπης. (Πρεκατέ, 2008).

Εικόνα 3. Παραγκούπολη (φαβέλα) στο Ρίο ντε Τζανέιρο, Βραζιλία

Εικόνα 4. Cité Soleil, Port-Au-Prince, Αϊτή

1.4 Παιδεραστία – η μάστιγα της σύγχρονης κοινωνίας

Οι σεξουαλικοί θηρευτές επιλέγουν σαν απασχόληση εργασίες σε χώρους εκπαίδευσης παιδιών, (σχολεία – παιδικά ιδρύματα κλπ) και πολλές φορές τον εθελοντισμό σε τομείς που τους δίνουν πρόσβαση σε παιδιά. Τα κέντρα και τα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι ιδανικοί χώροι για αυτούς. Διάφορα περιστατικά δείχνουν ότι αυτοί οι άνθρωποι, προσπαθούν να τα γοητεύσουν με διάφορους τρόπους και ταυτόχρονα να έχουν με το μέρος τους άτομα που τα φροντίζουν έτσι ώστε η ασφάλεια τους να είναι χαλαρή. Η αθωότητα των παιδιών δοκιμάζεται σκληρά από τις προβληματικές προσωπικότητες των ενηλίκων και εκείνο ίσως που εντυπωσιάζει είναι ότι αποτελεί μια πραγματικότητα: Τα παιδιά κακοποιούνται σεξουαλικά από πρόσωπα του περιβάλλοντος τους. (Μάνδρου Ιωάννα, 1998).

Μετά την αποκάλυψη ενός ομοφυλόφιλου άντρα στη Ν. Ζηλανδία ο οποίος αποδείχθηκε ότι παρενοχλούσε σεξουαλικά μικρά παιδιά, απαγορεύτηκε από το προσωπικό κάθε υπηρεσίας να τα αγγίζει και οι άνδρες δεν είχαν το δικαίωμα να εργάζονται εκεί. Σε αντίθεση με τη Νέα Ζηλανδία και τη Βρετανία, η νομοθεσία της Αυστραλίας απαιτούσε από τους εκπαιδευτικούς να αναφέρουν υποψίες και καταθέσεις παιδιών τα οποία είχαν κακοποιηθεί ή παραμεληθεί. Οι εκπαιδευτικοί της Νότιας Αυστραλίας έχουν εκπαιδευτεί στο να αναφέρουν περιστατικά κακοποίησης και αμέλειας από το 1977. Τον Μάρτιο του 2013, ανακοινώθηκε ότι σημειώθηκε

αύξηση κατά 60% σε σοβαρά περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης στα σχολεία της Νότιας Αυστραλίας τα τελευταία 3 χρόνια, σε 150 αναφορές. (F. Briggs & G. K. Potter, 1970).

Το Hon. B.M. H DeBelle AO, QC ανέλαβε να διερευνήσει την υπόθεση γύρω από τη σύλληψη και την καταδίκη του διευθυντή της εξωσχολικής φροντίδας σε ένα σχολείο της Αδελαΐδας το 2010. Οι όροι εντολής ήταν να επανεξετάσουν τα περιστατικά χωρίς να αποκαλύψουν στους γονείς και το προσωπικό τις καταγγελίες βιασμών που διαπράχθηκαν κατά ενός παιδιού επτά ετών. Η έκθεση που έγινε επιβεβαίωσε ότι υπήρχαν 75 αναφορές σχετικά με το προσωπικό που απασχολούνταν εκεί κατά το προηγούμενο έτος. Ο αριθμός των αναφορών που αφορούν τους ανήλικους παραβάτες δεν αποκαλύφθηκε. Εξήντα τέσσερις περιπτώσεις αφορούσαν εκπαιδευτικούς που ερευνήθηκαν από την αστυνομία. Μόνο το 20% των αναφορών όμως ερευνήθηκαν από την αστυνομία.

Για παράδειγμα, ένας σύμβουλος του σχολείου συνελήφθη στα μέσα του 2010 για πέντε σεξουαλικά αδικήματα, συμπεριλαμβανομένων τεσσάρων παράνομων σεξουαλικών επαφών με αγόρια. Το Τμήμα Παιδείας δεν γνώριζε το θέμα. Αποκαλύφθηκε ότι στις 6 Αυγούστου 2010, ο άνθρωπος έπεισε έναν δικαστή να διαγράψει την υπόθεση απαγορεύοντας του την επαφή χωρίς επίβλεψη με παιδιά κάτω των 16 ετών. Ως αποτέλεσμα αυτού συνέχισε να εργάζεται στα σχολεία για άλλους 16 μήνες. Τελικά ενημέρωσε τον διευθυντή του σχολείου για τις κατηγορίες, διαμαρτυρόμενος ότι ήταν αθώος.

Άλλη μια υπόθεση που αφορούσε το κέντρο φροντίδας εκτός σχολείου πραγματοποιήθηκε την 1η Δεκεμβρίου 2010. Ο επτάχρονος αποκάλυψε την κακοποίηση στην αστυνομία την ίδια ημέρα. Η αστυνομία ενημέρωσε με την σειρά της τον διευθυντή του σχολείου αργά το βράδυ. Από την άλλη πλευρά, ο δράστης (εκπαιδευτικός) διατηρούσε πολύ καλές σχέσεις με τους γονείς του παιδιού, τόσο, που του πλήρωναν το ενοίκιο του όσο ήταν άρρωστος. Ακόμα και μετά τη γνωστοποίηση του βιασμού, ο διευθυντής του επέτρεψε να επιστρέψει στο σχολείο την επόμενη μέρα, παρά τις αντιδράσεις των συναδέλφων του. Στην πραγματικότητα, δεν υπήρχε εντολή καταστολής, μόνο ένας περιορισμός στην ονομασία του δράστη και του παιδιού. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου ανησυχούσαν ότι μπορεί να υπάρξουν και άλλα θύματα.

Παρά τη μεγάλη δημοσιότητα που δόθηκε στην υπόθεση, υπάρχουν και άλλες καταγγελίες ότι τα σχολεία αγνοούν ή δεν πιστεύουν σε καταγγελίες σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών, ιδίως εκείνων που αφορούν ανήλικους δράστες. Οι δάσκαλοι από την πλευρά τους φαίνεται να συνειδητοποιούν ότι η αμέλεια μπορεί να οδηγήσει τα θύματα να ασκήσουν πολιτική αγωγή εναντίον τους και να τους επιβληθούν σημαντικές κυρώσεις επειδή δεν εκπληρώνουν το καθήκον τους να αναφέρουν υποψίες, αποκαλύψεις ή αποδεικτικά στοιχεία κακοποίησης.

Παρά την παγκόσμια δημοσιότητα, η σεξουαλική κακοποίηση παιδιών εξακολουθεί να μην αναγνωρίζεται. Πληροφορίες αναφέρουν ότι τα σημάδια κακοποίησης και οι επιπτώσεις τους στα παιδιά σπάνια περιλαμβάνονται στην αρχική εκπαίδευση των επαγγελματιών του τομέα της ανθρώπινης εργασίας η οποία θα τους φέρει σε επαφή με θύματα ή παραβάτες.

Με την φράση «βιαστές ανηλίκων», οι άνθρωποι εξακολουθούν να σκέφτονται επικίνδυνους αλλοδαπούς. Λίγοι ενήλικες γνωρίζουν τους κινδύνους για τα αγόρια και ακόμη λιγότεροι συνειδητοποιούν ότι μπορεί να είναι μικρά παιδιά σεξουαλικά κακοποιημένα από το προσωπικό του σχολείου, από τους επισκέπτες ή όλο και περισσότερο, από μεγαλύτερα παιδιά. Στα σχολεία και σε άλλα ιδρύματα, οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί παραμένουν εφησυχασμένοι όσον αφορά την ασφάλεια των παιδιών τους. (Σιμώνη - Λιόλιου, 2011).

Σημαντικές έρευνες που πραγματοποιήθηκαν από το Australian Childhood Foundation (ACF) έδειξαν ότι η ασφάλεια των παιδιών ήρθε **δέκατη τέταρτη στις λίστες ανησυχιών των γονέων**, πολύ πιο κάτω δηλαδή από την τιμή της βενζίνης και την κατάσταση των πεζοδρομίων. Περίπου το ένα τρίτο των γονέων είπαν ότι δεν θα πίστευαν ένα παιδί που ανέφερε σεξουαλική κακοποίηση και ένας ανησυχητικός αριθμός δεν γνώριζε ότι θα ήταν έγκλημα για έναν ενήλικα να χρησιμοποιήσει ένα παιδί για σεξουαλικούς λόγους. (Tucci, Mitchell, & Goddard, 2006).

Πόσο νέοι είναι νεαροί παραβάτες;

Οι περισσότεροι γονείς πιστεύουν ότι τα παιδιά είναι ασφαλή στο σχολείο. Τα περισσότερα είναι. Μερικά είναι ασφαλέστερα στο σχολείο από ό, τι είναι στο σπίτι.

Ωστόσο, το 2001, οι Dr. Gene Abel και Nora Harlow αποκάλυψαν ότι, από ένα μεγάλο δείγμα 4007 βιαστών παιδιών το 20% δήλωσε ότι άρχισαν να κακοποιούν αγόρια και 12% άρχισαν να κακοποιούν κορίτσια πριν από την ηλικία των δέκα ετών. Το 43% άρχισαν να κακοποιούν τα αγόρια όταν ήταν ηλικίας 10-15 ετών και 32% άρχισαν να κακοποιούν κορίτσια σε αυτή την ηλικία.

Εκθέσεις δείχνουν ότι τα παιδιά που κακοποιούν παιδιά σε πολύ τρυφερές ηλικίες είναι σχεδόν πάντα αγόρια. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα συναισθηματικές διαταραχές, και τα θύματα θα μπορούσαν να επαναλάβουν την κακοποίηση τους και σε άλλα παιδιά. Τόσο ο Bentovim (1996) στο Ηνωμένο Βασίλειο όσο και ο Abel et al., 1983 στις ΗΠΑ διαπίστωσαν ότι περίπου 1 στα 4-5 αγόρια θύματα έχει παραβατική συμπεριφορά και μάλιστα από πολύ μικρή ηλικία. Τα αγόρια μπορεί να κακοποιήσουν σεξουαλικά άλλα παιδιά αμέσως μετά το τραυματικό συμβάν. Ο Silovsky και ο Niec (2002) διαπίστωσαν με τις έρευνες τους ότι τα παιδιά ηλικίας 3-7 ετών αντιμετώπισαν σοβαρές δυσκολίες στην συμπεριφορά τους μετά από τέτοιου είδους εμπειρίες. Το 54% συνέχισαν την παρενόχληση ενώ το 38% προσπαθεί να την σταματήσει.

Οι ερευνητές επιβεβαίωσαν ότι η ηλικία του παραβάτη δεν καθορίζει το βαθμό της κακοποίησης που προκαλεί στα θύματα. Η κακοποίηση από έναν συμμαθητή ή ένα άλλο παιδί μπορεί να είναι εξίσου τρομακτικό και επικίνδυνο όσο και από ένα ενήλικα. Όταν βρεθούν παιδιά που παρουσιάζουν σεξουαλικά προβληματικές συμπεριφορές, οι ενήλικες συνήθως εκφράζουν αηδία και τα επιπλήττουν χωρίς να διερευνούν πού και πώς απέκτησαν τη συμπεριφορά αυτή. Μιλώντας τα μπορούν να διαπιστώσουν εάν έχουν τραυματιστεί ψυχικά από την έκθεση σε πορνογραφία ή έχουν χρησιμοποιηθεί για σεξουαλική εκμετάλλευση (και τα δύο αποτελούν αναπόφευκτα κακοποίηση παιδιών). Οι εκπαιδευτικοί είναι σε καλύτερη θέση και μπορούν να ζητήσουν βοήθεια για αυτά τα παιδιά, αλλά είναι συνήθως απρόθυμοι να το κάνουν λέγοντας «τα αγόρια θα είναι αγόρια» εξηγώντας την φράση τους :«ίσως είδε πορνό ή ίσως είδε τη μαμά και τον μπαμπά να κάνουν σεξ στο σπίτι». Σχολικοί διευθυντές συνεργάζονται με τους γονείς των δραστών που θεωρούν τη συμπεριφορά αυτή ως κανονική σεξουαλική πράξη ή περιέργεια, απαξιώνοντας έτσι τις δυνατότητες αξιολόγησης και θεραπείας, με αποτέλεσμα μεγαλώνοντας να γίνουν διά βίου, παραβάτες. (Rigby, 2008).

Λίγοι επαγγελματίες είναι αυτοί που εκπαιδεύονται για να χειριστούν αυτές τις καταστάσεις και παρά τα διεθνή στοιχεία που δίνονται τα σχολεία και τα κέντρα νεότητας σχετικά με την αυξανόμενη συχνότητα προβλημάτων σεξουαλικής συμπεριφοράς υπάρχει έλλειψη γνώσης σχετικά με την διαχείριση τους. Το Υπουργείο Παιδείας στη Νότια Αυστραλία αναγνώρισε το μέγεθος αυτού του προβλήματος και εξέδωσε δημοσιευμένες οδηγίες σχετικά με τον χειρισμό ακατάλληλων σεξουαλικών συμπεριφορών. Μία από τις δυσκολίες είναι ότι ενώ υπάρχουν έρευνες που μιλούν για το σεξ στην εφηβεία ελάχιστα αναφέρονται για την νεανική παραβατικότητα. Υπάρχει έλλειψη υποστήριξης και πρακτική βοήθεια για τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς που έχουν να αντιμετωπίσουν αυτές τις συμπεριφορές. (Σιμώνη - Λιόλιου, 2006).

Στις Ηνωμένες Πολιτείες οι εκπαιδευτικοί δεν είναι υποχρεωμένοι να έχουν πλήρη στοιχεία για να καταγγείλουν μία πιθανή κακοποίηση, μπορούν να κάνουν αναφορά ακόμα και όταν δικαιολογημένα υποψιάζονται ότι ένα παιδί μπορεί να κακοποιείται. Υπάρχουν αρκετά σχολεία που έχουν συγκεκριμένα πρωτόκολλα για τέτοιες περιπτώσεις ενώ οι εκπαιδευτικοί μπορούν να εκφράσουν τις υποψίες τους στον Σχολικό Κοινωνικό Λειτουργό ή στην ομάδα παιδικής προστασίας οι οποίοι εν συνεχεία θα κάνουν την αναφορά στις υπηρεσίες παιδικής προστασίας (Crosson – Tower, 2003).

Σύμφωνα με τον Γιωσαφάτ, οι εκπαιδευτικοί και οι φροντιστές είναι σαφείς σχετικά με το τι πρέπει να αναφέρεται στις υπηρεσίες προστασίας των παιδιών και τι πρέπει να αναφέρεται στους γονείς και πότε. Τα παρακάτω είναι θέματα τα οποία έχουν ληφθεί υπ όψιν:

- Οι γονείς των θυμάτων πρέπει να ενημερώνονται αμέσως από έμπειρους σύμβουλους για το πώς να χειριστούν αυτή την κατάσταση που μπορεί να οδηγήσει το παιδί να έχει εφιάλτες, συναισθηματικά διαταραγμένες συμπεριφορές ή να προσπαθήσει και αυτό με την σειρά του να κακοποιήσει φίλους του ή τα μικρότερα αδέρφια στο σπίτι.
- Δεδομένου ότι οι εκπαιδευτικοί δεν είναι ειδικοί στον τομέα αυτό, θα πρέπει να διατεθεί ένας ειδικός σύμβουλος.

- Στα θύματα θα πρέπει να παρέχεται συμβουλευτική φροντίδα για όσο χρονικό διάστημα είναι απαραίτητο.
- Τα παιδιά που παρουσιάζουν ακατάλληλες σεξουαλικές συμπεριφορές πρέπει να αξιολογούνται και να αντιμετωπίζονται.
- Οι γονείς χρειάζεται να ενημερωθούν εάν ο δράστης είχε επαφή με τα παιδιά και υπάρχει ακόμα ο κίνδυνος. Επίσης, χρειάζονται συμβουλές για το πώς να μιλήσουν τα παιδιά τους χωρίς να προκαλέσουν φόβο.
- Σε τέτοιες περιπτώσεις πρέπει να ενημερώνονται όλοι οι γονείς σε ένα σχολείο ότι υπάρχει ένα σεξουαλικά κακοποιημένο παιδί και τότε.
- Τον τρόπο που θα μπορούσαν να προστατέψουν το παιδί.
- Εάν η πολιτική των σχολείων περιορίζει την παροχή πληροφοριών στους γονείς μόνο σε σοβαρή περίπτωση κακοποίησης τότε ποιος είναι ο ορισμός της σοβαρής κακοποίησης, έχοντας στο νου ότι η κακοποίηση που οι ενήλικες την θεωρούν ασήμαντη μπορεί να είναι τραυματική για τα μικρά παιδιά;
- Σε περίπτωση που ο δράστης είναι άλλο παιδί, τότε πρέπει ο εκπαιδευτικός να ενημερώσει τους γονείς αυτού του παιδιού ή τότε πρέπει να παραμείνει η υπόθεση στις υπηρεσίες προστασίας των παιδιών θεωρώντας ότι η προέλευση των προβλημάτων του παιδιού είναι μέσα από την οικογένεια;
- Εάν ο δράστης είναι ανήλικος θα πρέπει να ενημερωθούν οι γονείς; Πότε και πώς πρέπει να τους πουν; Πρέπει να υπάρξει προσωπική επαφή με τον σύμβουλο μέσω τηλεφώνου; ή με επιστολή; Σε αυτή την περίπτωση δεν είναι εύκολο να κατανοήσουμε την αντίδραση των γονέων.
- Δεδομένου ότι τα σχολεία δεν μπορούν να εγγυηθούν την ασφάλεια των παιδιών, από τις προβληματικές σεξουαλικές συμπεριφορές θα μπορούσαν τα θύματα να καταφύγουν στα δικαστήρια; Σε αυτές τις περιπτώσεις συνήθως τα θύματα εκφοβίζονται για να αποσύρουν τις δηλώσεις τους. Επειδή το σχολείο δεν μπορεί να προστατέψει τα παιδιά πολλοί γονείς συχνά τα παίρνουν για να μπορέσουν να τα προστατέψουν. Τα θύματα στις αγροτικές περιοχές μπορεί να βρίσκονται σε μειονεκτική θέση εάν δεν υπάρχει κάποιο άλλο σχολείο κοντά στην περιοχή που ζουν και οι γονείς αναγκάζονται να

προσφύγουν στην κατ 'οίκον εκπαίδευση με αποτέλεσμα τα παιδιά να γίνονται κοινωνικά απομονωμένα.

- Πρέπει τα παιδιά με προβληματικές σεξουαλικές συμπεριφορές να εκπαιδεύονται ξεχωριστά;
- Η σεξουαλική παρενόχληση από παιδιά σε παιδιά συμβαίνει στις σχολικές τουαλέτες και τις τάξεις όταν απουσιάζουν οι εκπαιδευτικοί. Τα ευάλωτα παιδιά στοχοποιούνται συχνά κατά την πρώτη τους εβδομάδα στο σχολείο. Τι μπορεί να κάνει το προσωπικό; Ορισμένα κέντρα παιδικής φροντίδας έχουν κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης αλλά πώς μπορούν να παρακολουθούν τις τουαλέτες στο σχολείο χωρίς να υπάρχει κίνδυνος να κατηγορηθεί το προσωπικό;
- Η διεύθυνση του σχολείου ή το κέντρο προστασίας του παιδιού έχει πολιτική και κατευθυντήριες γραμμές για τη διαχείριση αυτών των ευαίσθητων καταστάσεων; Εάν όχι, γιατί;

Οι ενήλικες κατηγορούμενοι για κακοποίηση συνήθως λαμβάνουν άδεια μετ ' αποδοχών έως ότου αποδοθεί δικαιοσύνη. Εάν δεν καταδικαστούν, μπορούν να ζητήσουν πάλι την θέση τους . Ωστόσο, τις περισσότερες φορές η σεξουαλική κακοποίηση στα σχολεία και τα νηπιαγωγεία διαπράττεται από παιδιά, και όχι από ενήλικες. Σεξουαλικά αδικήματα σπάνια μπορούν να κρατηθούν μυστικά για πάντα και όταν οι εκπαιδευτικοί δεν ενημερώνουν τους γονείς λόγω διαταγής της διεύθυνσης. (Γιωσαφάτ, 2010).

1.5 Στοιχεία αξιολόγησης σεξουαλικής κακοποίησης

Η αξιολόγηση της σεξουαλικής κακοδιοίκησης απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή στα εξής:

- Τη φύση της συμπεριφοράς σε σχέση με την ηλικία και την ανάπτυξη του παιδιού.
- Αν ο παραβάτης βρίσκεται πολύ κοντά με το θύμα (δηλώνοντας φιλία).

- Αν υπάρχει σχεδιασμός της πράξης.
- Το ιστορικό του παραβάτη για ακατάλληλη συμπεριφορά ή εμμονή στη σεξουαλική πράξη.
- Την ηλικία και τις αναπτυξιακές διαφορές μεταξύ των θυμάτων και των παραβατών.
- Η φύση της σχέσης μεταξύ θύματος και παραβάτη - εάν υπάρχει.
- Το επίπεδο εξαναγκασμού ή επιθετικότητας που υπάρχει .
- Τη διαφορά ισχύος μεταξύ του παραβάτη και του παιδιού στόχου.
- Τα αποτελέσματα ή οι πιθανές επιπτώσεις στο θύμα.
- Το μέρος όπου συνέβη η κακοποίηση.
- Στοιχεία που υποδηλώνουν ότι ο παραβάτης μπορεί να το επαναλάβει. Αποδεικτικά στοιχεία ότι ένα παιδί έπεισε και άλλους για να εκτελέσουν σεξουαλικές πράξεις.
- Άλλα περιστατικά που αφορούν τα ίδια ή διαφορετικά παιδιά.

Η αναφορά είναι απαραίτητη εάν:

- Υπάρχουν ενδείξεις βίας που σχετίζεται με το φύλο, κατάχρηση εξουσίας, κτλ. Την εμπλοκή άλλων παιδιών, τα κόλπα, τη δύναμη, τις δωροδοκίες, τις απειλές, τη μυστικότητα ή τον εκβιασμό που γίνεται.
- Όταν ένα παιδί έχει ακατάλληλη συμπεριφορά παίρνοντας ως παράδειγμα ενήλικες.
- Όταν το παιδί στόχος είναι ευάλωτο με κάποιο τρόπο, π.χ. νέο στο σχολείο, μικρότερο σε ηλικία, ή έχει αναπηρία.
- Ο δράστης κακοποίησης το είχε επαναλάβει και στο παρελθόν, κακοποίησε και άλλα παιδιά ή ενδιαφέρεται υπερβολικά για το σεξ.

- Το παιδί θύμα είχε προειδοποιηθεί ότι μπορεί να υπάρξει κακοποίηση και αγνόησε την προειδοποίηση.
- Όταν υπάρχει εξαναγκασμός, απειλές, δύναμη, μυστικότητα, βία, επιθετικότητα, εκβιασμός.
- Όταν στοχοποιούνται, μικρά παιδιά, αδύναμα ή παιδιά με αναπηρίες.
- Απειλές για να κρατηθεί η συμπεριφορά μυστική.

Οι σοβαρές προβληματικές συμπεριφορές πρέπει όχι μόνο να αναφέρονται στις υπηρεσίες προστασίας των παιδιών αλλά να παρέχεται και ειδική βοήθεια επειδή υπάρχει κίνδυνος, ότι ο παραβάτης θα συνεχίσει να δημιουργεί θύματα. Συνήθως η πρόωγη σεξουαλική εμπειρία του παιδιού αναγνωρίζεται από τους παιδεραστές και αυτό θα συνεχίσει την άσχημη κατάσταση. Παρατηρείται ότι σε παγκόσμιο επίπεδο, υπάρχει έλλειψη κυβερνητικών πολιτικών και λίγες αρχές παρέχουν πόρους για προγράμματα ειδικά σχεδιασμένα για τη στήριξη νέων θυμάτων και των οικογενειών τους. Το προσωπικό των σχολείων, τα κέντρα υγείας και οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να γνωρίζουν πώς να χειριστούν αυτές τις καταστάσεις παρέχοντας ψυχολογική υποστήριξη, τον τόπο εξειδικευμένης θεραπείας ειδικά για μικρά παιδιά και συμβουλευώντας τους γονείς εποικοδομητικά όταν προκύπτουν ανάγκες. (Σιμόνη - Λιόλιου, 2006).

1.6 Προβληματική σεξουαλική συμπεριφορά των ανηλίκων.

Ως πρόβλημα της σεξουαλικής συμπεριφοράς ορίζεται αυτό που υπερβαίνει κατά πολύ την αμοιβαία διερευνητική συμπεριφορά που παρατηρείται συνήθως στα μικρά παιδιά και δεν έχει καμία σχέση με την «κανονική ανάπτυξη» την σεξουαλική δηλαδή δραστηριότητα που μπορεί να έχουν υποστεί. Προβληματική σεξουαλική συμπεριφορά θεωρείται ο σχεδιασμός μια σεξουαλικής πράξης προς ένα άλλο παιδί. Τα δεδομένα των ερευνών δείχνουν μια σχέση μεταξύ της έκτασης της προβληματικής συμπεριφοράς και των ψυχολογικών προβλημάτων των παιδιών που κακοποιούν σεξουαλικά. Τα παιδιά αυτά έχουν πολλές πιθανότητες να παρουσιάζουν ψυχολογικά προβλήματα όπως έλλειψη συμπάθειας, κατάθλιψη αδυναμία

συμμετοχής σε κοινωνικές εκδηλώσεις εξαιτίας των εμπειριών τους, υψηλά επίπεδα άγχους, εσωτερικευση, και τέλος απόσυρση. (Friedrich & Luecke, 1988).

Ο Toni Cavanagh Johnson (1988) ήταν ένας από τους πρώτους που μελέτησε και παρακολούθησε αγόρια ηλικίας 4-12 ετών που ακολουθούσαν πρόγραμμα θεραπείας στο Λος Άντζελες. Οι πιο συνήθης ηλικιακή ομάδα ευάλωτη στην κακοποίηση ήταν των έξι ετών. Όλα τα παιδιά γνώριζαν τα θύματά τους. Το 47% ήταν αδέρφια και το 18% ήταν στενοί συγγενείς. Όλα παραδέχτηκαν ότι κακοποίησαν έως και επτά παιδιά συμπεριλαμβανομένων βρεφών. Όσον αφορά τους ενήλικες παραβάτες, τα νεαρά παιδιά παραδέχτηκαν ότι υπέστησαν υπερβολικό φυσικό εξαναγκασμό μαζί με δωροδοκίες και απειλές. Ο Johnson εξέφρασε την ανησυχία του για τα γεγονότα αυτά και τόνισε την ανάγκη για θεραπεία τόσο για τα νεαρά θύματα όσο και για τους ενήλικες παραβάτες.

Ο Johnson (1988) διαπίστωσε ότι πάνω από το 65% αυτών των γονέων ήταν σεξουαλικά ή σωματικά κακοποιημένοι στην παιδική ηλικία και ότι η σεξουαλική κακοποίηση ενός γονέα ουσιαστικά αυξάνει τις πιθανότητες το παιδί να γίνει παραβάτης.

1.7 Στατιστικά στοιχεία για την παιδική κακοποίηση

Σύμφωνα με επίσημες εκτιμήσεις τα περιστατικά κακοποίησης σε παιδιά ηλικίας μηδέν έως τριών ετών εκτιμώνται σε 1.000 με 2.000 (Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2010). Επίσης το γεγονός, ότι κάθε χρόνο περίπου 5.000 με 10.000 παιδιά, που βρίσκονται σε προσχολική ηλικία, γίνονται θύματα κακοποίησης, από τους γονείς τους ή από άλλα πρόσωπα συγγένειας. Έρευνα κατά το 2008 βρήκε τα περιστατικά κακοποίησης να αγγίζουν σε αριθμό τις 28.000, από τα οποία τα 2.800 ήταν παιδιά κάτω των πέντε ετών. Αναφέρεται, πως 7.000 με 8.000 ήταν αγόρια και τα 17.000 ήταν κορίτσια και μάλιστα 2.240 παιδιά απέκτησαν αργότερα κάποια μορφή αναπηρίας (Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, 2010).

Άλλες έρευνες έχουν καταγράψει πιο αναλυτικά στατιστικά στοιχεία, όπου αναγράφονται περίπου το 36% των παιδιών κακοποιείται και από τους δύο γονείς, το 35% από τη μητέρα, το 22% από το πατέρα και το 7% από άλλο πρόσωπο. Οι τηλεφωνικές καταγγελίες ανέρχονται στο ποσοστό του 50% για παραμέληση ή εγκατάλειψη, το 43% για σωματική κακοποίηση, το 2% για σεξουαλική κακοποίηση

και το 2% για εξαναγκασμό σε πορνεία (Παιδική Κακοποίηση στην Ελλάδα και στο Κόσμο, 2010).

Στην Βρετανία, μεγάλη έρευνα της δεκαετίας του 90 είχε δείξει ότι 38% των μωρών κάτω του ενός έτους κακοποιούνταν περισσότερο από μια φορά την εβδομάδα και ότι 35% των γονέων παιδιών διαφόρων ηλικιών έκαναν χρήση σωματικής τιμωρίας που προκαλούσαν πόνο ή τραύματα στα παιδιά. Στην Γαλλία, έρευνα έδειξε ότι το 96% των παιδιών είχε τύχει να κακοποιηθούν σωματικά από τους γονείς τους, ενώ 30% ανέφεραν ότι είχαν χτυπηθεί με τη χρήση κάποιου αντικειμένου (δίκτυο για την πρόληψη και καταπολέμηση της σωματικής τιμωρία στα παιδιά, 2009).

Στη Δημοκρατία της Τσεχίας, το 1995 μια μελέτη ανέφερε ότι το «30% όλων των κοριτσιών και γυναικών και το 20 με 25% όλων των ανδρών είχε υποστεί σεξουαλική κακοποίηση» Τα δύο τρίτα αυτών ανέφεραν ότι υπήρξαν θύματα σεξουαλικής κακοποίησης με επαφή, ενώ στις μισές από αυτές τις περιπτώσεις υπήρξε και συνουσία. Στην περίπτωση της σεξουαλικής κακοποίησης κοριτσιών, ο δράστης ήταν άνδρας από τον οικογενειακό κύκλο στο 50% των περιπτώσεων. Στο 25% των περιπτώσεων ήταν άγνωστος, και στις υπόλοιπες περιπτώσεις ήταν κάποιος που γνώριζε το παιδί (δίκτυο για την πρόληψη και καταπολέμηση της σωματικής τιμωρίας στα παιδιά, 2009).

Σε 14 Ευρωπαϊκές χώρες αναφέρει ότι αναλογικά το 9 έως 33% για τα κορίτσια και από 3 έως 15% για τα αγόρια είναι αυτά που κακοποιούνται βάσει του φύλου τους (δίκτυο για την πρόληψη και καταπολέμηση της σωματικής τιμωρία στα παιδιά, 2009).

Η σωματική κακοποίηση είναι η κύρια αιτία θανάτου στα παιδιά που είναι μικρότερα του ενός έτους. Μάλιστα, το 63% των κακοποιημένων σωματικά παιδιών είναι κάτω από δυο χρονών. Μελέτες έχουν δείξει πως το 63% των μητέρων και το 53% των πατεράδων χρησιμοποιούν σωματική τιμωρία κατά τη διάρκεια ανατροφής των παιδιών τους (Trojan, Dessypris et al., 2001:289).

Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν επίσημα καταγεγραμμένα στατιστικά στοιχεία, για τα ποσοστά της παιδικής κακοποίησης. Σύμφωνα με την έρευνα της Τζαμαλούκα, Ζύγα και άλλοι (2003) για την ενδοοικογενειακή βία, το 26,5% των ερωτώμενων δήλωσε ότι δέχτηκε λεκτική και ψυχολογική βία, ενώ το 71% καυγάδες και παράπονα. Ακόμη το 17% είπε ότι βίωσε συχνά σπρωξιές, τσιμπήματα, γρατζουνιές από τον σύντροφό του κατά το τελευταίο έτος. Παράλληλα είναι σημαντικό ότι υψηλό ποσοστό, το 55,3% μαθητές δήλωσαν ότι έγιναν μάρτυρες σε περιστατικά συναισθηματικής και φυσικής κακοποίησης του πατέρα προς την μητέρα.

1.8 Η Ψυχολογική στήριξη στις οικογένειες των ανήλικων παραβατών.

Η βοήθεια στις οικογένειες των νεαρών παραβατών επικεντρώνεται στην εκπαίδευση και στην υποστήριξη, όταν τα μέλη της οικογένειας δεν αρνούνται το κομμάτι της ευθύνης που τους αναλογεί για την μη σωστή συμπεριφορά του παιδιού τους. Αυτό μπορεί να είναι μια αρχή για την οικογένεια να επαναξιολογήσει τις πεποιθήσεις, τις αξίες, τον τρόπο ζωής και τις προτεραιότητες της. Η οικογένεια είναι συχνά ένα μεγάλο μέρος του προβλήματος. Χωρίς την ψυχολογική κυρίως βοήθεια προς την οικογένεια έτσι ώστε να μπορέσουν κάποια στιγμή να καταλάβουν τα λάθη τους και να συνετίσουν τα παιδιά τους υπάρχει ο κίνδυνος το πρόβλημα της μη ανάρμοστης συμπεριφοράς τους να συνεχιστεί και να πιθανότατα να μην μπορεί αργότερα να ελεγχθεί. Μια άλλη σημαντική φάση στα στάδια της «οικογενειακής θεραπείας» είναι η ανάγκη για συνεχή υποστήριξη και παρακολούθηση της συμπεριφοράς του παιδιού τους. Είναι δύσκολο να συμμετέχουν οικογένειες σε τέτοιου είδους προγράμματα βοήθειας, ειδικά εάν κάποιο μέλος τους ήταν υπεύθυνο για την κακοποίηση ενός παιδιού. (Stevenson, Castillo, & Sefarbi, 1990).

1.9 Συνέπειες της παιδικής κακοποίησης

Οι συνέπειες της παιδικής κακοποίησης μπορεί να είναι καταστροφικές. Για πάνω από 30 χρόνια, οι κλινικοί γιατροί έχουν περιγράψει τις επιπτώσεις της παιδικής κακοποίησης και παραμέλησης στη σωματική, ψυχολογική, και γνωστική ανάπτυξη των παιδιών. Οι **φυσικές συνέπειες** κυμαίνονται από μικρούς τραυματισμούς μέχρι σοβαρή εγκεφαλική βλάβη ακόμη και θάνατο. Οι **ψυχολογικές συνέπειες** κυμαίνονται από τη χρόνια χαμηλή αυτοεκτίμηση έως σοβαρές αποσπασματικές καταστάσεις. (Ινστιτούτο Υγείας του παιδιού, 1998).

Οι γνωστικές επιδράσεις της κακοποίησης κυμαίνονται από προβλήματα προσοχής και μαθησιακές διαταραχές σε σοβαρά σύνδρομα διαταραχής του εγκεφάλου. Συμπεριλαμβανομένων των συμπεριφορών, οι συνέπειες της κακοποίησης παρατηρούνται στις μη σωστές σχέσεις μεταξύ των οικογενειών μέχρι τις εξαιρετικά βίαιες συμπεριφορές συμπεριλαμβανομένων άλλων παραγόντων (κακές παρέες, ταινίες βίας κτλ.) επηρεάζοντας τα ίδια τα θύματα και την κοινωνία στην οποία ζουν. Η σχέση μεταξύ των αιτιών και των συνεπειών της παιδικής κακοποίησης είναι ιδιαίτερα προβληματική, καθώς ορισμένοι παράγοντες (όπως η χαμηλή νοημοσύνη στο παιδί) μπορεί να συμβάλλουν στην μεγιστοποίηση της κακής συμπεριφοράς του γονέα ή του φροντιστή, αλλά η χαμηλή νοημοσύνη μπορεί επίσης να είναι συνέπεια άσχημων εμπειριών κατά την παιδική ηλικία. (Justice, B. & Justice, R. 1990).

Παράγοντες όπως η ηλικία και η αναπτυξιακή κατάσταση του παιδιού μπορούν να επηρεάσουν τις συνέπειες της κακοποίησης. Τα αποτελέσματα της κακοποίησης που εμφανίζονται σε κάποια άτομα σε ένα μόνο χρονικό σημείο της ζωής τους, σε άλλα αμέσως μετά την κακοποίηση και σε άλλα λίγο αργότερα. Υπάρχουν όμως και άτομα τα οποία υποφέρουν από τα σημάδια κακοποίησης σε όλη τους την ζωή, κάνοντας τα να μην μπορούν εύκολα να ανταποκριθούν στις προσωπικές τους σχέσεις με έναν προσαρμοστικό και ευέλικτο τρόπο. Δεδομένων των μεγάλων αποκλίσεων που αναφέρθηκαν στην επιστημονική βιβλιογραφία, ορισμένες ευαισθησίες και ευπάθειες στο παιδί και στο περιβάλλον του, μπορεί να επηρεάσουν το βαθμό στον οποίο η κακοποίηση θα έχει αρνητικές συνέπειες, όταν δηλαδή το άτομο θα διανύει περιόδους στρες ή σε συνδυασμό με συγκεκριμένες περιστάσεις.(Stevenson, Castillo,& Sefarbi, 1990).

Η λεκτική κακοποίηση που αποσκοπεί στην τρομοκρατία ή τον εκφοβισμό ενός παιδιού (όπως η συνεχής υποτροπή ή η καταστροφή αγαπημένου αντικειμένου ή κατοικίδιου ζώου) συνδέονται με σοβαρές μακροπρόθεσμες συνέπειες (Vissing et al., 1991). Η αποτυχία έχει βαθιές ψυχολογικές επιπτώσεις, ειδικά όταν συμβαίνει κατά τη διάρκεια κρίσιμων αναπτυξιακών περιόδων παιδιών και εφήβων. Διάφορες μελέτες υποδεικνύουν ότι η εμπειρία του παιδιού που παρακολουθεί τη βία προς τα αδέρφια ή τους γονείς του να είναι εξίσου επιβλαβής με την εμπειρία της ίδιας της κακοποίησης του (Vissing et al., 1991).

1.10 Πρόληψη της παιδικής κακοποίησης

Τα παιδιά που είναι πιο ευάλωτα, λιγότερο ισχυρά και λιγότερο πιθανό να είναι σε θέση να προστατευθούν από έναν ισχυρό ενήλικα είναι τα σημερινά θύματα κακοποίησης. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα όταν θεωρείται ότι η πλειονότητα της σεξουαλικής κακοποίησης (93%) συμβαίνει από έναν ενήλικα πολύ γνωστό στο παιδί. Όταν τα παιδιά κακοποιούνται από ενήλικες, συγχέονται επίσης από το γεγονός ότι το άτομο αυτό πρέπει να είναι προστάτης, φροντιστής και άξιος εμπιστοσύνης απλώς και μόνο επειδή είναι ενήλικας. Αυτοί οι άνθρωποι γνωρίζουν πολύ καλά τη συναισθηματική χειραγώγηση των παιδιών, κερδίζοντας την εμπιστοσύνη τους πολύ πριν από την κακοποίηση. Υπό το πρίσμα αυτών των γεγονότων, είναι σαφές ότι έχει

έρθει η στιγμή να αναλάβουν οι ενήλικες την ευθύνη για την προστασία των παιδιών τους. Η πρόληψη της κακοποίησης παιδιών θα πρέπει να αποτελεί μία από τις κύριες προτεραιότητες της κάθε χώρας για την προστασία τους και κατ' επέκταση και των οικογενειών τους. (Κουσίδου,1974).

Τι πρέπει να κάνουν όλοι οι γονείς για να προστατέψουν το παιδί τους; «Πρώτα απ' όλα πρέπει να ενημερώνονται για τους κινδύνους, πρέπει να αντικρίζουν την πραγματικότητα και δεν πρέπει να εμπιστεύονται κανένα όταν παίρνουν αποφάσεις γι αυτά. Όταν ελαχιστοποιούνται οι επαφές των παιδιών με αγνώστους ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος κακοποίησης τους. Καλό θα είναι να συζητούν πολύ με τα παιδιά. Να μην περιμένουν εμφανή σημάδια όταν ένα παιδί είναι κακοποιημένο σεξουαλικά. Τα σημάδια είναι συχνά εκεί, αλλά πρέπει να εντοπίζονται. Οι γονείς πρέπει πάντα να ξέρουν που βρίσκονται τα παιδιά τους και με ποια άτομα κάνουν παρέα.

Τέλος, πρέπει πάντα να αντιδρούν εάν το παιδί τους αναφέρει κάποιο περιστατικό παρενόχλησης. Ελάχιστες αναφορές παρενόχλησης από παιδιά είναι δημιουργήματα της φαντασίας τους. Για να εξασφαλισθεί η επιτυχία ενός τέτοιου προγράμματος πρόληψης κακοποίησης παιδιών και να σωθούν οι ζωές των παιδιών απαιτείται η συνεργασία και η συμμετοχή από γονείς, εκπαιδευτικούς, ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς και όλες τις κοινωνικές υπηρεσίες και οργανώσεις που ασχολούνται με τον χώρο αυτό». (Παντελιάδου, 2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Θεωρητικές προσεγγίσεις για τη παιδική κακοποίηση.

2.1 Η θεωρία της προσκόλλησης

Η θεωρία της προσκόλλησης η οποία προέρχεται από το έργο του Bowlby (1951) ο οποίος πραγματοποίησε μελέτες σχετικά με τη φύση και τα αποτελέσματα της στέρησης της μητέρας στα μικρά παιδιά. Σύμφωνα με την θεωρία του, κάθε σημαντικός διαχωρισμός ενός παιδιού από τη μητέρα κατά τα πρώτα πέντε χρόνια της ζωής θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια ποικιλία ψυχολογικών και κοινωνικών

δυσκολιών στη μετέπειτα ζωή, αφού η σωστή συσχέτιση και η προσκόλληση στη μητέρα ήταν κρίσιμη, διότι το παιδί επωφελείται από τη φυσική προστασία και την ψυχολογική ασφάλεια. Η θεωρία έχει επικριθεί γιατί η εστίαση αφορά σχεδόν αποκλειστικά στη σχέση μητέρων-παιδιών και δεν λαμβάνεται επαρκώς υπόψη η συνολική δυναμική της οικογένειας.

2.2 Ψυχοδυναμική θεωρία

Η έννοια *ψυχοδυναμικά* (ή απλώς *δυναμικά*) αναφέρεται στη συστηματική μελέτη και γνώση των ψυχικών δυνάμεων και κινήτρων που επηρεάζουν την ανθρώπινη συμπεριφορά. Αν και δια μέσου των αιώνων πολλά μοντέλα προτάθηκαν για να εξηγήσουν και να σχηματοποιήσουν τη φύση της ψυχικής λειτουργίας του ανθρώπου, εντούτοις ήταν ο Sigmund Freud (1856-1939) εκείνος που ανέπτυξε την πιο ίσως ολοκληρωμένη και κλινικά χρήσιμη θεωρία για την κατανόηση της ψυχικής δομής και λειτουργίας. Η ψυχοδυναμική θεωρία του Freud η θεωρία δηλαδή των ψυχοδυναμικών, δίνει έμφαση στον ρόλο των *ασυνείδητων* κινήτρων σαν αιτίων της ανθρώπινης συμπεριφοράς καθώς και στη λειτουργική σημασία των *συναισθημάτων*. Περαιτέρω, η ψυχοδυναμική θεωρία (ή και *ψυχοδυναμική* απλά) θεωρεί ότι η συμπεριφορά του ατόμου καθορίζεται από τα βιώματα του παρελθόντος, τη γενετική ιδιοσυστασία και την τρέχουσα πραγματικότητα.

Υπάρχουν πολλές εξηγήσεις που δικαιολογούν γιατί ένα άτομο αναπτύσσει συμπτώματα κατάθλιψης. Οι ψυχαναλυτές πίστευαν ιστορικά ότι η κατάθλιψη προκλήθηκε από θυμό που έχει μετατραπεί σε μίσος για τον ίδιο μας τον εαυτό. Οι **νευρωτικοί γονείς που είναι ασυνεπείς** (τόσο υπερβολικοί όσο και απαιτητικοί), που στερούνται ζεστασιάς, διαψεύδουν, θυμούνται ή οδηγούνται από τις δικές τους εγωιστικές ανάγκες δημιουργούν έναν απρόβλεπτο, εχθρικό κόσμο για ένα παιδί. Ως αποτέλεσμα, το παιδί αισθάνεται μόνο του, αβοήθητο και τελικά, θυμωμένο. Ωστόσο, το παιδί γνωρίζει επίσης ότι το να ζει με τέτοιους γονείς είναι ο μόνος τρόπος για να επιβιώσει. Εάν οι γονείς είχαν μια άσχημη παιδική ηλικία εμφανίζουν έλλειψη ευαισθησίας και δεν μπορούν να ανταποκριθούν σωστά στις ανάγκες των παιδιών. Έτσι, το παιδί γίνεται «νευρωτικό» ή επιρρεπείς στο να βιώνει υπερβολικό άγχος ακόμα και συναισθήματα κατάθλιψης. (Sigmund Freud, 1856-1939).

2.3 Η θεωρία της μάθησης

Η θεωρία της μάθησης ορίζει, ότι η συμπεριφορά διαμορφώνεται ή μαθαίνεται από την αλληλεπίδραση ενός ατόμου με το περιβάλλον του. Σε αυτή την περίπτωση η κακοποίηση είναι το αποτέλεσμα της γνώσης ή της μη σωστής πρακτικής παιδικής φροντίδας, ή η μη γνώση λειτουργικών πρακτικών παιδικής φροντίδας. Παραδείγματος χάριν, η βίαιη συμπεριφορά αποκτάται από την παρατήρηση επιθετικών συμπεριφορών, έτσι ώστε οι ενήλικες που έχουν βιώσει την τιμωρία να μπορούν να βασίζονται σε τέτοιες μεθόδους για να πειθαρχήσουν τα παιδιά τους. Ενώ, η θεωρία εφιστά την προσοχή στη σπουδαιότητα της παιδικής μάθησης για την ανάπτυξη τους, παρουσιάζει ένα μειονέκτημα: δεν λαμβάνει υπόψη τη φύση των

περισσότερων κακοποιήσεων, ιδιαίτερα της σεξουαλικής κακοποίησης και δεν μπορεί να εξηγήσει γιατί παρόλο που τόσο τα αγόρια όσο και τα κορίτσια είναι εξίσου πιθανό να πέσουν θύματα τέτοιου είδους κακοποίησης, το ποσοστό των αγοριών είναι μεγαλύτερο. (Justice, B. & Justice, R. 1990).

2.4 Κοινωνικό-πολιτισμικές προσεγγίσεις της κακοποίησης παιδιών

Η κατηγορία αυτή των προσεγγίσεων αναφέρεται σε μακρό-επίπεδο ανάλυσης και αποδίδει την άσκηση βίας σε κοινωνιολογικές και πολιτισμικές παραμέτρους. Κοινό χαρακτηριστικό λοιπόν, των προσεγγίσεων αυτών είναι η εναπόθεση της αιτιολογίας της κακοποίησης παιδιών όπως είναι η φεμινιστική προσέγγιση, οι κοινωνικές αξίες και η αποδοχή της βίας, υποπολιτισμικές προσεγγίσεις της βίας, και η οργάνωση των κοινωνικών δικτύων αναφορικά με την οικογένεια, θεωρία των κοινωνικών δικτύων οικολογική προσέγγιση της ενδοοικογενειακής βίας. Αυτές οι ερμηνευτικές απόπειρες αντανakλούν και τις πιο πρόσφατες χρονολογικά τάσεις των αιτιολογικών προσεγγίσεων στο χώρο της ενδοοικογενειακής βίας. Επιπλέον σύμφωνα και με την Αρτινοπούλου (2004:134), στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται και ερμηνείες γενικά της βίας όπως είναι η συστηματική προσέγγιση, η δυναμική προσέγγιση, η υποπολιτισμική προσέγγιση της βίας και η μαρξιστική προσέγγιση. Κύριος στόχος των προσεγγίσεων είναι η ερμηνεία πολλαπλών μορφών βίας.

2.5 Η θεωρία της οικογενειακής δυσλειτουργίας

Η θεωρία της οικογενειακής δυσλειτουργίας υποστηρίζει ότι η οικογενειακή δυναμική συμβάλλει στην κακοποίηση και ότι αυτή συμβαίνει επειδή τα «κανονικά» οικογενειακά πρότυπα, οι ιεραρχίες και οι σχέσεις έχουν υποβαθμιστεί. Οι θεωρητικοί της οικογενειακής δυσλειτουργίας υποστηρίζουν ότι τα παιδιά υποβάλλονται μερικές φορές σε βία από έναν γονέα ως μέσο «να βρεθούν» στον άλλο γονέα ή ότι ένα παιδί μπορεί να είναι «αποδιοπομπαίος τράγος», ο κακός στην οικογένεια και ο λόγος για όλα τα προβλήματά της. (Nathan Ackerman, 1937).

Η θεωρία δεν είχε εκτεταμένη επίδραση ως ερμηνευτική θεωρία, αλλά οι τεχνικές οικογενειακής εξυγίανσης ως τρόπος παρέμβασης έχουν προσελκύσει περισσότερη προσοχή. Η σκέψη της οικογενειακής εξυγίανσης βοήθησε αρκετά στην εξήγηση της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιών. Υποστηρίζει ότι η σεξουαλική

κακοποίηση παιδιών εξυπηρετεί τη συντήρηση των οικογενειών που διαφορετικά θα κατέρρεαν. Ένα συχνό παράδειγμα, είναι η κακοποίηση μιας έφηβης κοπέλας από τον πατέρα της που θεωρείται ότι αναζητά συναισθηματική και σεξουαλική ικανοποίηση, διότι η επικοινωνία και οι σεξουαλικές σχέσεις με τη σύζυγό του δεν υπάρχουν. Ένα πρόβλημα με τη θεωρία της οικογενειακής δυσλειτουργίας, όπως και με πολλές άλλες θεωρίες, είναι ότι δεν μπορεί να αντιληφθεί την κακοποίηση εκτός της οικογένειας. Έχει επίσης επικριθεί από φεμινιστές θεωρητικούς για την έλλειψη προσοχής στις σχέσεις μέσα στην οικογένεια. (Nathan Ackerman, 1937)

2.6 Κοινωνική - οικολογική θεωρία

Η κοινωνική - οικολογική θεωρία υποστηρίζει ότι, όταν οι περιβαλλοντικές συνθήκες είναι δυσμενείς για τις οικογένειες, η συχνότητα της κακοποίησης είναι πιθανό να είναι υψηλότερη. Το άγχος ως αποτέλεσμα της διαβίωσης σε περιβάλλοντα που δεν συμβάλλουν στην ψυχική υγεία και ανάπτυξη φαίνεται να είναι ένας σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει στην κακοποίηση παιδιών. Οι οικογένειες που είναι παρόμοιες σε πολλά βασικά σημεία μπορούν να διαφέρουν ως προς την ανταπόκρισή τους στο στρες και στη γενική τους ικανότητα να παρέχουν επαρκή γονική μέριμνα. Υπάρχουν όμως δυσκολίες στην απόδειξη της εγκυρότητας αυτής της θεωρίας, εντούτοις, εξαιτίας του γεγονότος ότι τα φτωχότερα στρώματα είναι πιο πιθανό να εμπλακούν σε κακοποιήσεις θα μπορούσαν να την στηρίξουν. Θεωρητικά λέγεται ότι η σωματική κακοποίηση παιδιών έχει στενή σχέση με τη στέρηση αλλά αυτό δεν έχει καμία σχέση με τη σεξουαλική κακοποίηση ή τη συναισθηματική κακοποίηση παιδιών που γενικά θεωρείται ότι δεν συνδέεται με την τάξη και τη φτώχεια. (Αρτινοπούλου, 2004).

2.7 Η θεωρία του φεμινισμού

Η φεμινιστική θεωρία υποστηρίζει ότι η κακοποίηση είναι ένα ακραίο παράδειγμα θεσμοθετημένης ανδρικής εξουσίας έναντι των γυναικών και των παιδιών. Δηλαδή οι άνδρες κακοποιούν σεξουαλικά τα παιδιά ως μέσο άσκησης εξουσίας και ελέγχου. Οι φεμινιστές άνδρες από την άλλη έδωσαν την δική τους

απάντηση κατά την οποία δίνουν τα ίδια ποσοστά κακοποίησης και στις μητέρες. Δεν διαχωρίζουν δηλαδή τον όρο «γονείς». Όσον αφορά τη σωματική κακοποίηση, οι γυναίκες εμπλέκονται όπως και οι άνδρες, αλλά οι φεμινίστριες υποστηρίζουν ότι δεδομένου του γεγονότος ότι οι γυναίκες είναι κυρίως υπεύθυνες για τη φροντίδα των παιδιών, στην πραγματικότητα επιβάλλουν λιγότερη σωματική κακοποίηση. Τα παιδιά περνούν πολύ λιγότερο χρόνο με τους πατέρες τους και έτσι δημιουργείται μεγαλύτερος κίνδυνος. Από την άλλη πλευρά, όμως υπάρχουν μητέρες έχουν εμπλακεί σε περιπτώσεις παραμέλησης και συναισθηματικής κακοποίησης σε μεγαλύτερο βαθμό από τους πατέρες. (Bryson, Valerie, Φεμινιστική πολιτική θεωρία, Μεταίχμιο 2004).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Σχολική παιδική κακοποίηση

3.1 Εισαγωγή

Το δεύτερο βασικό μέρος για τα παιδιά, μετά το οικογενειακό περιβάλλον είναι αυτό του σχολείου. Ο χώρος του σχολείου, οι δάσκαλοι, τα άλλα παιδιά παίζουν εξίσου σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση του χαρακτήρα ενός παιδιού, καθώς στον χώρο του σχολείου θα πάρουν πέρα από την κλασική μόρφωση, όλες εκείνες τις κοινωνικές γνώσεις για να γίνουν ολοκληρωμένοι άνθρωποι. Και θεωρώντας ότι στο τέλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ένα παιδί έχει φτάσει την ηλικία των 18 ετών, οπότε ενηλικιώνεται, καταλαβαίνει κάποιος πόσο σοβαρή είναι η σωστή διαπαιδαγώγηση του παιδιού σε όλη την σχολική περίοδο που συμπίπτει με ολόκληρη την ευαίσθητη παιδική του ηλικία. (Πρεκατέ, 2008).

3.2 Λεκτική και σωματική κακοποίηση από τους εκπαιδευτικούς.

Στην σύγχρονη εποχή τουλάχιστον στις ανεπτυγμένες χώρες, η σωματική κακοποίηση στο σχολείο από τους εκπαιδευτικούς έχει εκλείψει σε μεγάλο βαθμό. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο σε όλα τα κράτη. Σε πολλές περιοχές του πλανήτη η σωματική κακοποίηση στο σχολείο υπό την κάλυψη του μανδύα της τιμωρίας σαν

εκπαιδευτικό εργαλείο υπάρχει και μάλιστα με την επίσημη ανοχή του κράτους. Στην Ελλάδα και στην Ευρώπη εκτός μεμονωμένων εξαιρέσεων δεν υπάρχει σωματική επιβολή τιμωρίας τα τελευταία 40 χρόνια. Δεν είναι μακριά όμως η εποχή που το χαστούκι, το χτύπημα με τον χάρακα στο χέρι και στα οπίσθια αποτελούσαν καθημερινό φαινόμενο στα σχολεία μέχρι τη δεκαετία του '70 (Πρεκατέ, 2008).

Αντίθετα, η λεκτική τιμωρία υπάρχει σε πολλές μορφές από τους εκπαιδευτικούς και εφόσον αποτελεί μία τιμωρία με πολλές μορφές βίας δεν μπορεί να καθοριστεί πλήρως και να αντιμετωπιστεί θετικά ή αρνητικά. Οι εκπαιδευτικοί πολλές φορές υψώνουν την φωνή προσπαθώντας να επιβάλουν πειθαρχία στην τάξη, ή να αποτρέψουν ένα μαθητή από το να προκαλεί ο ίδιος λεκτική ή σωματική βία στα άλλα παιδιά. Όπως είναι φυσικό αυτό μπορεί να είναι αποδεκτό, από την άλλη πολλές φορές έχουμε λεκτική βία που πληγώνει τα παιδιά ειδικά εάν είναι με ειρωνική μορφή, ή με κατάδειξη ενός εξωτερικού χαρακτηριστικού του παιδιού (αυταράς, μυταράς, κοντός, χοντρή ή χοντρός κ.λπ.). (Πρεκατέ, 2008).

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα τα παιδιά δεχόταν εξαιρετικά σκληρή σωματική βία, ενώ η λεκτική βία εκ μέρους των δασκάλων ήταν ο κανόνας. Κι όμως ακόμη και εκείνα τα χρόνια υπήρξαν εκπαιδευτικοί που ήθελαν η παιδεία να επικεντρωθεί στον μαθητή και όχι στο σχολείο και στον δάσκαλο, στην μάθηση και στην διαπαιδαγώγηση και όχι στην τιμωρία και την προσβολή των παιδιών. (Πρεκατέ, 2008).

Μια μορφή του Ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος ήταν ο Αλέξανδρος Δελμούζος (1880-10 Δεκεμβρίου 1956) παιδαγωγός και κύριος εκπρόσωπος του εκπαιδευτικού δημοτικισμού και του σχολείου εργασίας.

Ο Δελμούζος είχε εκφράσει πολλές φορές τη διαφωνία του με το εκπαιδευτικό σύστημα που γνώρισε ο ίδιος ως μαθητής, καθώς το χαρακτήριζε ως πελώριο και άδειο κτίριο, «σωστό νησί νεκρών».

«Θυμάμαι, βέβαια, το δάσκαλο στην έδρα και μια βέργα», στοιχείο της απεριόριστης επιβολής και άκαμπτης πειθαρχίας που ασκούσαν από τους εκπαιδευτικούς της εποχής. «Ακόμη, θυμάμαι από το σχολείο ότι, ήταν ένας χάρτης κοντά στον πίνακα όπου εκεί φώναζε ένα-ένα τα παιδιά για να πουν απ' έξω το

μάθημα της ημέρας και με αυστηρές συνέπειες για όποιον δεν τα κατάφερνε». (Δελμούζος, 1925 – σελ. 76).

3.3 Προσχολική εκπαίδευση και παιδική κακοποίηση

Τα μικρά παιδιά συχνά εκδηλώνουν περισσότερο φυσική επιθετικότητα κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας. Μελέτες δείχνουν ότι για τα περισσότερα παιδιά, η φυσική επιθετικότητα αρχίζει να μειώνεται καθώς μαθαίνουν να εκφράζουν τα συναισθήματά τους, και συγκεκριμένα μέσω της γλώσσας. Ωστόσο, ένα μικρό ποσοστό (5% -10%) δεν μαθαίνει να εκφράζει τα συναισθήματά του και έχει υψηλότερη πιθανότητα σοβαρών προβλημάτων στο μέλλον, όπως κατάχρηση ουσιών, δυσκολίες στο σχολείο, ψυχικές ασθένειες και κακή συμπεριφορά. (Πρεκατέ, 2008).

Η εκπαίδευση που γίνεται στα πρώτα στάδια της παιδικής ηλικίας είναι σίγουρα από τις πιο τεκμηριωμένες προσεγγίσεις για την πρόληψη διαρκών επιθετικών ενεργειών και ενδεχομένως παραβατικότητας. Οι έρευνες δείχνουν ότι η εκπαίδευση των εφήβων μπορεί στην πραγματικότητα να αυξήσει την πιθανότητα της παραβατικότητας, ενώ στα παιδιά προσχολικής ηλικίας που βρίσκονται σε μεγαλύτερο κίνδυνο τείνουν να παρουσιάζει μακροπρόθεσμα ωφέλιμη επίδραση. Το οικογενειακό περιβάλλον μέσα στο οποίο μεγαλώνουν τα παιδιά σχετίζεται άμεσα με την κοινωνική και συναισθηματική τους ανάπτυξη. Η φροντίδα και η σωστή καθοδήγηση είναι καθοριστικής σημασίας για την ανάπτυξη των μικρών παιδιών. Μέσα από το παιχνίδι, την μουσική, και τη σωματική δραστηριότητα το παιδί κοινωνικοποιείται. Οι γονείς θα πρέπει να μην υποστηρίζουν τη βίαιη συμπεριφορά και με κάθε τρόπο να την αποτρέπουν έχοντας πάντα εναλλακτικές προτάσεις. (Καραφύλλης, 2013).

3.4 Εννοιολογική προσέγγιση τιμωρίας στα σχολεία

Το βασικό χαρακτηριστικό ενός εκπαιδευτικού είναι η εξασφάλιση ενός θετικού κλίματος όπου θα επιτρέπεται η ομαλή διεξαγωγή του μαθήματος καθώς και η καλή συνεργασία των μαθητών. Αυτό είναι ένα αρκετά περίπλοκο έργο το οποίο προσαρμόζεται με τα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της κάθε τάξης. Αυτό που έχει

απασχολήσει πολύ τους εκπαιδευτικούς είναι η διαχείριση και αντιμετώπιση μαθητών που έχουν προβληματική συμπεριφορά απέναντι στους συμμαθητές ή και στον δάσκαλό τους. Η καλή λειτουργία του σχολείου απαιτεί την συμμόρφωση των μαθητών με τους κανόνες του σχολείου. (Hilferty, 2008).

Παλαιότερα η τιμωρία ήταν η πιο διαδεδομένη μέθοδος στα σχολεία. Ο μη πειθαρχημένος μαθητής δεχόταν λεκτική επίπληξη ή αυστηρή κριτική προκειμένου να καταλάβει ότι η συμπεριφορά του δεν είναι η σωστή. Πολλές φορές μάλιστα ο εκπαιδευτικός χειροδικούσε πάνω σε παιδιά που ήταν ιδιαίτερα άτακτα. Αυτή η αυστηρότητα ήταν άμεσα αποτελεσματική. Εδώ όμως προκύπτει το εξής ερώτημα:

Πόσο αποτελεσματική ήταν στην πραγματικότητα;

Η τιμωρία αυτή είχε άμεσα αποτελέσματα στον περιορισμό της κακής συμπεριφοράς αλλά τα αποτελέσματα της ήταν εφήμερα καθώς δημιουργούνταν αρνητικά συναισθήματα για το σχολείο. Στις μέρες μας η τιμωρία θεωρείται ένα ξεπερασμένο είδος σφοδρονισμού ενός απείθαρχου μαθητή. Ο σύγχρονος εκπαιδευτικός πρέπει να είναι ευέλικτος και να αντιμετωπίζει ψύχραιμα τις προβληματικές συμπεριφορές των παιδιών. Μια προβληματική συμπεριφορά μπορεί να αγνοηθεί από τον εκπαιδευτικό και πιθανότατα να σταματήσει από μόνη της. (Arnall, 2015).

Η ενθάρρυνση και η επιβράβευση μιας καλής συμπεριφοράς αντίθετα του μαθητή μπορεί να έχει μόνο θετικό αντίκτυπο στο σχολικό περιβάλλον και αυτό θα ήταν πολύ σημαντικό για το παιδαγωγικό έργο. (Ζουμπουλάκης, 2017).

3.5 Η λεκτική επιθετικότητα των μαθητών στο χώρο του σχολείου

Απειλές, πειράγματα, επικρίσεις και άλλες μορφές λεκτικής επιθετικότητας, τα οποία είναι όλα τα είδη εκφοβισμού που γενικά συμβαίνουν σε πολλά σχολεία και σε χώρους όπου υπάρχουν παιδιά. Γι 'αυτό είναι πολύ σημαντικό οι γονείς, οι εκπαιδευτικοί, και ακόμα και τα παιδιά να ξέρουν πώς να ανταποκριθούν. (Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, 2010).

Έρευνες αποδεικνύουν ότι περίπου το 15% των μαθητών ηλικίας 8-16 ετών εμπλέκονται σε μορφές λεκτικής και συναισθηματικής βίας. Κάποια παιδιά συνηθίζουν επιπλέον να τρομοκρατούν και κάποια άλλα συνηθίζουν να χρησιμοποιούν και τις τρεις μορφές βίας. Ο εκφοβισμός μέσω της λεκτικής βίας συνήθως γίνεται προς τα παιδιά που υφίστανται κοινωνική απομόνωση και κατάθλιψη σε υψηλότερα ποσοστά από τους συνομηλίκους τους, ακόμη και μετά τη διακοπή του εκφοβισμού. Επίσης, παραμένει ασαφές αν ο εκφοβισμός γενικά προκαλεί στα θύματα κοινωνική απομόνωση και απομάκρυνση ή αν τα παιδιά που επιλέγονται για εκφοβισμό είναι κοινωνικά απομονωμένα. Η λεκτική επιθετικότητα συνήθως είναι ένα πρόβλημα που αγνοείται και δεν αναφέρεται. Τα παιδιά συνήθως δεν αναφέρουν τη λεκτική επίθεση και οι ενήλικες γενικά δεν αντιλαμβάνονται το πρόβλημα. Άλλοι μαθητές μπορεί να αρνηθούν να μιλήσουν φοβούμενοι ότι θα γίνουν και οι ίδιοι στόχοι. Η ντροπή που νιώθουν τα παιδιά-θύματα είναι τόσο δυνατή που πολλά θα αρνηθούν να το παραδεχτούν, ακόμη και στους γονείς και στα αδέρφια τους. Για τον λόγο ένας τόσο μεγάλος αριθμός παιδιών βιώνει εκφοβισμό και λεκτική επίθεση, και επειδή τα προβλήματα αυτά συχνά δεν αναφέρονται, οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς πρέπει να αναλάβουν ενεργό ρόλο. (Βεργίδης & Βαϊκούσης, 2003).

Τα παιδιά που αναγνωρίζονται ως εκφοβιστές συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη διαμόρφωση γνήσιων σχέσεων, αν και μερικές φορές συμβαίνει το ακριβώς αντίθετο. Μπορεί επίσης να είναι εξειδικευμένοι στο να καλύπτουν τόσο καλά την συμπεριφορά τους για να ελαχιστοποιήσουν την αποκάλυψη τους από τους άλλους αποποιούμενοι της ευθύνης τους. Τα αγόρια είναι πιο πιθανό από τα κορίτσια να προχωρήσουν σε πιο σοβαρές μορφές βίας, όπως η σεξουαλική παρενόχληση και η λεκτική βία. (Βλάχου, 2011).

Η έρευνα υποδηλώνει ότι τα παιδιά που είναι απλώς παρευρισκόμενα σε περιστατικά εκφοβισμού συχνά νιώθουν άγχος και αδυναμία στις κοινωνικές τους συναναστροφές παρόμοια με αυτά των θυμάτων. Λόγω της παθητικής συμμετοχής τους στην εκφοβιστική συμπεριφορά, τα παιδιά που παραβρίσκονται σε τέτοιου είδους περιστατικά τείνουν να απομακρύνονται διακριτικά ή να επαινούν τον εκφοβισμό, φοβούμενα μήπως και αυτά είναι τα επόμενα θύματα. Γι' αυτόν το λόγο

υπάρχει μια γενικότερη αποδοχή αυτής της συμπεριφοράς στο σχολικό περιβάλλον. (Μπογιατζόγλου, Βίλλη, & Γαλάνη, 2012).

✚ Συμπεριφορές που δείχνουν ότι ένα παιδί έχει πέσει θύμα λεκτικής επίθεσης:

- Φοβάται να πηγαίνει στο σχολείο και αλλάζει διαδρομή κάθε μέρα
- Εφιάλτες ή άλλες διαταραχές ύπνου
- Σημαντική πτώση της απόδοσης του στα μαθήματα
- Δεν θέλει να πάει στο σχολείο
- Ζητά ή αρχίζει να κλέβει χρήματα
- Συχνά χάνει τα χρήματα του
- Δεν κοιμάται εύκολα
- Αρνείται να περιγράψει την αλλαγή της διάθεσης του
- Κλαίει συχνά
- Έχει πόνους στο στομάχι και συχνούς πονοκεφάλους

3.6 Εννοιολογική προσέγγιση της πειθαρχίας

Η πειθαρχία είναι ένας τρόπος ζωής, όπου κάποιος προσπαθεί να είναι δίκαιος και να ζει με συστηματικό τρόπο. Η πειθαρχία δεν περιορίζεται στα χρήματα, ή στη φτώχεια αλλά είναι απλώς ένας προσωπικός προσανατολισμός προς τη ζωή. Είναι μια συνήθεια και όχι μια προσαρμογή. Έτσι μπορεί κανείς να ασκήσει πειθαρχία για καλύτερη ποιότητα ζωής. Πολλοί πετυχημένοι άνθρωποι αποδίδουν την επιτυχία τους στην πειθαρχία. Για αυτούς περισσότερο από τη γνώση, την επικοινωνία ή την ικανότητα, η πειθαρχία έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πορεία τους προς την επιτυχία. Η πειθαρχία στη ζωή έχει πολλές αρετές όπως η εστίαση, η διατήρηση της υγείας και η αποφυγή προβλημάτων. Σύμφωνα με το σημερινό τρόπο ζωής και τις κοινωνικές τάσεις, οι τεχνικές πειθαρχίας φαίνεται να είναι μία από τις βασικές δεξιότητες ζωής. (Αρτινοπούλου, 2010).

Επεκτείνεται στην προσωπική ζωή, την καριέρα, την εργασία, τη μελέτη, τον τρόπο ζωής και ακόμη και την κοινωνική ζωή. Είναι λοιπόν καλό να ενθαρρύνουμε την πειθαρχία των μαθητών στα σχολεία. Η σχολική πειθαρχία μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να συνεχίσουν τη ζωή τους εφαρμόζοντας κάποιους κανόνες που έμαθαν στην παιδική τους ηλικία. (Τάνταρος, 2004).

Είναι μία από τις σημαντικότερες και χρήσιμες δεξιότητες που πρέπει να διαθέτει κανείς. Αυτή η δεξιοτεχνία είναι απαραίτητη σε κάθε τομέα της ζωής και αν και οι περισσότεροι αναγνωρίζουν τη σημασία της, πολύ λίγοι κάνουν κάτι για να την ενισχύσουν. Αντίθετα, με την κοινή πεποίθηση, η πειθαρχία δεν σημαίνει ότι είμαστε σκληροί με τον εαυτό μας ή ότι ζούμε έναν περιοριστικό τρόπο ζωής. Η πειθαρχία σημαίνει αυτοέλεγχο, ο οποίος αποτελεί ένδειξη εσωτερικής δύναμης και ελέγχου του εαυτού μας, των ενεργειών μας και των αντιδράσεών μας. Επίσης, δίνει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να επιμείνουν στις αποφάσεις τους και να τις ακολουθούν, χωρίς να αλλάζουν γνώμη, και ως εκ τούτου είναι μια από τις σημαντικές απαιτήσεις για την επίτευξη των στόχων τους. (Olweus, 2009).

Η κατοχή αυτής της ικανότητας τους δίνει τη δυνατότητα να επιμείνουν στις αποφάσεις και τα σχέδιά τους μέχρι να τα ολοκληρώσουν. Εκδηλώνεται επίσης ως εσωτερική δύναμη, βοηθώντας τους να ξεπεράσουν τους εθισμούς, την αναβλητικότητα και την τεμπελιά. Εκφράζεται με διάφορους τρόπους όπως επιμονή, την ικανότητα να μην παραιτηθεί κάποιος από τον στόχο του παρά την αποτυχία, αυτοέλεγχο, την ικανότητα αντίστασης σε πειρασμούς, και την επανάληψη διάφορων προσπαθειών μέχρι την επιτυχία. Η κατοχή αυτής της δύναμης οδηγεί στην αυτοπεποίθηση και την αυτοεκτίμηση και, κατά συνέπεια, στην ευτυχία και την ικανοποίηση. (Naouri, 2012).

Από την άλλη πλευρά, η έλλειψη πειθαρχίας οδηγεί σε αποτυχία, απώλεια, προβλήματα υγείας και σχέσεων, κτλ. Ο πρώτος λόγος που η πειθαρχία είναι τόσο σημαντική είναι ότι όλοι πρέπει να την ακολουθούν για να είναι επιτυχημένοι στη ζωή. Μπορεί να σημαίνει πολύ διαφορετικά πράγματα σε διαφορετικούς ανθρώπους. Στους μαθητές, για παράδειγμα, η αυτοπειθαρχία σχετίζεται με την παρακίνηση του εαυτού τους να επικεντρωθούν στις σπουδές τους και να πάρουν αποφάσεις για το μέλλον τους. Εάν οι γονείς δεν πειθαρχήσουν τα παιδιά τους, τα παιδιά θα μεγαλώσουν μη γνωρίζοντας τι σημαίνει λάθος ή σωστό και δεν θα είναι σε θέση να

γίνουν παραγωγικά μέλη της κοινωνίας που θα ζουν. Το ίδιο και οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι σε θέση να δίνουν μαθήματα πειθαρχίας σε παιδιά που δεν συμπεριφέρονται σωστά. Δεν είναι σημαντική μόνο για τους μαθητές του σχολείου είναι για όλους. (Τάνταρος, 2004).

3.7 Η απειθαρχία των παιδιών στο σχολείο και τα αίτια.

Μία από τις σημερινές μάστιγες είναι η απειθαρχία η οποία έχει οδηγήσει στην εμφάνιση διαφόρων κοινωνικών φαινομένων όπως βανδαλισμούς, συμμορίες, κλοπές, κακομεταχείριση συμμαθητών, λεκτικής βίας κλπ. Τι πραγματικά όμως είναι αυτό που έχει οδηγήσει τους νεαρούς μαθητές σε τέτοιου είδους συμπεριφορές;

Η στάση και η συμπεριφορά των γονέων είναι ο σημαντικότερος παράγοντας στην διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών. Οι γονείς είναι οι πρώτοι «δάσκαλοι» των παιδιών οι οποίοι θα τους καθοδηγήσουν με τρόπους που είναι αποδεκτοί από τους κοινωνικούς κανόνες και αξίες, αναλαμβάνοντας τις ευθύνες τους μέσω της παροχής των απαραίτητων εφοδίων που τους δίνουν για μια ψυχική, συναισθηματική και φυσιολογική ζωή. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο οι γονείς να διδάσκουν στο παιδί την έννοια της ηθικής και οικογενειακής ζωής (καλούς τρόπους συμπεριφοράς, καλές διατροφικές συνήθειες, καλό ντύσιμο, προσωπική υγιεινή και σεβασμός για τους ηλικιωμένους και γενικά κοινωνική πειθαρχία. (Ναουρί, 2012).

Ωστόσο, η αποτυχία των γονέων στη σημερινή εποχή είναι να μη καταφέρουν να αποτρέψουν τα παιδιά τους από το να έχουν άσχημη συμπεριφορά προς τους ανθρώπους γύρω τους. Τα λάθη της οικογένειας από την άποψη της αδιαφορίας και της έλλειψης ηθικής παρακμής, αντανακλώνται συχνά στις ζωές των παιδιών τους στην αναπαραγωγή των τρόπων στο σχολείο. Η μη σωστή συμπεριφορά των παιδιών που παρατηρείται στα σχολεία, ακόμη και στα πανεπιστήμια, είναι αναπαραστάσεις και προβληματισμοί σχετικά με τη στάση των γονέων και τα σπίτια τους. (Ταρατόρη – Τσαλκατίδου, 2013).

Η απουσία μιας ποιοτικής και ηθικής πειθαρχίας στα παιδιά τους από την τρυφερή ηλικία θα τους κάνει μόνο να γίνουν ανεύθυνοι ενήλικες στο μέλλον. Ως εκ τούτου, όλες οι μορφές παραπτωμάτων πρέπει να αντιμετωπίζονται από το σπίτι

χωρίς καμία προκατάληψη. Οι γονείς δεν πρέπει να είναι αδιάφοροι όταν ανακαλύπτουν οποιοδήποτε παράπτωμα από τα παιδιά τους και σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να τα καλύπτουν αν αντιληφθούν οτιδήποτε ανησυχητικό. Το οικογενειακό περιβάλλον θα πρέπει να είναι το ηθικό πρότυπο των παιδιών. Οι γονείς θα πρέπει επίσης να τιμωρούν κατά κάποιο τρόπο τα παιδιά όταν κάνουν λάθη για να αποτρέψουν τη μελλοντική καταστροφή του χαρακτήρα τους. (Nolte, 1999).

Η δύναμη του περιβάλλοντος στα παιδιά επηρεάζει τους τρόπους λογικής, τον χαρακτήρα, την συναισθηματική ανάπτυξη και, λόγω αυτών, δημιουργούνται μεγάλες προκλήσεις στα παιδιά της σχολικής ηλικίας, ειδικά όταν περνούν στην εφηβεία. Η σημερινή κοινωνία είναι γεμάτη από διάφορα είδη αγριότητας και βίας. Η ανυπακοή πολλές φορές προκύπτει από βίαιες ταινίες που παρακολουθούν τα παιδιά, το διαδίκτυο ακόμα και την τηλεόραση στο σπίτι. Οι στάσεις και ο χαρακτήρας που εμφανίζει ένα παιδί στο σχολείο είναι μερικές φορές ανιχνεύσιμα στα πράγματα που συμβαίνουν γύρω από αυτά και στο κοντινό τους περιβάλλον.

Τα παιδιά εύκολα αντιγράφουν καταστάσεις που συμβαίνουν γύρω τους όπως ο εκφοβισμός, η κλοπή, η σεξουαλική προσβολή, η παρενόχληση, ο βιασμός, η χρήση σκληρών ναρκωτικών, ο βανδαλισμός, οι συμμορίες, κτλ πιστεύοντας ότι αυτές οι συμπεριφορές τα κάνουν να αισθάνονται δυνατά και ανεξάρτητα. (Nolte, 1999).

Κατά προέκταση και η πειθαρχία που επιβάλλουν οι γονείς ως πρώτοι παιδαγωγοί, εφόσον τίθεται με κατάλληλο τρόπο και σωστή δοσολογία, είναι απαραίτητη συνθήκη για την ορθή ψυχο-διανοητική συγκρότηση του παιδιού κι ευνοεί –δεν αντιστρατεύεται– την πολιτισμένη και δημοκρατική συμβίωση. (Naouri, 2012).

3.8 Αίτια απειθαρχίας

Πολλοί είναι οι λόγοι για τους οποίους τα παιδιά παρουσιάζουν προβλήματα συμπεριφοράς στο σχολείο και συνήθως σχετίζονται με διάφορους τομείς της κοινωνικής και πνευματικής τους ανάπτυξης. Η μαθητική απειθαρχία είναι κάποιες φορές αποτέλεσμα κοινωνικής ανωριμότητας του παιδιού, άλλοτε

έκφραση της προσωπικότητάς του και άλλοτε αντίδραση στις κοινωνικές αντιφάσεις ή και σε ψυχολογική πίεση. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι να εντοπίσει τις αιτίες που βρίσκονται πίσω από κάθε προβληματική συμπεριφορά, ώστε να μπορέσει να βοηθήσει το παιδί στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων που ενδεχομένως να έχει. (Ζουμπουλάκης, 2017).

Τα αίτια της μαθητικής απειθαρχίας μπορεί να είναι ατομικά, κοινωνικά ή να αφορούν το χώρο του σχολείου. Πολλές φορές δεν είναι απαραίτητο να υπάρχει ένα προβληματικό οικογενειακό ή κοινωνικό περιβάλλον ως αιτία της κακής συμπεριφοράς ενός μαθητή. Υπάρχει περίπτωση η αδυναμία προσαρμογής του να οφείλεται σε ατομικούς παράγοντες, όπως για παράδειγμα να είναι νευρολογικής φύσης και να οφείλεται σε βλάβες του εγκεφάλου και του ευρύτερου νευρικού συστήματος ή να είναι κάτι κληρονομικό. Τέτοιου είδους προβλήματα κάποιες φορές δεν γίνονται εύκολα αντιληπτά παρά μόνο μέσα από την συμπεριφορά, π.χ. ανικανότητα συγκέντρωσης υπέρ-κινητικότητα κτλ.

Βασικό χαρακτηριστικό της εποχής μας είναι η είσοδος των διάφορων νέων μέσων επικοινωνίας όπως το **διαδίκτυο** (Internet) και τα **κοινωνικά μέσα** (social media), που απέκτησαν σε λίγα χρόνια κεντρική σημασία και ενασχόληση στην πλειοψηφία των ανθρώπων και ιδιαίτερα των παιδιών. Αυτό έγινε σε τόσο μεγάλο βαθμό, όπου μετά την οικογένεια και το σχολείο δημιούργησαν ένα νέο περιβάλλον στις ζωές τους και μάλιστα τείνουν να αντικαταστήσουν παραδοσιακές μορφές επικοινωνίας, όπως η συζήτηση, ή συμμετοχή στην παρέα, η κοινωνική ζωή. Θεωρείται τόσο τεράστιο το περιεχόμενο των πληροφοριών και η μορφή τους που δέχονται σήμερα οι άνθρωποι που σίγουρα έχει επίδραση στην κοινωνική συμπεριφορά τους. (Livingston, Haddon, Gorzig & Olafsson, 2011).

Έρευνες έχουν δείξει ότι οι άνθρωποι που χρησιμοποιούν τα κοινωνικά δίκτυα λιγότερο ή για την ακρίβεια όταν χρειάζεται, είναι γενικά περισσότερο ευτυχισμένοι. Η κατάθλιψη μπορεί να συνδέεται με την εκτεταμένη χρήση των κοινωνικών δικτύων, λόγω της θεωρίας της κοινωνικής σύγκρισης. Η μεγάλη χρήση των κοινωνικών δικτύων συνδέεται και με την έλλειψη ψυχικής υγείας. Το πρόβλημα διογκώνεται στις νεαρές ηλικίες όπου ήδη μεγάλωσε μια γενιά ανθρώπων χωρίς να γνωρίσουν την εποχή πριν το διαδίκτυο και τα κινητά τηλέφωνα. Οι μεγαλύτεροι πρέπει να προσέξουν την παιδική ηλικία εκεί που πολλές φορές δεν υπάρχει η

ωριμότητα και η εμπειρία και τα παιδιά δύσκολα μπορούν να ξεχωρίσουν το καλό από το κακό, το σωστό και το πονηρό (Παπαγεωργίου 2010).

Το Instagram τα τελευταία χρόνια, και ειδικά από τότε που πέρασε στα χέρια του Facebook, έχει σημειώσει εντυπωσιακή πορεία. Αυτή τη στιγμή μετρά πάνω από 700 εκατ. χρήστες ανά τον κόσμο, καθημερινά ανεβαίνουν πάνω από 95 εκατ. φωτογραφίες με 3.5 δισ. likes. Το Instagram είναι όμως και το χειρότερο social media όσον αφορά στην επίδραση που έχει στην ψυχική υγεία των νέων. Σύμφωνα με την έρευνα StatusofMind, που πραγματοποίησαν οι επιστήμονες της Βασιλικής Εταιρείας Δημόσιας Υγείας της Βρετανίας (RSPH), φάνηκε ότι το Instagram έχει αρνητική επιρροή στην εικόνα για το σώμα και τον ύπνο των συμμετεχόντων, ενώ δημιουργείται ο φόβος ότι υπολείπονται από τους υπόλοιπους.⁴

Η αστάθεια στην οικογένεια συμβάλλει κατά ένα πολύ μεγάλο ποσοστό στην αδιαφορία των παιδιών για το σχολείο, καθώς πολλά από αυτά ανατράφηκαν από φροντιστές, ή ήταν παιδιά χωρισμένων γονιών και λόγω αυτής της κατάστασης και των προβλημάτων αντιμετώπισαν αδιαφορία από τους γονείς τους. Πολλά παιδιά που βλέπουν τις οικογένειες τους να διαλύονται σε τρυφερή ηλικία, η αντίδραση τους είναι συνήθως η ανυπακοή. Η αγάπη, η φροντίδα και η υποστήριξη που συνήθως στερούνται, τα επηρεάζει πνευματικά, συναισθηματικά, ηθικά, και ψυχολογικά, με αποτέλεσμα να έχουν και την ανάλογη συμπεριφορά. (Μπογιατζόγλου, Βίλλη & Γαλάνη, 2012).

Οι μαθητές που εκφοβίζονται από τους συνομηλίκους τους είναι επίσης επιρρεπείς σε θέματα πειθαρχίας στην τάξη. Πολλά από αυτά τα παιδιά δεν θέλουν να έχουν επαφή με συμμαθητές τους, αλλά αντιδρούν με βία στα άλλα παιδιά ή ακόμα και στους εκπαιδευτικούς τους. Κάποια άλλα παιδιά πάλι που νομίζουν ότι δεν τα συμπαθούν και δεν τα υποστηρίζουν, έχουν πρόβλημα πειθαρχίας στην τάξη. Αδιαφορία, συναισθήματα εγκατάλειψης, και κατάθλιψη ακόμα είναι συμπεριφορές που παρατηρούνται στα σχολεία. Πολλοί εκπαιδευτικοί τώρα με τη σειρά τους

---

⁴ <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/05/19/instagram-ranked-worst-social-network-young-peoples-mental-health/> .Το χειρότερο social media για την ψυχική υγεία των νέων. (πρόσβαση 13.11.2017).

αδιαφορούν γι αυτά τα παιδιά με αποτέλεσμα το πρόβλημα να γίνεται ακόμα πιο έντονο. (Μπογιατζόγλου, Βίλλη & Γαλάνη, 2012).

Επίσης, υπάρχουν και οι σχολικοί παράγοντες που πολλές φορές ενισχύουν την μη πειθαρχία του μαθητή, όπως ανταγωνισμός μεταξύ των μαθητών. Αλλά και το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα που πλέον θεωρείται απηρχαιωμένο (προγράμματα, ύλη και μέθοδοι διδασκαλίας) μεγαλώνει την απειθαρχία. Έχει αποδειχθεί ερευνητικά ότι όσο το σχολείο απομακρύνεται από τη ζωή ενός παιδιού τόσο αυξάνεται η παραβατικότητα. Το γεγονός ότι οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί αποδίδουν την μη πειθαρχημένη συμπεριφορά των παιδιών στην οικογένεια, κάτι που ίσως είναι υπερβολικό γιατί έτσι απενοχοποιείται και το σχολείο και το κοινωνικό περιβάλλον του παιδιού. (Δελιγιάννη-Κουιμτζή, Ψάλτη, Κασάπη & Βιδάλη, 2007).

3.9 Αντιμετώπιση απειθαρχίας

Οι παρεμβατικές συμπεριφορές παρουσιάζουν κάθε φορά διαφορετικό βαθμό σοβαρότητας και για το λόγο αυτό χρειάζονται επίσης κάθε φορά διαφορετική αντιμετώπιση. (Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (ΟΕΠΕΚ, 2008).

Για να αντιμετωπιστούν τέτοιου είδους συμπεριφορές θα πρέπει ο εκάστοτε εκπαιδευτικός να είναι ειδικά καταρτισμένος. Θα πρέπει να αποτρέπει την μαθητική απειθαρχία μέσα στην αίθουσα με δύο τρόπους: (Δαφέρμου, Κουλούρη & Μπασαγιάννη, 2006).

- **Λεκτικά:** όπως με μια υπόδειξη αναφέροντας το όνομα του μαθητή, να του υποβάλει κάποια ερώτηση, να επισημάνει τις επιπτώσεις που έχει η απειθαρχία στην τάξη, να απαιτήσει με ευγενικό τρόπο να σταματήσει η αταξία, και να υπενθυμίσει τους κανόνες της τάξης.
- **Μη λεκτικά:** αγνοώντας αρχικά τον μαθητή ή ρίχνοντας του μια ματιά μπορεί ακόμα να σταθεί δίπλα του έτσι ώστε να μην μπορεί εύκολα ο μαθητής να διακόψει το μάθημα και ούτε ο εκπαιδευτικός να αναλώσει τον χρόνο του μαθήματος κάνοντας υποδείξεις

Τέλος, αν το παιδί δεν αλλάξει συμπεριφορά μπορεί ο εκπαιδευτικός να το προσεγγίσει με διακριτικό τρόπο ή και να ενημερώσει την οικογένεια του. (Ζουμπουλάκης, 2017).

3.10 Η σπουδαιότητα της συνεργασίας σχολείου - οικογένειας

Το σχολείο και η οικογένεια αποτελούν δύο σημαντικούς παράγοντες στην εκπαίδευση της νεότερης γενιάς, ιδιαίτερα των παιδιών προσχολικής ηλικίας που έρχονται για πρώτη φορά και κάθονται στα σχολικά θρανία. Αν και υπάρχουν διαφορές μεταξύ των δύο αυτών παραγόντων της εκπαίδευσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το σχολείο παίζει ένα σημαντικό ρόλο, προετοιμάζοντας την οικογένεια για την εκπαίδευση του παιδιού και αυτό είναι ένα από τα χαρακτηριστικά του. (Ταρατόρη – Τσαλκατίδου, 2013).

Οι αναφορές που γίνονται για την σχέση μεταξύ σχολείου και οικογένειας εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες. Ιδιαίτερη σημασία έχει το κίνητρο που συνίσταται στην επιθυμία και την ετοιμότητα για συνεργασία που είναι υπέρ της εκπαίδευσης της νεότερης γενιάς. Η προσαρμογή του παιδιού είναι μια διαδικασία που αρχίζει με το διαχωρισμό του από το οικογενειακό του περιβάλλον με ένα νέο περιβάλλον, σε αυτή την περίπτωση, ένα περιβάλλον φροντίδας και εκπαίδευσης, όπου οι εκπαιδευτικοί φροντίζουν για τα παιδιά που είναι σχεδόν της ίδιας ηλικίας. Ο σημαντικότερος παράγοντας είναι το ίδιο το παιδί που θα προσπαθήσει να προσαρμοστεί στο νέο του περιβάλλον. Αν το παιδί δεν διδαχθεί από την οικογένεια τι σημαίνει η έννοια «σχολείο» τότε η προσαρμογή του εκεί μπορεί να είναι δύσκολη. Επίσης, η επιρροή των γονέων ή άλλων μελών της οικογένειας ή των εκπαιδευτικών του παιδιού είναι απαραίτητη για την προσαρμογή του. (Nolte, 1999).

Ο τρόπος με τον οποίο το παιδί έλαβε τη φροντίδα και την πρώτη εκπαίδευση του μέσα στην οικογένεια θα φανεί στο παιδί με την συμπεριφορά του και την εικόνα που θα έχει για την εκπαίδευση. Τα σχολεία καθορίζουν τους στόχους των κοινών δραστηριοτήτων με τους γονείς. Κατά τη συνεργασία των εκπαιδευτικών με τους γονείς θα πρέπει να εξεταστούν τυχόν δυσκολίες που μπορεί να προκύψουν οι οποίες θα πρέπει να αντιμετωπισθούν με δραστηριότητες και ενέργειες που θα βοηθήσουν

έτσι ώστε να ξεπεράσουν. Ξεκινώντας από την σχολική πρακτική, μπορεί να λεχθεί ότι είναι αδύνατο να αναπτυχθεί και να πραγματοποιηθεί το εκπαιδευτικό έργο χωρίς την ενεργό συνεργασία της οικογένειας και του σχολείου ταυτόχρονα. Σε αυτή τη λειτουργία, η λογική και οι λόγοι συνεργασίας του σχολείου με την οικογένεια θεωρούνται ως την πρακτική δραστηριότητα για τους ίδιους σκοπούς. (Ζουμπουλάκης, 2017).

Η συνεργασία τους θα πρέπει να βασίζεται σε ορισμένους πραγματικούς και λειτουργικούς στόχους, όπως: η ανάγκη για συνεργασία, μορφές συνεργασίας, μορφές παιδαγωγικής εκπαίδευσης των γονέων, μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας στα σχολεία, μέτρα για τη βελτίωση της επιτυχίας των μαθητών. Τόσο το σπίτι όσο και το σχολείο ασκούν εκπαιδευτική επιρροή στον μαθητή, προκειμένου να επιτύχουν ικανοποιητικά αποτελέσματα και γι αυτό τον λόγο θα πρέπει να συνεργάζονται στενά για την δημιουργία κατάλληλων συνθηκών που θα καταστήσουν αποτελεσματική την συνεργασία. (Σπυρόπουλος, 2011).

Κατά τη διαδικασία οικοδόμησης της σχέσης γονέων-εκπαιδευτικών θα πρέπει και οι δύο να έχουν κατά κύριο λόγο καλές σχέσεις μεταξύ τους, να έχουν τις ίδιες προσδοκίες και να υπάρχουν σαφείς κανόνες συνεργασίας. Από την άλλη πλευρά, οι εκπαιδευτικοί να κάνουν το πρώτο βήμα προς μια καλή συνεργασία, να μην έχουν προκαταλήψεις και να είναι έτοιμοι να επικοινωνούν με κάθε γονέα, ανεξαρτήτως κοινωνικού στρώματος. Να πιστεύουν ότι η αποτελεσματικότητα της συνεργασίας εξαρτάται και από τις δύο πλευρές, να παραχωρήσουν στους γονείς τα ίδια δικαιώματα που επιθυμούν να έχουν, να δημιουργούν μια φιλική και ήρεμη ατμόσφαιρα για τη συνομιλία, να συμμετέχουν όλοι οι γονείς σε συνεργασία, και να λαμβάνουν και να αναλύουν ήρεμα την κριτική που τυχόν θα υπάρχει. (Gittins, 2006)

Τα πλεονεκτήματα της καλής συνεργασίας στο γονέων-σχολείου:

- Υπάρχει ένας κοινός στόχος - οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί νοιάζονται για την καλύτερη ανάπτυξη του παιδιού.
- Ενεργοποίηση σχολικών και οικιακών εκπαιδευτικών συστημάτων, τα οποία δίνουν περισσότερα ερεθίσματα τους μαθητές.

- Μια κοινή φιλική ατμόσφαιρα η οποία θα είναι ευνοϊκή για την εκπαιδευτική ανάπτυξη του παιδιού, με συνεπής κανόνες.
- Αμοιβαία βοήθεια στην επίλυση εκπαιδευτικών προβλημάτων.
- Συμμετοχή των γονέων στη σχολική ζωή.
- Ένα φιλικό περιβάλλον που απαιτείται για την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων του σχολείου. της εξέλιξης και των αλλαγών του.
- Κατανόηση και εκτίμηση.

Τρεις παράγοντες μπορούν να θεωρηθούν ότι επηρεάζουν την τρέχουσα συμμετοχή της οικογένειας:

- Εκπαίδευση γονέων.
- Η συμμετοχή των γονέων στην εκπαίδευση.
- Συνεργασία οικογένειας-σχολείου

3.11 Εκπαίδευση γονέων και κηδεμόνων

Η γονική εκπαίδευση μπορεί να εντοπιστεί από τη δεκαετία του 1920. Αυτές οι πρώτες προσπάθειες εξελίχθηκαν από την πεποίθηση ότι η ανάπτυξη των παιδιών θα μπορούσε να ενισχυθεί όταν οι γονείς τους θα ήταν πιο ενημερωμένοι για τα προβλήματα που τυχόν θα είχαν τα παιδιά τους. Με την πάροδο των χρόνων, πολλά προγράμματα εκπαίδευσης γονέων αναπτύχθηκαν ανταποκρινόμενα στις επιθυμίες των γονέων για πληροφορίες σχετικά με την ανάπτυξη των παιδιών, την υποστήριξη για την κάλυψη των αναγκών τους για την υγεία τους κτλ. Η συμμετοχή των γονέων εξελίχθηκε από την επιθυμία να συμμετέχουν και οι γονείς στην εκπαίδευση των παιδιών τους, αλλά με την προϋπόθεση ότι θα τηρούνταν οι όροι του σχολείου. Αυτή η προσέγγιση η οποία συχνά θεωρείται ότι συμφωνεί με τις παραδοσιακές αξίες της μεσαίας τάξης σχετικά με την εκπαίδευση, βλέπει τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς του σχολείου να έχουν χωριστούς ρόλους και ευθύνες για την εκπαίδευση και την κοινωνικοποίηση των παιδιών. (Gittins, 2006).

Ως αποτέλεσμα αυτού, η συμμετοχή των γονέων περιορίζεται σε δραστηριότητες όπως ο εθελοντισμός, η συγκέντρωση χρημάτων και η βοήθεια με τις εργασίες του σχολείου. Ταυτόχρονα, οι περισσότερες επαφές μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών υποβιβάζονται σε προκαθορισμένους χρόνους - όπως συνέδρια καθηγητών νυχτερινές εκδηλώσεις κτλ. - εκτός αν η συμπεριφορά του παιδιού έχει προκαλέσει κάποια ανησυχία, οπότε οι γονείς καλούνται αμέσως. Η επικοινωνία που σχετίζεται με αυτή την προσέγγιση τείνει να είναι μονόδρομος, και συχνά εστιάζει στην αξιολόγηση των μαθητών και στις συστάσεις των εκπαιδευτικών για το τι πρέπει να κάνουν οι γονείς. (Gittins, 2006).

3.12 Συνεργασία οικογένειας-σχολείου

Η προσέγγιση της σχέσης οικογένειας-σχολείου χαρακτηρίζεται από πίστη στην κοινή ευθύνη για την εκπαίδευση και την κοινωνικοποίηση των παιδιών και γενικά της νέας γενιάς. Η προσέγγιση υπογραμμίζει τις λύσεις συνεργασίας επίλυσης προβλημάτων και τις κοινές στρατηγικές λήψης αποφάσεων για την παροχή βοήθειας στους μαθητές σχετικά με το σχολικό τους έργο και τη συμπεριφορά τους. Οι εκπαιδευτικοί συνεργάζονται με τις οικογένειες για να προωθήσουν τις εκπαιδευτικές τους εμπειρίες και τις σχολικές επιτυχίες των μαθητών και από την άλλη οι γονείς αποτιμώνται για την συνεισφορά τους, στο σχολείο και στο σπίτι. (Rigby, 2008).

3.13 Σχολές γονέων

«Οι Σχολές Γονέων ξεκίνησαν για να υποστηρίξουν τους γονείς στον δύσκολο ρόλο τους. Ο ρόλος του γονιού είναι μοναδικός, ίσως ο πιο σημαντικός ρόλος που αναλαμβάνει κάποιος. Ένας ρόλος ωστόσο με προκλήσεις και απαιτήσεις, καθώς η ανατροφή του παιδιού χρειάζεται εκτός από το ένστικτο και γνώσεις.

Οι μελέτες της ψυχολογίας εδώ και πολλά χρόνια έχουν οδηγήσει στη διαπίστωση ότι η προσωπικότητα του παιδιού διαμορφώνεται κατά τα πρώτα χρόνια

της ζωής του. Παλαιότερα υποστηριζόταν ότι τα πρώτα πέντε χρόνια της ζωής του παιδιού είναι τα πιο κρίσιμα. Σήμερα θεωρούμε ότι οι βάσεις διαμορφώνονται τα τρία πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού, δηλαδή τα χρόνια που το παιδί συνήθως μεγαλώνει στο σπίτι, με τους γονείς του ως μόνους υπεύθυνους για την ανατροφή και τη διαπαιδαγώγησή του.»⁵

Η πιο σημαντική και ουσιαστική ευθύνη που αναλαμβάνει ένα άτομο κατά τη διάρκεια της ζωής του είναι η ευθύνη για το μέγιστο, για την ανατροφή και διαπαιδαγώγηση του παιδιού/των παιδιών του, με άλλα λόγια η ευθύνη για τη σωστή άσκηση του γονικού του ρόλου. Η γονική ευθύνη προηγείται αυτονόητα άλλων ειδών ευθύνης -κυρίως επαγγελματικής μορφής- διότι πρόκειται για μία μοναδική δέσμευση όσον αφορά τις ζωές άλλων ανθρώπων, καθώς και για μία άρρητη δέσμευση ως προς το κοινωνικό σύνολο, το οποίο θεωρεί την ευθύνη αυτή αδιαπραγμάτευτη.

Οι Σχολές Γονέων είναι ένα πρόγραμμα που πραγματοποιείται σε όλους τους νομούς της χώρας έχοντας ως σκοπό την εκπαίδευση και τη στήριξη κάθε γονέα. Οι σχολές αυτές ασχολούνται σχετικά με τη γονική ενημέρωση βοηθούν τις οικογένειες να μάθουν για την ανάπτυξη των παιδιών και τον τρόπο υποστήριξης της ακαδημαϊκής μάθησης τους. Επίσης, καλύπτουν διάφορα θέματα, όπως η ανάπτυξη γλωσσών και μορφών μάθησης των παιδιών, στρατηγικές γονικής μέριμνας και πειθαρχίας, πρόληψη και προστασία των κακοποιημένων παιδιών και πρακτικές διατροφής και υγείας. Για παράδειγμα, κάποιες σχολές ασχολούνται με θέματα όπως τις δεξιότητες γονικής προστασίας για την πρόληψη των παιδιών από απειθαρχες συμπεριφορές και διαχείριση θυμού. Σε κάποιες σχολές ορισμένοι γονείς, βοηθούν άλλους γονείς να βοηθήσουν τα παιδιά να μάθουν και να αναπτύξουν στρατηγικές και συνεργασίες μεταξύ σχολείων και οικογενειών. Τα προγράμματα των σχολών αναπτύσσονται από εξειδικευμένους επιστήμονες (ψυχολόγους, γιατρούς, κοινωνικούς λειτουργούς κλπ) και παρέχουν στο οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον γνώσεις, ανταλλαγή εμπειρίας και ευκαιρίες για προβληματισμό.

---

⁵ <http://www.sxolesgonewn.gr/main.aspx> πανελλήνιος σύνδεσμος σχολών γονέων. (πρόσβαση 13.11.2017).

Το πρόγραμμα «Σκέφτομαι & Πράττω»,⁶ είναι ένα νέο, μοναδικό για τα Ελληνικά δεδομένα επιστημονικά τεκμηριωμένο για την αποτελεσματικότητά του πρόγραμμα Σχολών Γονέων.

Δημοσιευμένες μελέτες σε Ελληνικά και Διεθνή επιστημονικά περιοδικά και συνέδρια επαληθεύουν την αποτελεσματικότητά του. Απευθύνεται σε όλους τους γονείς του γενικού πληθυσμού με παιδιά ηλικίας 3 – 12 ετών (νηπιακής και παιδικής ηλικίας). Βασικός του στόχος είναι η διαχείριση τωρινών-καθημερινών και η πρόληψη τυχόν μελλοντικών προβλημάτων και η προαγωγή της συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξη των γονέων και των παιδιών.

Είναι δομημένο, οικονομικά πολύ προσιτό και έχει σχεδιαστεί έπειτα από μακροχρόνια έρευνα των βασικών προσδοκιών των γονέων. Για το λόγο αυτό, όπως και οι ίδιοι γονείς αξιολογούν, το «Σκέφτομαι και Πράττω» ανταποκρίνεται και καλύπτει κατά πολύ μεγάλο ποσοστό τις ανάγκες τους, ενισχύοντας τον αυτοέλεγχο και την αυτοπεποίθησή τους στο δύσκολο γονεϊκό τους ρόλο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Ελληνική και διεθνής νομοθεσία

4.1 Η ελληνική νομοθεσία για την παιδική κακοποίηση

Στην Ελλάδα ισχύουν πολλοί νόμοι και διατάξεις που αφορούν την καταπολέμηση της κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών, της παιδικής πορνογραφίας και εγκατάλειψης ανηλίκων. Με αυτούς τους νόμους εναρμονίζεται η ελληνική νομοθεσία με τα ευρωπαϊκά δεδομένα και συγκεκριμένα στην Οδηγία 2011/93/ΕΕ για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών, ενώ παράλληλα γίνονται πιο αυστηρές οι κυρώσεις στον τομέα της γενετήσιας εκμετάλλευσης ανηλίκων, της πρόληψης εγκλημάτων και της προστασίας των θυμάτων.

---

⁶ <http://www.sxolegoneon.com/> Σκέφτομαι & Πράττω. (Πρόσβαση 13.11.2017)

Με το επίμαχο νομοσχέδιο ενισχύεται η ελληνική νομοθεσία στους τομείς της παιδικής πορνογραφίας, της σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης των παιδιών, στο «ψάρεμα» (grooming) ανηλίκων, μέσω του διαδικτύου και των κινητών τηλεφώνων, με σκοπό την σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση.

Για τους παραβάτες του νομικού πλαισίου που αφορά την εκμετάλλευση, κ.λπ. των ανηλίκων, προβλέπονται ποινές όποιος προκαλεί σωματική βλάβη (άρθρο 308) τιμωρείται με φυλάκιση έως τριών χρονών, αν η βλάβη είναι ελαφριάς μορφής, τιμωρείται με φυλάκιση κατά ανώτερο έξι μηνών, ή με χρηματική ποινή. Η ασήμαντη βλάβη τιμωρείται με κράτηση ή με πρόστιμο. Στο άρθρο 308 ορίζεται η απρόκλητη σωματική βλάβη που τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών αν έγινε χωρίς πρόκληση από τον παθόντα, Η θανατηφόρα βλάβη προβλέπεται στο άρθρο 311: αν η σωματική βλάβη είχε επακόλουθο το θάνατο του παθόντος επιβάλλεται μέχρι και κάθειρξης 10 ετών, ενώ τα πρόστιμα ξεκινούν από τα 20.000 ευρώ και φθάνουν στα 3 εκατομμύρια ευρώ. Επίσης, προβλέπει το νομοσχέδιο φυλάκιση ενός έτους για όποιον με αντίτιμο αποκτά πρόσβαση σε υλικό παιδικής πορνογραφίας, ενώ παράλληλα προβλέπεται άρση του απορρήτου των επικοινωνιών, κατάργηση ιστοσελίδας, κ.λπ. (Χατζηφωτίου, 2005:61).

Ως προς τις ποινές των παραβατικών ατόμων, επέρχονται τροποποιήσεις σε διάφορες διατάξεις του Ποινικού Κώδικα (άρθρο 310), οι οποίες, μεταξύ των άλλων, προβλέπουν ότι: Όποιος εξωθεί ή παρασύρει ανήλικο να γίνει μάρτυρας συνουσίας ή άλλης γενετήσιας πράξης, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 1 έτους, ακόμα κι αν ο ανήλικος δεν συμμετέχει σε αυτές, ενώ με φυλάκιση τουλάχιστον 2 ετών τιμωρείται όταν ο ανήλικος γίνεται μάρτυρας γενετήσιας κακοποίησης.

Όποιος με πρόθεση παράγει, προσφέρει, πωλεί ή με οποιονδήποτε τρόπο διαθέτει, διανέμει, διαβιβάζει, αγοράζει, προμηθεύεται ή κατέχει υλικό παιδικής πορνογραφίας ή διαδίδει πληροφορίες μέσω της τεχνολογίας των πληροφοριών και επικοινωνιών, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 2 ετών και χρηματική ποινή 50.000 - 300.000 ευρώ. Υλικό παιδικής πορνογραφίας, συνιστά η αναπαράσταση ή η πραγματική ή εικονική αποτύπωση, σε ηλεκτρονικό ή άλλο υλικό φορέα, των γεννητικών οργάνων ή του σώματος εν γένει του ανηλίκου, κατά τρόπο που προδήλως προκαλεί γενετήσια διέγερση, καθώς και της πραγματικής ή εικονικής ασελγούς πράξης που διενεργείται από ή με ανήλικο. (Χατζηφωτίου, 2005)

Όποιος εν γνώσει, έχοντας καταβάλλει σχετικό αντίτιμο ή ενεργώντας κατά συνήθεια, αποκτά πρόσβαση σε υλικό παιδικής πορνογραφίας μέσω της τεχνολογίας των πληροφοριών και επικοινωνιών, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 1 έτους.

Όποιος εν γνώσει, έχοντας καταβάλλει σχετικό αντίτιμο, παρακολουθεί πορνογραφική παράσταση στην οποία συμμετέχουν ανήλικοι τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 2 ετών. Όποιος με πρόθεση, μέσω της τεχνολογίας, προτείνει σε ανήλικο που δεν συμπλήρωσε τα 15 έτη, να συναντήσει αυτόν ή τρίτον, με σκοπό τη διάπραξη σε βάρος του αδικημάτων, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον 2 ετών και χρηματική ποινή 50.000 έως 200.000 ευρώ.

Τέλος, εάν τα αδικήματα σε βάρος ανηλικού τελέστηκαν προς όφελος ή για λογαριασμό νομικού προσώπου, επιβάλλονται στο νομικό πρόσωπο με απόφαση του υπουργού Δικαιοσύνης, διοικητικό πρόστιμο από 20.000 έως 3.000.000 ευρώ και ανάκληση ή αναστολή της άδειας λειτουργίας του για χρονικό διάστημα από ένα μήνα έως δύο έτη ή απαγόρευση άσκησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας για το ίδιο χρονικό διάστημα.(Αγάθωνος Γεωργοπούλου,1991).

4.2 Διεθνής νομοθεσία για την παιδική κακοποίηση

Η κακοποίηση παιδιών δεν είναι μόνο ένα σοβαρό πρόβλημα σε εθνικό επίπεδο, είναι μια αυξανόμενη διεθνής πανδημία και πραγματοποιείται σε χώρες σε όλο τον κόσμο. Σε πολλές χώρες, τα παιδιά αντιμετωπίζουν σωματική, σεξουαλική και ψυχολογική κακοποίηση και παραμέληση σε καθημερινή βάση. Πολλά παιδιά τραυματίζονται σοβαρά ή σκοτώνονται. Άλλα πάλι στερούνται πρόσβασης σε βασικές ανάγκες, όπως τρόφιμα, καθαρό νερό, ιατρική περίθαλψη και σπίτι. Συχνά τα εκμεταλλεύονται σεξουαλικά και οικονομικά για κέρδος κάποιων ανθρώπων.

Έχουν δημιουργηθεί διάφοροι διεθνείς οργανισμοί για την καταπολέμηση όλων αυτών των μορφών παιδικής κακοποίησης, για την πρόληψή της και για την προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών σε όλο τον κόσμο. Υπεύθυνο για τη συγκέντρωση διάφορων παγκόσμιων οργανώσεων κακοποίησης παιδιών, προκειμένου να αντιμετωπιστεί η κακοποίηση των παιδιών και να γίνει καλύτερος ο τρόπος ζωής τους σε όλο τον κόσμο, είναι το Δίκτυο Πληροφοριών για τα

Δικαιώματα του Παιδιού. Πολλά από τα προγράμματα που έχει εφαρμόσει αυτό το διεθνές δίκτυο για την κακοποίηση των παιδιών αποσκοπούν στη μεταρρύθμιση και επέκταση των διεθνών νόμων προκειμένου να αυξηθεί η ασφάλεια και η ευημερία τους.

Ο οργανισμός αυτός επικεντρώνει την προσοχή του σε διάφορα θέματα που σχετίζονται με τα δικαιώματα των παιδιών και την ασφάλεια τους και έχει δημιουργήσει διάφορα σωματεία σε όλο τον κόσμο προκειμένου να αγωνιστούν για τα δικαιώματα των παιδιών.

Το Δίκτυο Πληροφοριών για τα Δικαιώματα του Παιδιού⁷ παρέχει πρόσβαση σε άτομα και σε διάφορους οργανισμούς, ώστε να είναι σε θέση να προλαμβάνουν και να αντιμετωπίζουν την παιδική κακοποίηση. Το Δίκτυο κατανοεί ότι η σωματική, η σεξουαλική η συναισθηματική κακοποίησης και η παραμέληση πρέπει να είναι μια διεθνής προσπάθεια.

Διάφοροι πολιτισμοί και κοινωνίες έχουν διαφορετικές πεποιθήσεις σχετικά με πρακτικές όπως η παιδική εργασία. Λόγω αυτών των βαθιά ενσωματωμένων και μακροχρόνιων παραδοσιακών πρακτικών, πολλές χώρες δεν εφαρμόζουν αυστηρά τους νόμους που τις απαγορεύουν. Συχνά, αυτοί οι νόμοι αγνοούνται και τα παιδιά υποβάλλονται σε κακομεταχείριση.

Τα Ηνωμένα Έθνη επιμένουν «σταματήστε την παιδική κακοποίηση τώρα», η οποία ωθεί αυτόν τον διεθνή οργανισμό να αντιμετωπίσει την παιδική κακομεταχείριση και να υποστηρίξει τα δικαιώματα των παιδιών, έχοντας αναπτύξει μεθόδους συλλογής και ανάλυσης δεδομένων και πληροφοριών σχετικά με την κακοποίηση και την παραμέληση παιδιών.

Ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών συνεργάζεται επίσης με διάφορες κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο προκειμένου να δημιουργήσουν ασφαλή περιβάλλοντα για τα παιδιά έτσι ώστε να μεγαλώνουν και να ζουν κάτω από καλές για αυτά συνθήκες. Η οργάνωση επιδιώκει να αναπτύξει ένα αποτελεσματικό διεθνές νομικό πλαίσιο για να διασφαλίσει ότι οι χώρες θα δημιουργήσουν, θα διατηρήσουν

---

⁷ <http://ddp.gr/> Δίκτυο Πληροφοριών για τα Δικαιώματα του Παιδιού. (Πρόσβαση 18.11.2017)

και θα επιβάλουν νόμο περί κακοποίησης παιδιών και αμέλειας. Έχουν λάβει επίσης αποφάσεις με στόχο την πρόληψη και την παύση της οικονομικής εκμετάλλευσης των παιδιών.

Η Διεθνής Εταιρεία για την Πρόληψη της Κακοποίησης και Παραμέλησης των Παιδιών είναι μια διεθνής, διεπιστημονική οργάνωση η οποία έχει συσταθεί και επιδιώκει να δημιουργήσει νέες και αποτελεσματικές μεθόδους πρόληψης της κακοποίησης παιδιών σε όλο τον κόσμο.

Αυτός ο οργανισμός συγκεντρώνει άτομα από διάφορα κοινωνικά στρώματα προκειμένου να καταπολεμήσει την κακομεταχείριση παιδιών, καθώς και να υποστηρίξει τα δικαιώματά τους. Αναγνωρίζει τη σημασία της αξιοποίησης των γνώσεων που συνδέονται με πολλά διαφορετικά επαγγέλματα, όπως η ιατρική, η ψυχική υγεία, και η επιβολή του νόμου. Η Διεθνής Εταιρεία για την Πρόληψη της Κακοποίησης και της Παραμέλησης των Παιδιών επικεντρώνεται σε μεγάλο βαθμό στην εκπαίδευση ως μέσο πρόληψης και, ως εκ τούτου, παρέχει σε άτομα, επαγγελματίες και οργανισμούς πρόσβαση σε διάφορες πηγές που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με την κακοποίηση και την παραμέληση παιδιών.

Αυτή η οργάνωση επικεντρώνεται επίσης στην βοήθεια ατόμων που με την κατάλληλη δεξιότητα τους και τις γνώσεις τους θα μπορέσουν να ανταποκριθούν και να αποτρέψουν την κακοποίηση παιδιών. Υποστηρίζουν επίσης διάφορες παγκόσμιες προσπάθειες με στόχο τη βελτίωση της αντιμετώπισης και της πρόληψης της.

Τα διεθνή στατιστικά στοιχεία σχετικά με την κακοποίηση παιδιών δείχνουν ότι η παιδική κακοποίηση είναι εξαιρετικά διαδεδομένη, και η οποία αυξάνεται με την πάροδο του χρόνου. Πολλά παιδιά σε όλο τον κόσμο πάσχουν από σωματική κακοποίηση, σεξουαλική κακοποίηση, συναισθηματική κακοποίηση και παραμέληση. Τα παιδιά όλων των φυλών, των κοινωνικοοικονομικών τάξεων και των φυλών υποβάλλονται σε κακοποίηση και παραμέληση. Τα στατιστικά στοιχεία για την κακοποίηση των παιδιών δείχνουν ότι ορισμένα μέρη του κόσμου είναι πιο επιρρεπή στην παιδική κακοποίηση. Οι χώρες που διατηρούν εκτεταμένη παιδική κακοποίηση είναι συνήθως χώρες που αντιμετωπίζουν σοβαρή και εκτεταμένη φτώχεια.

Σε παγκόσμιο επίπεδο το 2014, 1 δισεκατομμύριο παιδιά ηλικίας 2-17 ετών αντιμετώπισαν σωματικές, σεξουαλικές, συναισθηματικές ή πολλαπλές μορφές βίας.

Το ένα τέταρτο όλων των ενηλίκων αναφέρουν ότι έχουν κακοποιηθεί ως παιδιά. Μια στις πέντε γυναίκες και ένας στους 13 άνδρες αναφέρουν ότι έχουν παιχτεί σεξουαλικά κακοποιηθεί.⁸

Η κακοποίηση και εκμετάλλευση των παιδιών είναι συχνή σε χώρες που δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσουν την παροχή τροφίμων, ιατρική περίθαλψη και εκπαίδευση στα παιδιά. Παρόλο που κάποιες χώρες έχουν μια μικρή μείωση του ποσοστού παιδικής κακοποίησης, εξακολουθούν να υπάρχουν πολλές χώρες στις οποίες η παιδική κακοποίηση εξακολουθεί να αυξάνεται.

Στις μέρες μας πολλά μέσα μαζικής ενημέρωσης υπάρχουν για να μας δείχνουν απαράδεχτες εικόνες σχετικά με κακοποιημένα παιδιά.. Οι εικόνες οι συνεντεύξεις κτλ συχνά γεμίζουν ολόκληρες σελίδες με τραγικές και ανατριχιαστικές ιστορίες από τις εμπειρίες τους. Φαίνεται ότι εμφανίζονται καθημερινές νέες ιστορίες που περιγράφουν λεπτομερώς τη φρίκη που ζει ένα παιδί. Συχνά αυτές οι ιστορίες απεικονίζουν αδιανόητες πράξεις που διαπράττονται από κάποιον ή κάποια σε ένα παιδί. Συχνά, αυτές οι πράξεις οδηγούν στο θάνατο ενός παιδιού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Ο Θεσμός της Οικογένειας

5.1 Εισαγωγή

Κοινωνιολόγοι έχουν περιγράψει τις οικογένειες ως κύτταρα που αποτελούν το σώμα της κοινωνίας. Εάν αυτά τα κύτταρα, δεν είναι υγιή, ολόκληρο το σώμα υποκύπτει. Μερικοί άνθρωποι πιστεύουν ότι η αποσύνθεση μιας κοινωνίας μπορεί συχνά να εντοπιστεί στην καταστροφή της οικογένειας. Όταν τα μέλη μιας οικογένειας χάνουν την αίσθηση της κατεύθυνσης και της σταθερότητας, οι αξίες τους μπορεί να παραμορφωθούν. (Γιωσαφάτ, 2010).

Ποια άτομα περιλαμβάνει η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ;

---

⁸ <https://www.compassion.com/poverty/child-abuse.htm> κακοποίηση παιδιών. (Πρόσβαση 20.11.2017)

Σύμφωνα με τον νόμο **3500/2006 - ΦΕΚ 232/Α'/24.10.2006**, για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις και σύμφωνα με τις παραγράφους 1 & 2.⁹

«Για τον παρόντα νόμο θεωρείται:

α. Οικογένεια ή κοινότητα αυτή που αποτελείται από συζύγους ή γονείς και συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας και τα εξ υιοθεσίας τέκνα τους.

β. Στην οικογένεια περιλαμβάνονται, εφόσον συνοικούν, συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τετάρτου βαθμού και πρόσωπα των οποίων επίτροπος, δικαστικός παραστάτης ή ανάδοχος γονέας έχει ορισθεί μέλος της οικογένειας, καθώς και κάθε ανήλικο πρόσωπο που συνοικεί στην οικογένεια.

γ. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και στη μόνιμη σύντροφο του άνδρα ή στον μόνιμο σύντροφο της γυναίκας και στα τέκνα, κοινά ή ενός εξ αυτών, εφόσον τα πρόσωπα αυτά συνοικούν, ως και στους τέως συζύγους».

«Οικείοι είναι οι συγγενείς εξ αίματος και εξ αγχιστείας σε ευθεία γραμμή, οι θετοί γονείς και τα θετά τέκνα, οι σύζυγοι, οι μνηστευμένοι, οι αδελφοί 12 Ευρετήριο Ισχύουσας Νομοθεσίας για την Κακοποίηση & Παραμέληση Παιδιών και οι σύζυγοι, καθώς και οι σύζυγοι και οι μνηστήρες των αδελφών, καθώς και οι επίτροποι ή επιμελητές του υπαιτίου και όσοι βρίσκονται υπό την επιτροπεία ή την επιμέλεια του υπαιτίου».

---

⁹<https://nomoi.info/%CE%A6%CE%95%CE%9A-%CE%91-232-2006-%CF%83%CE%B5%CE%BB-1.html>

NΟΜΟΣ 3500/2006 - ΦΕΚ 232/Α'/24.10.2006 Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις. (πρόσβαση 20.11.2017).

5.2 Η σπουδαιότητα του θεσμού της οικογένειας

Η οικογένεια είναι πολύ σημαντική για την κοινωνική ανάπτυξη ενός παιδιού και συμβάλλει κατά πολύ στη σταθερότητα του σαν άτομο μέσα στην κοινωνία. Τα παιδιά λαμβάνουν άτυπη εκπαίδευση μέσω της οικογένειάς τους. Μαθαίνουν περισσότερο για τον πολιτισμό τους τα ήθη και έθιμά τους και τις αξίες όλης της μετέπειτα ζωής τους. Η εκμάθηση της κληρονομιάς τους, δίνει στα παιδιά την αίσθηση της ταυτότητας και του που ανήκουν. Τα παιδιά μαθαίνουν αυτό που ζούνε καθημερινά. (Nolte, 1999).

Η διαμόρφωση του χαρακτήρα ενός ατόμου, οι κοινωνική συμπεριφορά του ρυθμίζεται μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον όπου τα παιδιά μαθαίνουν τι είναι κοινωνικά αποδεκτό και τι δεν είναι. Ο τύπος καθοδήγησης που λαμβάνει το παιδί το βοηθά να επηρεάσει και το περιβάλλον αλλά και την κοινότητα στην οποία ζει και στο μέλλον θα εργάζεται και θα συναναστρέφεται. Η οικογένεια διδάσκει τα παιδιά την ανταλλαγή, την ομαδοποίηση της ζωής, τις στενές σχέσεις και εισάγει τους ανθρώπους στο πρώτο τους σύστημα πεποιθήσεων, αξιών, κανόνων, συμπεριφορών αλλά και απόψεων. Είναι το πρότυπο περιβάλλον που στηρίζει αυτές τις πανανθρώπινες αξίες, τις ανανεώνει και ανάλογα βέβαια με την περιοχή – χώρα και τα ήθη και έθιμα που επικρατούν τις μεταφέρει στην επόμενη γενιά. Πρέπει να είναι ένα πρότυπο και να αποδεικνύει καθημερινά στα μέλη του, πόσο σημαντικό είναι να έχουν κοντά τους ανθρώπους οι οποίοι τους σέβονται, τους αγαπούν, τους καθοδηγούν, τους συγχωρούν και πάνω από όλα χαίρονται καθώς βλέπουν να ολοκληρώνονται σαν προσωπικότητες. (Γιωσαφάτ, 2010).

5.3 Ο ρόλος του γονέα

Λαμβάνοντας υπόψη την βιολογική, ψυχολογική, κοινωνική και οικονομική διάσταση πολλοί ερευνητές προσπαθούν κατά διαστήματα να δώσουν μια εμπειριστατωμένη απάντηση στο ερώτημα : Ποιος είναι ο ρόλος ενός γονέα; Ο ρόλος των γονέων στην οικογένεια έχει τη μέγιστη σημασία για την ανάπτυξη της προσωπικότητας των παιδιών. Βασικός και παραδοσιακός ρόλος του να είσαι

γονέας είναι: να καλλιεργείς και να εκπαιδεύεις τα παιδιά, να τους μαθαίνεις πειθαρχία, κοινωνική συμπεριφορά, αγάπη προς τους ανθρώπους, στοργή και φροντίδα για τα ζώα, σεβασμό στις αξίες της ζωής. Στην σύγχρονη κοινωνία ενεργό ρόλο έχουν πλέον και οι πατέρες στη φροντίδα των παιδιών αλλά και στην συνολική του διάπλαση σαν χαρακτήρες. (Γάνταρος, 2004).

Η βασική ιδέα είναι ότι οι γονείς πρέπει να είναι επικεντρωμένοι στο παιδί και πρέπει να στοχεύουν στη βέλτιστη ανάπτυξη τους, να τους βοηθήσουν να έχουν ικανοποιητική βιολογική, κοινωνική, ψυχολογική και συναισθηματική ισορροπία. Ο πρώτος και βασικότερος ρόλος είναι να φροντίζουν τις βιολογικές ανάγκες του παιδιού τους. Η παροχή σωματικής φροντίδας για την κάλυψη των αναγκών του παιδιού συνεπάγεται: σωστή διατροφή, καθαριότητα, καλό φωτισμό, αρκετό ύπνο, χρόνο αναψυχής κλπ.

Πρέπει να παρέχεται ένα ασφαλές, ενθουσιώδες και υποστηρικτικό περιβάλλον που να επιτρέπει στα παιδιά να μεγαλώνουν σωστά. Για την ιδανική τους ανάπτυξη, τα παιδιά χρειάζονται: επαρκές φυσικό περιβάλλον στο σπίτι. Μια θετική ατμόσφαιρα, ευκαιρίες για εξερεύνηση και πειραματισμό και γενικά μια σταθερή και ευχάριστη για αυτά καθημερινή ρουτίνα που θα τους επιτρέψει την σωστή και απρόσκοπτη ανάπτυξη τους. (Γάνταρος, 2004).

Το περιβάλλον τους πρέπει να είναι ασφαλές και να διδαχθεί το παιδί τη διαφορά μεταξύ σωστού και λάθους, καθώς ένα λάθος μπορεί να είναι επιβλαβές τόσο για αυτό όσο και για τους άλλους. Στόχος των γονέων είναι να προστατεύουν τα παιδιά από τους κινδύνους στους οποίους ενδέχεται να είναι ευάλωτα και να τα κρατούν ασφαλή. Αυτό επιτυγχάνεται όταν τα παιδιά αισθάνονται συνέπεια στην καθημερινότητα και ειδικά όταν υπάρχει μια αγαπημένη ατμόσφαιρα.

Στο οικογενειακό περιβάλλον, τα παιδιά μπορούν είτε να αποκτήσουν προστασία είτε να εκτεθούν σε κινδύνους για την ανάπτυξή τους. Οι αναφερόμενοι παράγοντες κινδύνου συνδέονται συχνά με τη χαμηλή κοινωνικοοικονομική κατάσταση και τους αδύναμους οικογενειακούς δεσμούς, οι οποίοι θα μπορούσαν να βλάψουν την ικανότητά τους για επίλυση προβλημάτων, γλώσσα, μνήμη και κοινωνικές δεξιότητες. Σύμφωνα με τα παραπάνω, τα καθήκοντά ενός γονέα δεν περιορίζονται σε τροφή και προστασία, αλλά απαιτούν επίσης την εκπαίδευση όσον

αφορά τη γνώση και το χαρακτήρα των παιδιών έτσι ώστε να είναι προετοιμασμένα για να αντιμετωπίσουν τον πραγματικό κόσμο. Ο σωστός γονέας πρέπει να είναι πρότυπο για το παιδί του. (Naouri, 2012).

Είναι πολύ σημαντικό οι γονείς να καθοδηγήσουν τα παιδιά τους προς την κοινωνική προσαρμογή και ενσωμάτωση. Για να γίνει αυτό, (ανάπτυξη κατάλληλων δεξιοτήτων αντιμετώπισης προβλημάτων και απόκτηση ανεξαρτησίας), πρέπει ο γονέας να έχει τον ρόλο και του σύμβουλου και του ελεγκτή, με μια έννοια του καθοδηγητή. (Slavin, 2007).

Ο γονέας πρέπει να ακούει το παιδί του, να αποφύγει να επιβάλλει την άποψή του και απλά να προσφέρει την κατάλληλη κατεύθυνση και καθοδήγηση. Ένας άλλος σημαντικός ρόλος του γονέα είναι να παρέχει καθοδήγηση και βοήθεια στη διαδικασία της προσωπικής ανάπτυξης. Ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για να βοηθήσει το παιδί είναι να το συμβουλεύει και να το καθοδηγεί δίνοντας του μια αίσθηση κατεύθυνσης και παρέχοντας επαρκή υποστήριξη στην επίτευξη των στόχων του. (Γιωσαφάτ, 2010).

Ένα άλλο καθήκον του γονέα είναι να βοηθήσει το παιδί να αποκτήσει συναισθηματική ευεξία. Υπάρχουν θετικοί παράγοντες, όπως: έπαινος, ενθάρρυνση, ήρεμη ομιλία και ανταπόκριση, στοργική προσοχή κλπ. που θα συμβάλουν στην οικοδόμηση υγιεινών συναισθημάτων. Καλό είναι να μην υπάρχουν αρνητικοί παράγοντες όπως η εκμηδένιση, ο σαρκασμός, η παραμέληση ή ο εκφοβισμός. Κάθε παιδί είναι μοναδικό, και δεν πρέπει να συγκρίνεται με άλλα παιδιά (ειδικά όταν υπάρχει μια αδυναμία). Για να βοηθηθεί σε αυτή την περίπτωση, πρέπει ο γονέας να το ενθαρρύνει βοηθώντας το να μάθει πώς να εκφράζει τα συναισθήματα και τις επιθυμίες του να αναπτύξει υγιείς σχέσεις και να κοινωνικοποιηθεί.

Μια σημαντική πτυχή του ρόλου του γονέα είναι να καθιερώσει και να διατηρήσει την τάξη στην οικογένεια ζητώντας ένα ορισμένο επίπεδο πειθαρχίας. Πάντα να έχει μια ήρεμη αντίδραση, να ανταποκρίνεται σταθερά, και να δίνει προσεκτικά και ήπια συμβουλές στο παιδί όταν η συμπεριφορά του είναι ακατάλληλη. Μια ήρεμη και εμφατική ομιλία βοηθά το παιδί να συνειδητοποιήσει τα λάθη του. Μια βίαιη αντίδραση αυξάνει την τάση του παιδιού να τα υπερασπιστεί. (Γιωσαφάτ, 2010).

5.4 Διαπαιδαγώγηση του παιδιού στο οικογενειακό περιβάλλον

Η οικογένεια εν μέρει παρέχει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση στα παιδιά και με αυτόν τον τρόπο συμβάλει στην μάθηση και την ακαδημαϊκή επιτυχία τους. Τα μέλη της οικογένειας επηρεάζουν την συμπεριφορά των παιδιών και την στάση τους απέναντι στην εκπαίδευση. Μπορούν να τα παρακινήσουν να αναπτύξουν πιο θετικές στάσεις και να είναι πιο επιτυχημένα στο σχολείο. Η συμμετοχή της οικογένειας στις σχολικές δραστηριότητες των παιδιών μπορεί να τα βοηθήσει να μάθουν τουλάχιστον τα βασικά. Για παράδειγμα, διάφορες δραστηριότητες στο σπίτι, όπως η εκμάθηση ενός τραγουδιού, ενός παιχνιδιού και η απασχόληση του με διάφορες χειροτεχνίες. (Boddy, Smith & Statham, 2011).

Κάποιες από τις ελεύθερες ώρες τους οι γονείς θα μπορούσαν να του διαβάζουν ένα βιβλίο. Ένας αριθμός παιδικών βιβλίων στο σπίτι έτσι ώστε και το παιδί κάποιες φορές να τα διαβάζει και μόνο του, ενώ μπορεί να έχει δραστηριότητες και έξω από το σπίτι όπως η επίσκεψη σε μια βιβλιοθήκη ή ένα ζωολογικό κήπο, μια εκδρομή, ή και παρακολούθηση αθλητικών εκδηλώσεων. Οι περισσότερες οικογένειες ασχολούνται συχνά με τα παιδιά τους σύμφωνα με αυτά που αναφέρθηκαν παραπάνω. Ωστόσο, παρατηρήθηκαν διαφορετικά πρότυπα σε διάφορες κοινωνικές ομάδες. Η χαμηλή κοινωνικοοικονομική θέση, ή γονείς που μιλάνε σε άλλη γλώσσα στο σπίτι, προσέφεραν λιγότερες μαθησιακές εμπειρίες στα παιδιά τους. Αυτό εν μέρει οφείλεται στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι οικογένειες που ζουν σε κοινωνικά και οικονομικά υποβαθμισμένα περιβάλλοντα και έχουν πρόβλημα προσβασιμότητας στους οικονομικούς και κοινωνικούς πόρους που απαιτούνται για την παροχή του απαιτούμενου περιβάλλοντος μάθησης για τα παιδιά στο σπίτι και έξω από αυτό. (Κοντοπούλου, 2007).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Τα δικαιώματα των παιδιών

6.1 Η σύμβαση των δικαιωμάτων του Παιδιού.

Στις 20 Νοεμβρίου του 1989, η παγκόσμια κοινότητα, από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών υιοθέτησε ομόφωνα την Σύμβαση των

Δικαιωμάτων του Παιδιού και η 20η Νοεμβρίου έχει καθιερωθεί ως Παγκόσμια Ημέρα Δικαιωμάτων του Παιδιού. Έως σήμερα έχει επικυρωθεί από 193 χώρες, ενώ δεν την έχουν επικυρώσει δύο, η ΗΠΑ και η Σομαλία αν και την έχουν υπογράψει. Η Ελλάδα την επικύρωσε στις 2 Δεκεμβρίου του 1992.¹⁰

Η συνθήκη αποτελεί μια συμφωνία μεταξύ ανθρώπων ή κρατών όπου όλοι συμφωνούν να υπακούουν στον ίδιο νόμο. Η Σύμβαση καθορίζει το εύρος των δικαιωμάτων τα οποία οφείλουν να απολαμβάνουν τα παιδιά οπουδήποτε. Θέτει τις βασικές προϋποθέσεις για την ευημερία των παιδιών στα διάφορα στάδια της ανάπτυξής τους και είναι ο πρώτος παγκόσμιος, νομικά δεσμευτικός, κώδικας δικαιωμάτων των παιδιών στην ιστορία.

Οποιοσδήποτε άνθρωπος κάτω των 18 ετών είναι παιδί και έχει δικαίωμα σε ειδική φροντίδα και προστασία. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού είναι ο πρώτος παγκόσμιος νομικά δεσμευτικός κώδικας για τα δικαιώματα που όλα τα παιδιά πρέπει να απολαμβάνουν. Θέτει στοιχειώδεις αρχές για την ευημερία των παιδιών στα διάφορα στάδια εξέλιξής τους και αποτελείται από 54 άρθρα. Η Σύμβαση ξεκίνησε με πρωτοβουλία της Πολωνικής κυβέρνησης και της UNICEF.

Η Σύμβαση έχει συνολικά 54 άρθρα, αλλά διέπεται από τέσσερις θεμελιώδεις αρχές που περικλείουν όλη την φιλοσοφία της σύνταξης της σύμβασης για την προστασία των παιδιών.

6.2 Οι 4 βασικές αρχές της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού

1. Το εγγενές δικαίωμα του παιδιού στην αξιοπρέπεια. «Η αναγνώριση της αξιοπρέπειας, που είναι σύμφυτη σε όλα τα μέλη της ανθρώπινης οικογένειας, καθώς και των ίσων και αναπαλλοτρίωτων δικαιωμάτων τους αποτελεί το θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο». (Βασική αρχή της διακήρυξης)

---

¹⁰ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx> Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού. (πρόσβαση 20.11.2017).

2. Η αρχή της μη διάκρισης. «Τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να σέβονται τα δικαιώματα, που αναφέρονται στην παρούσα Σύμβαση και να τα εγγυώνται σε κάθε παιδί που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους, χωρίς καμία διάκριση φυλής, χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων του παιδιού ή των γονέων του ή των νόμιμων εκπροσώπων του ή της εθνικής, εθνικιστικής ή κοινωνικής καταγωγής τους, της περιουσιακής τους κατάστασης, της ανικανότητάς τους, της γέννησής τους ή οποιασδήποτε άλλης κατάστασης». (Άρθρα 2 § 1)

3. Τα συμφέροντα του παιδιού σε προτεραιότητα. «Σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν στα παιδιά, είτε αυτές λαμβάνονται από δημοσίους ή ιδιωτικούς οργανισμούς κοινωνικής προστασίας είτε από τα δικαστήρια, τις διοικητικές αρχές ή από τα νομοθετικά όργανα, πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού». (Άρθρα 3 § 1)

4. Το εγγενές δικαίωμα του παιδιού στη ζωή και την ανάπτυξη. «Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν ότι κάθε παιδί έχει εγγενές δικαίωμα στη ζωή». «Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα κάθε παιδιού για ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής που να επιτρέπει τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξή του». (Άρθρο 6).

6.3 Τα άρθρα της σύμβασης: Ορισμός της έννοιας παιδί

Άρθρο 1. Για τους σκοπούς της παρούσας Σύμβασης, θεωρείται παιδί κάθε ανθρώπινο ον μικρότερο των δεκαοκτώ ετών, εκτός εάν η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα, σύμφωνα με την ισχύουσα για το παιδί νομοθεσία.

Τα 54 Άρθρα της Σύμβασης

Δίνονται συνοπτικά και ενδεικτικά οι περιγραφές των άρθρων. Το πλήρες κείμενο του κάθε άρθρου βρίσκεται στην διεύθυνση του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα διακτώματα.¹¹

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ: Άρθρα 1 έως και 41

Σ' αυτό ορίζονται οι τέσσερις μεγάλες κατηγορίες των δικαιωμάτων των παιδιών Επιβίωσης, Ανάπτυξης, Προστασίας & Συμμετοχής.

01. Ορισμός
02. Διακρίσεις
03. Φροντίδα
04. Το Κράτος Μέλος
05. Γονική καθοδήγηση
06. Επιβίωση & Ανάπτυξη
07. Όνομα & Εθνικότητα
08. Ταυτότητα
09. Ζωή με τους Γονείς
10. Επανένωση με την οικογένεια
11. Απαγωγή και κράτηση
12. Ελευθερία Γνώμης
13. Ελευθερία Έκφρασης
14. Ελευθερία Σκέψης-Θρησκείας

---

¹¹ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx> Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού. (πρόσβαση 20.11.2017).

15. Ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι
16. Προσωπική ζωή
17. Πρόσβαση σε πληροφόρηση
18. Γονική ευθύνη
19. Κακομεταχείριση - Παραμέληση
20. Προστασία - ορφανά
21. Υιοθεσία
22. Παιδιά πρόσφυγες
23. Παιδιά με ειδικές ανάγκες
24. Υγεία & υγειονομικές υπηρεσίες
25. Επανεξέταση φροντίδας
26. Κοινωνική Πρόνοια
27. Επίπεδο ζωής
28. Εκπαίδευση
29. Στόχοι της εκπαίδευσης
30. Παιδιά μειονοτήτων
31. Παιχνίδι - Ψυχαγωγία
32. Παιδική Εργασία
33. Προστασία από ναρκωτικά
34. Σεξουαλική εκμετάλλευση
35. Εμπορία παιδιών
36. Άλλες μορφές εκμετάλλευσης
37. Βασανιστήρια & στέρηση ελευθερίας

38. Ένοπλες συρράξεις
39. Επανένταξη - Αποκατάσταση
40. Αντιμετώπιση από τη Δικαιοσύνη
41. Κατοχύρωση

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Σκοπός της μελέτης

Ο σκοπός της έρευνας στην εργασία είναι η διερεύνηση της κατανόησης, της ετοιμότητας και της αντίδρασης των παιδαγωγών που διδάσκουν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση του νομού Θεσσαλονίκης στην αντιμετώπιση κρουσμάτων παιδικής κακοποίησης.

Στην έρευνα εξετάστηκαν θέματα όπως:

- Η ύπαρξη παιδικής κακοποίησης στους παιδικούς σταθμούς.
- Η διερεύνηση της γνώσης των νόμων που υπάρχουν, η καταγραφή των γνώσεων του θέματος και η προσωπική στάση που έχουν οι παιδαγωγοί απέναντι στην παιδική κακοποίηση.
- Η διερεύνηση των διαδικασιών που εφαρμόζουν οι παιδαγωγοί για την αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης.

2. Μεθοδολογία έρευνας

2.1 Ερευνητική στρατηγική.

Η ερευνητική εργασία πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2017 σε 10 παιδικούς σταθμούς του Νομού Θεσσαλονίκης και συμμετείχαν 100 παιδαγωγοί. Για την έρευνα επιλέχθηκε ένα ερωτηματολόγιο που διαμορφώθηκε για τους σκοπούς της έρευνας και διανεμήθηκε στους παιδαγωγούς, οι οποίοι απάντησαν ανώνυμα, και χωρίς την πίεση ενός ερευνητή.

Η διαδικασία αυτή δίνει σύμφωνα με την Ελληνική και διεθνή βιβλιογραφία, μεγαλύτερη πιστότητα στις απαντήσεις των ερωτώμενων καθώς δεν έχουν το άγχος της προσωπικής επαφής και της διαδικασίας των ερωτήσεων από ένα άλλο πρόσωπο, ενώ η ανωνυμία επιτρέπει την καταγραφή περισσότερο αληθινών απαντήσεων, ειδικά σε μερικά θέματα που απαιτούν διακριτικότητα και ιδιαίτερη προσοχή όπως είναι η παρούσα έρευνα. Εκτός αυτού το θέμα αφορά παιδιά και υπάρχει μια πρόσθετη ευαισθησία στην όλη διαδικασία.

2.2 Δείγμα για την έρευνα

Για την έρευνα επιλέχθηκαν 10 παιδικοί σταθμοί και δόθηκε το ερωτηματολόγιο σε 100 παιδαγωγούς, οι οποίοι απάντησαν στις ερωτήσεις. Η επιλογή των σταθμών ήταν τυχαία και από διαφορετικές περιοχές της πόλης, σε μια προσπάθεια να καταγραφούν όσο τον δυνατόν περισσότερα πιθανά συμβάντα.

2.3 Ερευνητικό εργαλείο.

Για την έρευνα χρησιμοποιήθηκε ημιδομημένο ερωτηματολόγιο, το οποίο στο μεγαλύτερο μέρος στηρίχτηκε στο Hawkins & McCallum (2001). Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε κλειστές και ανοικτές ερωτήσεις και αποτελούνταν από τα ακόλουθα μέρη:

A. Το κοινωνιολογικό προφίλ των παιδαγωγών.

Στο Α μέρος καταγράφηκε το κοινωνιολογικό προφίλ των παιδαγωγών, όπως ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, φύλλο.

Β. Εκπαιδευτικά-Εργασιακά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων.

Στο Β μέρος καταγράφηκαν τα εργασιακά θέματα, και το επίπεδο εκπαίδευσης των παιδαγωγών.

Γ. Συχνότητα ανίχνευσης περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης

Στο Γ μέρος ερευνήθηκε η περίπτωση παιδικής κακοποίησης που έγινε αντιληπτή από τους παιδαγωγούς τον τελευταίο χρόνο αλλά και κατά την διάρκεια της σταδιοδρομίας τους. Αυτό ήταν από το πιο σοβαρό ερώτημα καθώς δείχνει την επιβεβαιωμένη παιδική κακοποίηση και σε τι βαθμό υπάρχει αυτή στην χώρα μας. Να σημειωθεί ότι σε παρόμοιες μελέτες και την βιβλιογραφία που χρησιμοποιήσαμε στην εργασία μας, είναι αποδεκτό ότι η παιδική κακοποίηση σε ολόκληρο τον κόσμο, επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες, ανάλογα με την γεωγραφική περιοχή που βρίσκεται η χώρα, τα ήθη και έθιμα, η πολιτιστική κουλτούρα, το επίπεδο των πολιτικών ελευθεριών και φυσικά η θρησκεία.

Δ. Γνώση των παιδαγωγών σε θέματα παιδικής κακοποίησης και διαχείρισης της κακοποίησης.

Στο Δ μέρος εξετάστηκαν οι γνώσεις των παιδαγωγών πάνω στην παιδική κακοποίηση, την νομοθεσία που υφίσταται αλλά και τις διαδικασίες που πρέπει να γίνουν σε περίπτωση που γίνει αντιληπτή μια παιδική κακοποίηση από όπου και αν προέρχεται. Επίσης, ρωτήθηκε αν γνώριζαν τους φορείς που πρέπει να απευθυνθούν σε μια περίπτωση κακοποίησης.

Ε. Στάσεις παιδαγωγών ως προς την παιδική κακοποίηση

Στο Ε μέρος του ερωτηματολογίου υπήρχαν ερωτήσεις που κάλυπταν όλες τις πιθανές περιπτώσεις που θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν οι παιδαγωγοί και κατά πόσο αυτοί ήταν γνώστες τέτοιων περιστατικών, καθώς και πίνακας με ερωτήσεις όπου οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν με την βοήθεια πενταβάθμιας κλίμακας **Likert**. Η κλίμακα Likert αποτελείται από μια σειρά προτάσεων στις οποίες ζητείται από τους ερωτώμενους να αντιδράσουν.

Στην σύνταξη του ερωτηματολογίου μας χρησιμοποιήθηκαν «**Likert scale**» όπου οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις με διαβάθμιση (διαφωνώ απόλυτα, διαφωνώ, ούτε συμφωνώ / ούτε διαφωνώ, συμφωνώ και συμφωνώ απόλυτα). Ο συγκεκριμένος τύπος ερωτήσεων δίνει τη δυνατότητα απάντησης με μεγαλύτερη ευκολία στις επικείμενες ερωτήσεις που υποβάλλονται, καθώς οι ερωτήσεις με επιλογή του Ναι και Όχι είναι συγκεκριμένες και δηλώνουν απόλυτη επιλογή, σε αντίθεση με την κλίμακα **Likert** που μπορεί να καταγράψει μεγαλύτερο εύρος απόψεων και γνώμης ειδικά όταν η ερώτηση δεν μπορεί να καλυφτεί με το Ναι και το Όχι.

ΣΤ. Στάσεις συμμετεχόντων ως προς την αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης.

Στο ΣΤ μέρος το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε ερωτήσεις όπου καταγραφόταν η στάση και οι αντιλήψεις για τις ενέργειες (αντιμετώπιση) που έκαναν ή που προτίθενται να κάνουν οι παιδαγωγοί σε περίπτωση που αντιληφθούν κακοποίηση παιδιών, στα ίδια τα παιδιά. Πως δηλαδή θα αντιμετώπιζαν το θέμα σε προσωπικό επίπεδο, απέναντι στο ίδιο το παιδί. Οι ερωτήσεις εδώ ήταν συγκεκριμένες και επιλέχθηκε το Ναι και Όχι καθώς απαιτείται η ξεκάθαρη άποψη για το τι έκαναν ή τι θα έκαναν σε ένα πραγματικό περιστατικό και όχι να απαντήσουν σε μία υποθετική ερώτηση.

Ζ. Στρατηγικές αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης.

Στο Ζ μέρος οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν για τις ενέργειες που έκαναν στις περιπτώσεις που αντιλήφθηκαν παιδική κακοποίηση, ποιους ενημέρωσαν ή συμβουλευτήκαν, ενώ ταυτόχρονα σε 2^ο πίνακα με ερωτήσεις κλήθηκαν να

απαντήσουν για τους λόγους που τους απέτρεψαν στο να ενημερώσουν τους άμεσα υπεύθυνους για το συμβάν. Εκτός από τις απαντήσεις των προηγούμενων 2 πινάκων κλήθηκαν να απαντήσουν με ένα Ναι ή ένα Όχι αν ενδιαφέρθηκαν και παρακολούθησαν την εξέλιξη του συμβάντος από την στιγμή που έγινε η παραπομπή του στα αρμόδια όργανα.

H. Σύνθετες αναλύσεις

Στο Η μέρος που ήταν και το τελευταίο οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν αν υπάρχει σχέση με την συνολική στρατηγική αντιμετώπισης φαινομένων παιδικής κακοποίησης από τους ίδιους και το σχολικό περιβάλλον σε συνάρτηση με την υφιστάμενη νομοθεσία και κατά πόσο αυτή τους είναι γνωστή. Επίσης με το ίδιο ερώτημα, δηλαδή εάν γνωρίζουν τους υποστηρικτικούς φορείς και εάν υπάρχει σχέση ανάμεσα στις επιλογές και την αντιμετώπιση που κάνουν οι ίδιοι με αυτούς.

Σύμφωνα με την βιβλιογραφία που χρησιμοποιήσαμε για την εργασία, σε πολλά κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γενικά σε Κράτη με ανεπτυγμένη παιδεία, υπάρχουν ειδικοί σύμβουλοι και ψυχολόγοι που είναι υπεύθυνοι για τέτοια θέματα, ενώ και οι εκπαιδευτικοί παρακολουθούν ειδικά σεμινάρια πάνω σε αυτά τα θέματα, ώστε να μπορούν να αντιμετωπίσουν αυτές τις καταστάσεις.

2.4 Διαδικασία συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων

Οι συμμετέχοντες πραγματοποίησαν την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων τις μεσημεριανές ώρες, λίγο πριν το τέλος της εκπαιδευτικής ημέρας. Από εμάς έγινε ενημέρωση για τον σκοπό της συμπλήρωσης της εργασίας και την ενσωμάτωση τους στην εργασία μας. Η συμπλήρωση έγινε προσωπικά από τον καθένα, χωρίς την παρουσία μας, αλλά παράλληλα, όταν χρειαζόταν, δίναμε περαιτέρω διευκρινήσεις όσον αφορά στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων.

3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Α. Το κοινωνιολογικό προφίλ των παιδαγωγών

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ		
ΦΥΛΛΟ	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
Ανδρας	9	9,00%
Γυναίκα	91	91,00%

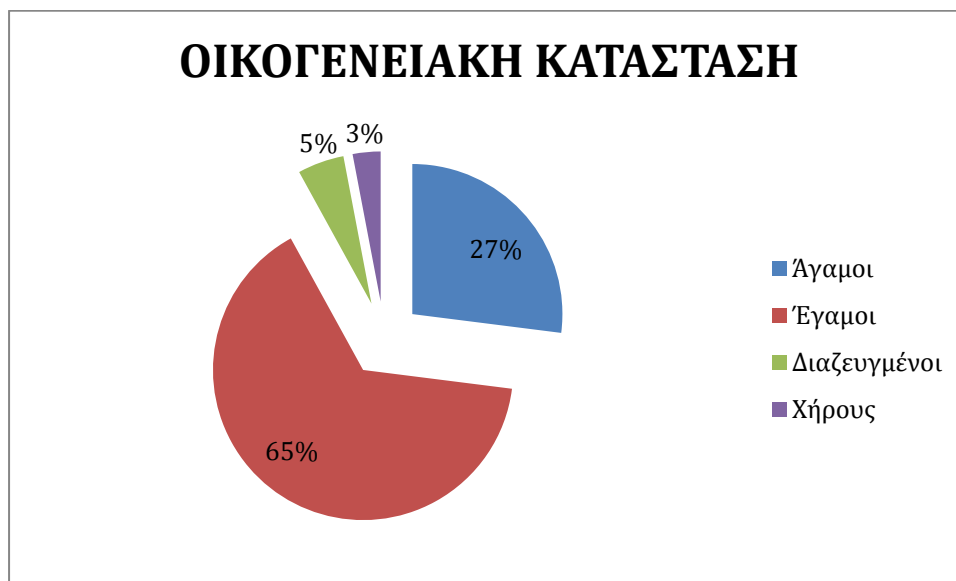

Η συντριπτική πλειοψηφία των παιδαγωγών ήταν γυναίκες 91% ενώ υπήρχαν μόνο 5 άνδρες. Το μεγαλύτερο ποσοστό στις ηλικίες βρισκόταν ανάμεσα στα 31 με 37 χρόνια σε ποσοστό 45% και ακολουθούσε η ηλικία 38-45 με ποσοστό 22%.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ		
ΗΛΙΚΙΑ	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
25-30	25	25,00%
31-37	45	45,00%
38-45	22	22,00%
46*	8	8,00%

★ Οικογενειακή κατάσταση

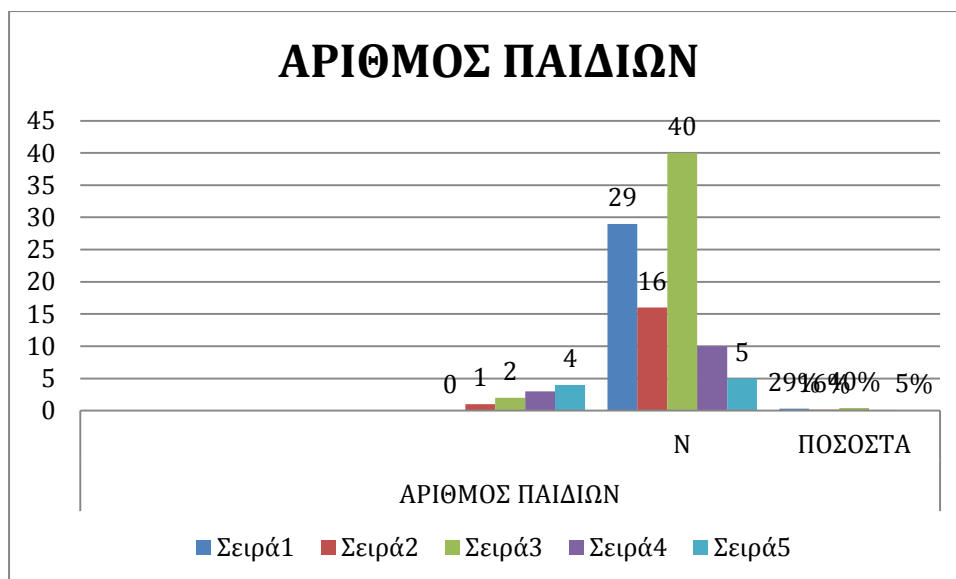
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ		
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
Άγαμος	7	27,00%
Έγγαμος	16	65,00%
Διαζευγμένος	5	5,00%
Χήρος/α	3	3,00%

Το μεγαλύτερο ποσοστό 65% των παιδαγωγών ήταν έγγαμοι και ένα 27% ήταν άγαμοι.

★ Αριθμός παιδιών

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ		
ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
0	29	29,00%
1	16	16,00%
2	40	40,00%
3	10	10,00%
4	5	5,00%

Το μεγαλύτερο ποσοστό 40% είχαν 2 παιδιά. Ακολουθούν οι άγαμοι με μικρότερο ποσοστό 29% που δεν είχαν κανένα παιδί. Ενώ οι 5 στους 100 είχαν 4 παιδιά.

Β. Εκπαιδευτικά-Εργασιακά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων

ΕΤΗ ΠΡΟΥΠΗΡΕΣΙΑΣ		
ΕΤΗ ΠΡΟΥΠΗΡΕΣΙΑΣ	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
0-7	25	25,00%
8-12	45	45,00%
13-20	22	22,00%
21-25	8	8,00%

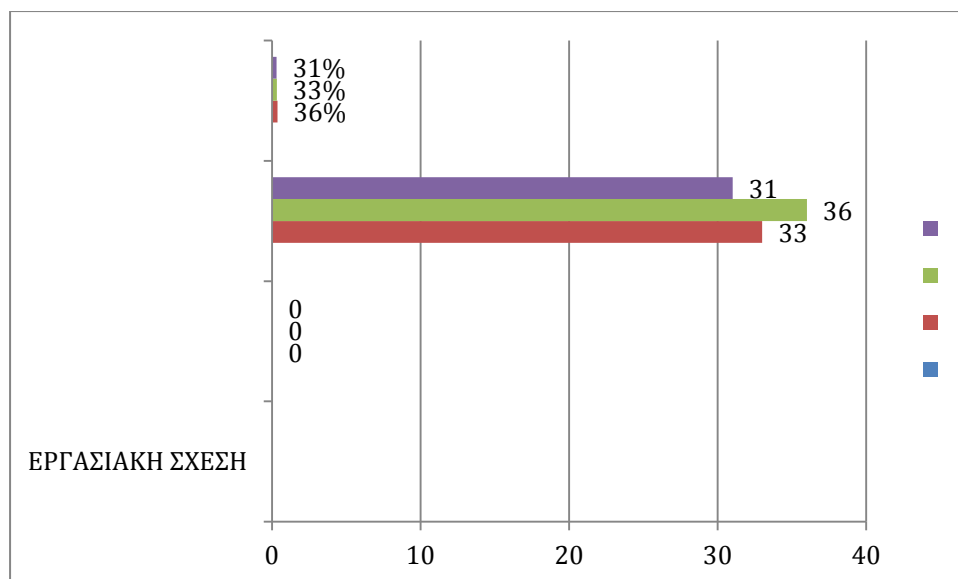

Η πλειοψηφία των παιδαγωγών είχαν πολλά χρόνια προϋπηρεσία, σε ποσοστό που άγγιζε σχεδόν το 45%, από 8 έως 12 έτη.

★ **Εργασιακή σχέση.**

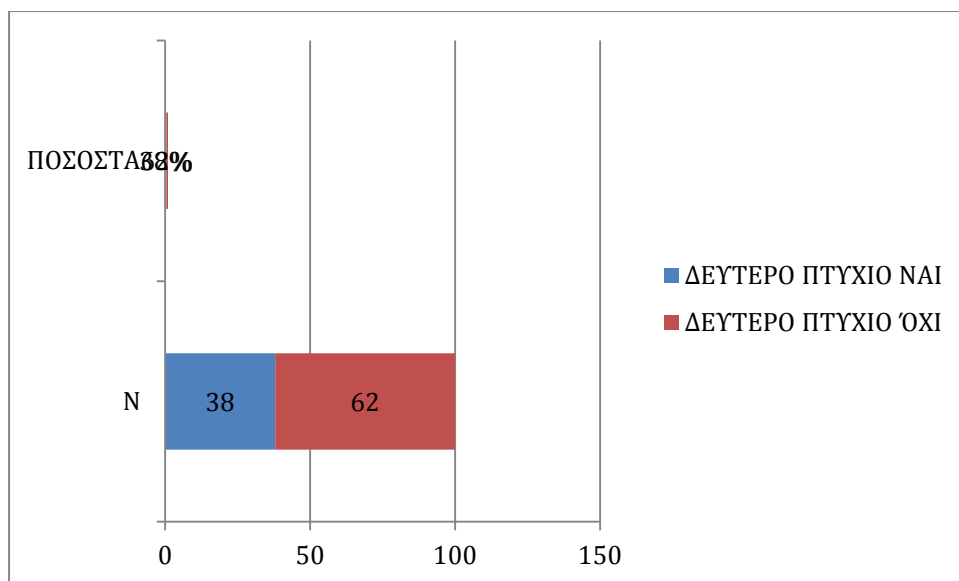
Εκπαιδευτικά-Εργασιακά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων		
ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
Μόνιμος	33	33,00%
Αναπληρωτής	36	36,00%
Ωρομίσθιος	31	31,00%

Το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδαγωγών ήταν αναπληρωτές (36%) με 33% μόνιμους και 31% ωρομίσθιους. Κατά την διαδικασία συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου, μας δήλωσαν ότι είχαν κενά που δεν καλύφθηκαν από παιδαγωγούς.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΤΥΧΙΟ		
	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	38	38,00%
ΌΧΙ	62	62,00%

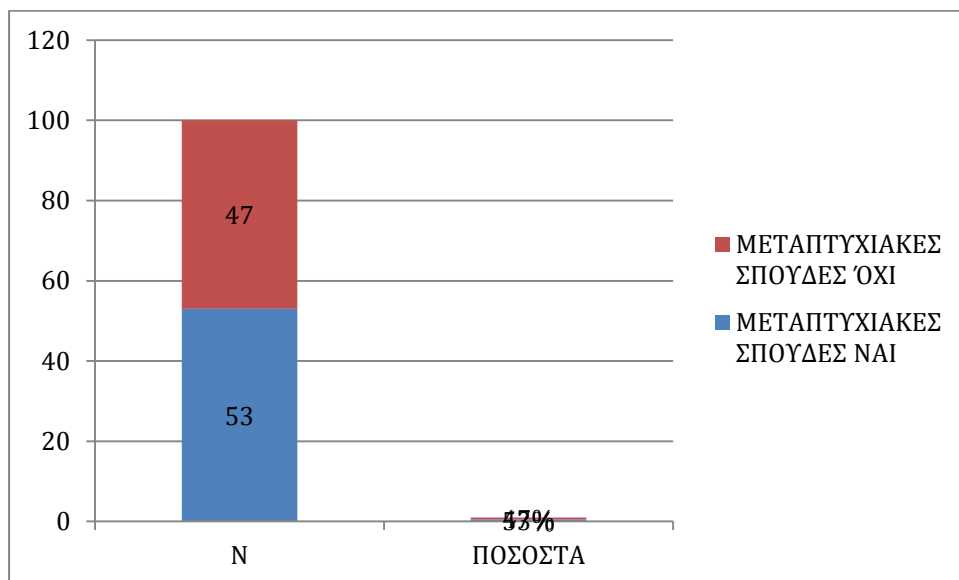
Το μεγαλύτερο ποσοστό (62%) δεν είχε δεύτερο πτυχίο, αλλά υπήρξε ένα ποσοστό 38% που είχαν οι περισσότεροι 2^ο πτυχίο και ειδικά οι περισσότεροι πτυχίο Ελληνικής φιλολογίας.

★ **Μεταπτυχιακές σπουδές**

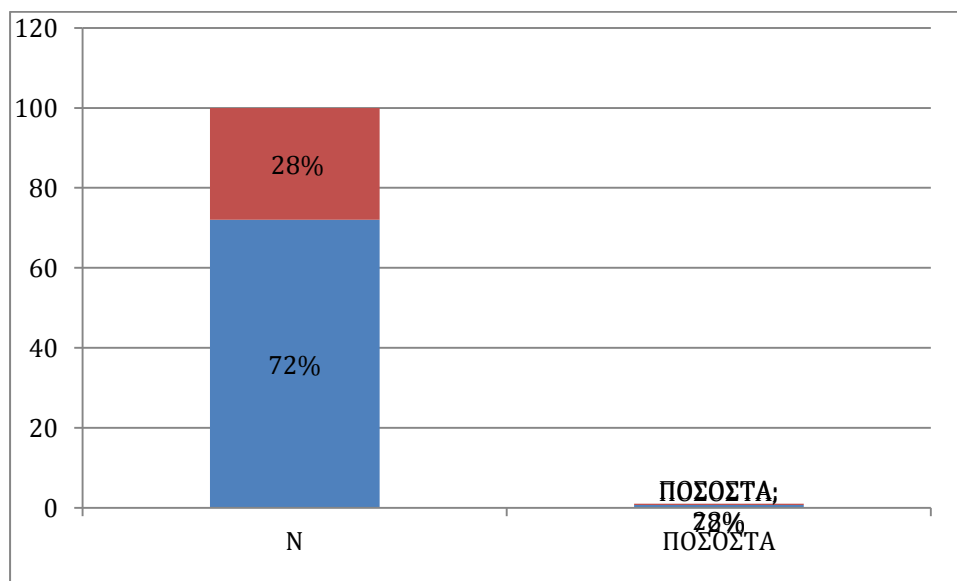
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	53	53,00%
ΌΧΙ	47	47,00%

Πολλοί από τους παιδαγωγούς 42% είχαν πραγματοποιήσει μεταπτυχιακές σπουδές.

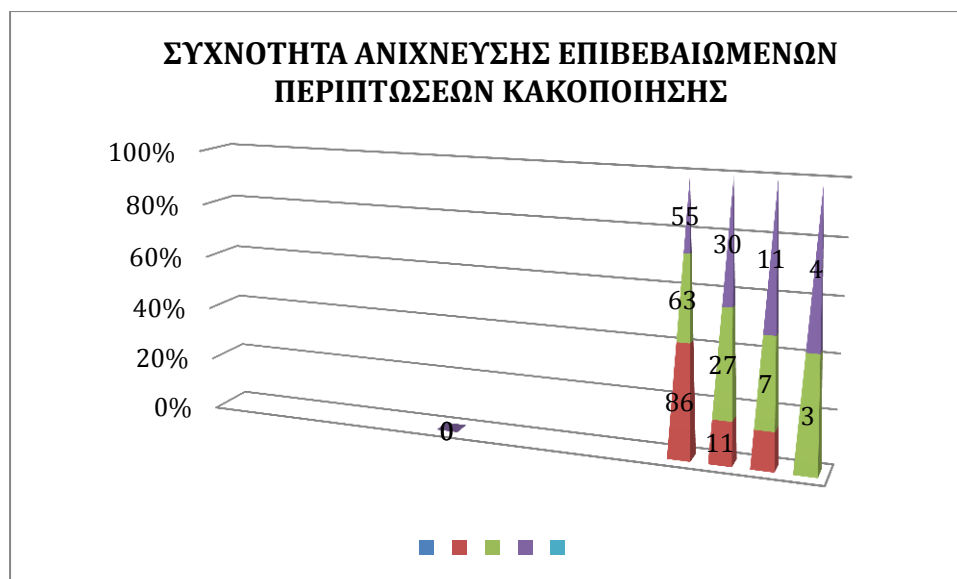
ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	72	72,00%
ΌΧΙ	28	28,00%

Οι περισσότεροι από τους παιδαγωγούς είχαν πραγματοποιήσει επιμορφωτικά σεμινάρια, ενώ πολλοί από αυτούς όπως μας ενημέρωσαν παρακολούθησαν σεμινάρια για την παιδική κακοποίηση και τους τρόπους αντιμετώπισης των παιδιών.

Γ. Συχνότητα ανίχνευσης επιβεβαιωμένων περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης

Συχνότητα περιπτώσεων κακοποίησης	ανίχνευσης παιδικής κακοποίησης	Ποτέ		Μία φορά		2 έως 5 φορές		> φορές	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Επιβεβαιωμένη (τρέχον έτος)	κακοποίηση	86	86%	11	11%	3	3%	0	0%
Επιβεβαιωμένη (επαγγελματική σταδιοδρομία)	κακοποίηση	63	63%	27	27%	7	7%	3	3%
Υποψία (επαγγελματική σταδιοδρομία)	κακοποίησης	55	55%	30	30%	11	11%	4	4%

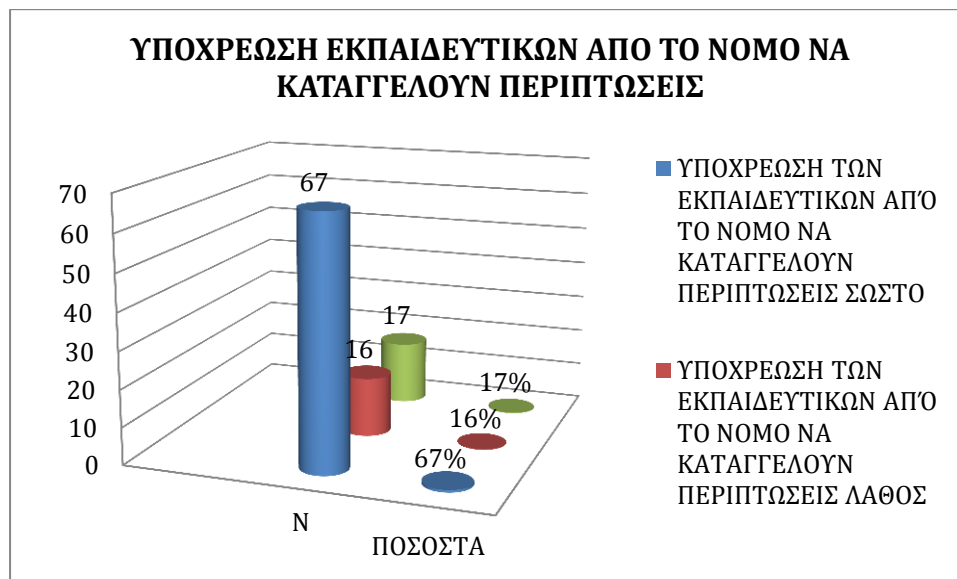
Οι περισσότεροι παιδαγωγοί δεν είχαν επιβεβαιωμένη περίπτωση παιδικής κακοποίησης το τρέχον έτος και μόνο 11 είχαν γίνει γνώστες τέτοιας περίπτωσης. Στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία όμως 27 άτομα (27%) είχαν γίνει μάρτυρες παιδικής κακοποίησης και σε 3 περιπτώσεις επαναλαμβανόμενη κακοποίηση.

Δ. Γνώση των νηπιαγωγών σε θέματα παιδικής κακοποίησης και διαχείρισης της κακοποίησης

Ως προς το νομικό πλαίσιο		
Υποχρέωση των παιδαγωγών από το νόμο να καταγγέλλουν περιπτώσεις κακοποίησης εφόσον το υποπτευθούν	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
Σωστό	6 7	67,00%
Λάθος	1 6	16,00%
Δεν γνωρίζω	1 7	17,00%

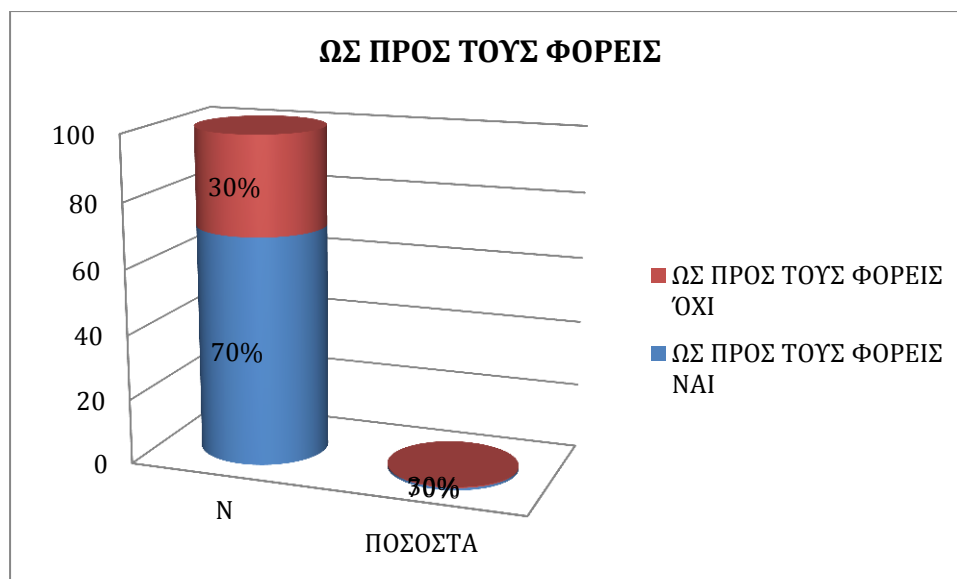
Οι περισσότεροι παιδαγωγοί γνώριζαν τις υποχρεώσεις τους απέναντι στην νομοθεσία κατά 67% και συμφωνούσαν στην καταγγελία, εφόσον θεωρούσαν ότι είναι επιβεβαιωμένη σε αντίθεση με το 16% που θεωρούσε ότι δεν είναι της αρμοδιότητά τους. Υπήρχε και ένα 17% που δεν γνώριζε τις διαδικασίες αν και οι

περισσότεροι δικαιολόγησαν το γεγονός αυτό, λέγοντας ότι θα το έθεταν στην γνώση του διευθυντή για τις περαιτέρω ενέργειες.

Γνώση δημοσίων ή ιδιωτικών φορέων που απευθύνονται σε κακοποιημένα παιδιά		
Ως προς τους φορείς	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	70	70,00%
ΌΧΙ	30	30,00%

Ένα ποσοστό επίσης 70% γνώριζε τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς που θα μπορούσαν να απευθυνθούν σε περίπτωση επιβεβαιωμένου συμβάντος, ενώ ένα 30% δεν το γνώριζε.

Ε. Στάσεις παιδαγωγών ως προς την παιδική κακοποίηση

Στάσεις των συμμετεχόντων ως προς την παιδική κακοποίηση	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
Η παιδική κακοποίηση και η παραμέληση συμβαίνουν σχεδόν με την ίδια συχνότητα	49	49%
Τα κακοποιημένα παιδιά μπορούν να εξελιχθούν σε βίαιους γονείς	94	94%
Το χαστούκισμα θεωρείται παιδική κακοποίηση	86	86%
Η διαφορά ανάμεσα στην κακοποίηση και την παραμέληση είναι ότι η κακοποίηση αφορά σε μια δράση κατά του παιδιού ενώ η παραμέληση αφορά σε παράλειψη δράσης προς όφελος του παιδιού	69	69%
Η κακοποίηση μπορεί να συμβαίνει μόνο σε ένα παιδί μιας οικογένειας.	16	16%
Η παραμέληση συμβαίνει συνήθως σε παιδιά από τη βρεφική ηλικία μέχρι τα 6 έτη. Οι περισσότεροι βίαιοι γονείς και οι γονείς που παραμελούν τα παιδιά τους υποφέρουν από κάποια πνευματική νόσο	17	17%
Οι μελανιές στους αγκώνες, τα γόνατα, το δέρμα είναι πιθανόν να οφείλονται σε ατυχήματα κατά την προσχολική ηλικία	64	64%
Τα κακοποιημένα παιδιά συνήθως συζητούν για την κακοποίηση στην προσπάθειά τους να τη σταματήσουν	12	12%
Τα παιδιά συχνά πλάθουν ιστορίες ότι έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά για να εκδικηθούν κάποιον	5	5%
Τα κακοποιημένα παιδιά συχνά προέρχονται από οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα	25	25%

Η σεξουαλική κακοποίηση ενός παιδιού συμβαίνει συχνότερα από κάποιον ξένο	33	33%
Ένα παιδί μπορεί να έχει κακοποιηθεί χωρίς κανείς ποτέ να το μάθει	91	91%
Μαθαίνοντας στο παιδί για την κακοποίηση μπορεί να το τρομάξεις	17	17%
Η έγκαιρη αναφορά της κακοποίησης επιδιώκεται ώστε να απομακρυνθεί το παιδί από το βίαιο γονέα	82	82%
Ένα παιδί 9 ετών μπορεί να φροντίσει μόνο του άλλα παιδιά	8	8%
Παιδιά που είναι σωματικά ανάπηρα ή νοητικά στερημένα βρίσκονται σε μεγαλύτερο κίνδυνο για κακοποίηση και παραμέληση	97	97%
Ασυνήθιστες σεξουαλικές γνώσεις σε ένα παιδί μπορεί να αποτελούν ενδείξεις ότι το παιδί έχει κακοποιηθεί σεξουαλικά	73	73%
Η παραμέληση προκύπτει όταν ο φροντιστής αποτυγχάνει να παράσχει ήδη πρώτης ανάγκης όπως φαγητό, ύπνο, ασφάλεια, επιτήρηση, ρουχισμό και ιατρική φροντίδα	78	78%
Η σωματική κακοποίηση συμβαίνει περιστασιακά ενώ η παραμέληση συμβαίνει συνέχεια	54	54%
Τα αγόρια τείνουν να μην αναφέρουν τη σεξουαλική κακοποίηση όσο τα κορίτσια	55	55%
Η ξαφνική αλλαγή στην απόδοση ενός μαθητή μπορεί να αποτελεί ένδειξη κακοποίησης ή παραμέλησης	80	80%
Η ξαφνική αλλαγή στη συναισθηματική και ψυχολογική κατάσταση ενός παιδιού αποδεικνύει ότι το παιδί κακοποιείται ή παραμελείται	72	72%
Η παιδική κακοποίηση και η παραμέληση συμβαίνουν σπάνια	7	7%
Οι συχνές και κατ' επανάληψη απουσίες από το σχολείο μπορεί να αποτελούν ένδειξη κακοποίησης ή παραμέλησης	75	75%

Τα αποτελέσματα αυτού του ερωτηματολογίου καταδεικνύει την σοβαρότητα της παιδικής κακοποίησης. Οι περισσότεροι ερωτηθέντες θεωρούν σε ποσοστό 94% ότι τα κακοποιημένα παιδιά μπορεί να εξελιχθούν σε βίαιους γονείς, ότι ακόμη και το χαστούκι θεωρείται κακοποίηση σε ποσοστό 86%, ενώ μπορεί ένα παιδί να κακοποιείται συχνά, χωρίς το ίδιο να το έχει συνειδητοποιήσει (π.χ. ψυχολογική κακοποίηση). Οι συχνές απουσίες, η μείωση της απόδοσης στο σχολείο, χτυπήματα και μελανιές είναι επίσης δείγματα κακοποίησης, ενώ όλοι πιστεύουν (97%) ότι παιδιά με πνευματική καθυστέρηση είναι πολύ πιο ευάλωτα σε κακοποίηση κάθε μορφής.

Κατανομή συμμετεχόντων με βάση την κλίμακα στάσεων των παιδαγωγών απέναντι στη παιδική κακοποίηση

Κατανομή συμμετεχόντων με βάση την κλίμακα στάσεων των παιδαγωγών απέναντι στη παιδική κακοποίηση	Διαφωνώ Απόλυτα		Διαφωνώ		Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ		Συμφωνώ		Συμφωνώ Απόλυτα	
	n(%)		n(%)		n(%)		n(%)		n(%)	
Η παιδική κακοποίηση αφορά μεμονωμένα περιστατικά	18	18 %	62	62 %	10	10 %	5	5%	5	5%
Τα παιδιά κακοποιούνται πιο συχνά από ξένους παρά από μέλη της οικογένειας ή οικογενειακούς φίλους	18	18 %	72	72 %	5	5%	5	5%	0	0%
Οι παιδαγωγοί είναι υπεύθυνοι για το γενικό ευ ζείν των παιδιών	22	22 %	23	23 %	25	25 %	18	18 %	12	12 %
Οι γονείς έχουν το δικαίωμα να μεταχειρίζονται τα παιδιά τους όπως αυτοί νομίζουν	45	45 %	44	44 %	8	8%	3	3%	0	0%
Τα παιδιά λένε ψέματα και πλάθουν ιστορίες για την κακοποίηση	32	32 %	35	35 %	21	21 %	10	10 %	2	2%
Οι επιπτώσεις της παιδικής κακοποίησης έχουν υπερεκτιμηθεί	38	38 %	42	42 %	13	13 %	7	7%	0	0%
Η αντίδραση μας στην παιδική κακοποίηση είναι υπερβολική	33	33 %	43	43 %	14	14 %	8	8%	2	2%
Η παιδική κακοποίηση είναι ένα υπερβολικά μεγάλο πρόβλημα για να αντιμετωπιστεί	18	18 %	42	42 %	27	27 %	13	13 %	0	0%
Δεν υπάρχει νόημα να καταγγείλει κάποιος ένα περιστατικό κακοποίησης. Δεν γίνεται τίποτα επειδή οι υπηρεσίες έχουν φόρτο εργασίας	47	47 %	35	35 %	11	11 %	7	7%	0	0%

Λυπάμαι για τα κακοποιημένα παιδιά αλλά δεν ευθύνη μου να ανακατευθώ. Δεν είμαι κοινωνική λειτουργός	19	19%	64	64%	14	14%	3	3%	0	0%
Δεν έχω αρκετή εμπειρία για να αντιμετωπίσω την παιδική κακοποίηση και παραμέληση	10	10%	27	27%	16	16%	42	42%	5	5%
Οι γονείς που κακοποιούν φαίνεται να έχουν σημαντικά προβλήματα	8	8%	22	22%	43	43%	23	23%	4	4%
Κάποια παιδιά προκαλούν τους ενήλικες μέχρι να χάσουν τον έλεγχο	38	38%	40	40%	20	20%	2	2%	0	0%
Αυτοί που κακοποιούν παιδιά πρέπει να τιμωρούνται αυστηρά	0	0%	3	3%	6	6%	55	55%	36	36%
Οι περισσότεροι γονείς είναι ικανοί να προκαλέσουν κακό στα παιδιά τους όταν βρίσκονται υπό μεγάλη πίεση	9	9%	35	35%	25	25%	25	25%	6	6%

Οι περισσότεροι παιδαγωγοί σύμφωνα με τα ερωτηματολόγια έρχονται σε άμεση επαφή με την διεύθυνση του σχολείου, τους συναδέλφους τους, ενώ ενημερώνουν τους γονείς, ενώ πολλοί από αυτούς κρατούν επιφυλακτική στάση απέναντι στο θέμα, ειδικά όταν πρόκειται για κακοποίηση που προέρχεται από εξωτερικούς παράγοντες (οικογένεια – άγνωστοι). Την παιδική κακοποίηση που γίνεται στον παιδικό σταθμό (μεταξύ των παιδιών) θεωρούν ότι μπορούν να την αντιμετωπίσουν πιο αποτελεσματικά και σίγουρα οι παιδαγωγοί δεν αντιμετωπίζουν έντονα φαινόμενα ενδοσχολικής βίας λόγω του πολύ νεαρού της ηλικίας των παιδιών.

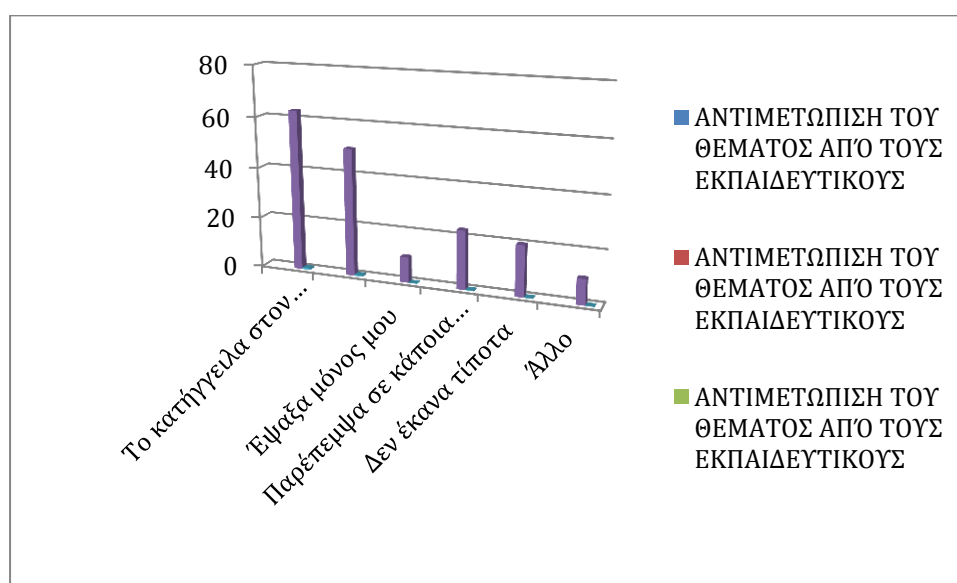
Κατανομή συμμετεχόντων με βάση την κλίμακα στάσεων των παιδαγωγών απέναντι στη παιδική κακοποίηση	Ναι		Όχι		Δεν γνωρίζω	
	n(%)	n(%)	n(%)	n(%)	n(%)	n(%)
Είσαι πιο επιεικής στην τάξη με αυτό το παιδί.	75	75 %	10	10 %	15	15 %
Λες στα άλλα παιδιά να είναι πιο διακριτικά μ' αυτό το παιδί επειδή περνάει δύσκολες στιγμές	38	38 %	45	45 %	17	17 %
Πιέζεις το παιδί να σου δώσει λεπτομέρειες για την κακοποίηση	14	14 %	79	79 %	7	7%
Επικοινωνείς με τους γονείς του παιδιού για το θέμα αυτό.	89	89 %	5	5%	6	6%
Λες στο παιδί ότι αυτό έχει συμβεί και σε άλλα παιδιά.	25	25 %	30	30 %	45	45 %
Συζητάς την υπόθεση με τον διευθυντή σου για να αποφασίσετε αν θα το καταγγείλετε η όχι.	97	97 %	0	0%	3	3%
Συγκεντρώνεις περισσότερες αποδείξεις πριν ενημερώσεις τις αρχές.	91	91 %	4	4%	5	5%
Μιλάς με άλλους εκπαιδευτικούς για να διαπιστώσεις αν έχουν παρατηρήσει αλλαγές στη συμπεριφορά του παιδιού.	89	89 %	7	7%	4	4%
Εξηγείς στο παιδί ότι δεν είναι δύσκολο να συζητήσει με κάποιον που νοιάζεται γι αυτό.	85	85 %	11	11 %	4	4%
Λες στο παιδί ότι πολλές φορές οι ενήλικες κάνουν λάθη	72	72 %	20	20 %	8	8%
Λες στο παιδί ότι θα κάνεις ότι καλύτερο μπορείς για να το υποστηρίξεις και να το προστατέψεις.	97	97 %	1	1%	2	2%
Υπόσχεται στο παιδί να μην το πεις σε κανένα αν αυτό επιθυμεί.	60	60 %	27	27 %	13	13 %
Λες στο παιδί ότι ήταν σωστό που αποκάλυψε ότι κακοποιείται.	92	92 %	3	3%	5	5%

Z. Στρατηγικές αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης

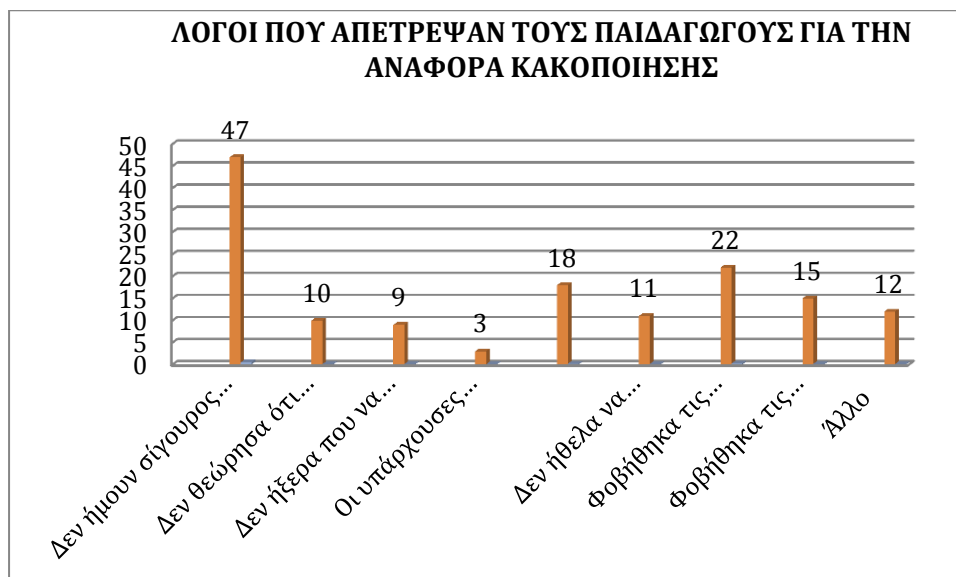
Ενέργειες των παιδαγωγών σε περίπτωση παιδικής κακοποίησης.	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
Το κατήγγειλα στον διευθυντή	63	63%
Επικοινωνήσα με τους γονείς του παιδιού για να διαλευκάνω την υπόθεση	50	50%
Έψαξα μόνος μου για επιπλέον στοιχεία	10	10%
Παρέπεμψα σε κάποια υπηρεσία	23	23%
Δεν έκανα τίποτα	20	20%
Άλλο	10	10%

Από τις απαντήσεις φαίνεται ότι πολλοί παιδαγωγοί ενημερώνουν πιο πολύ και πιο συχνά τους γονείς από ότι τον διευθυντή του σχολείου. Αυτό μπορεί να αιτιολογείται λόγω τη ειδικής αντιμετώπισης των παιδικών σταθμών και της πολύ μικρής ηλικίας των παιδιών, καθώς και το ότι οι παιδαγωγοί σε αυτό το επίπεδο, αναπτύσσουν πολύ πιο στενές σχέσεις με τους γονείς και συνήθως έρχονται σε επαφή μαζί τους καθημερινά. Υπάρχει όμως και ένα ποσοστό 20% που σε ορισμένες περιπτώσεις επιλέγει να μην κάνει κάτι και αυτό αιτιολογείται με το παραπάνω σκεπτικό, της μη δημιουργίας δηλαδή σοβαρών προβλημάτων στους παιδικούς σταθμούς.

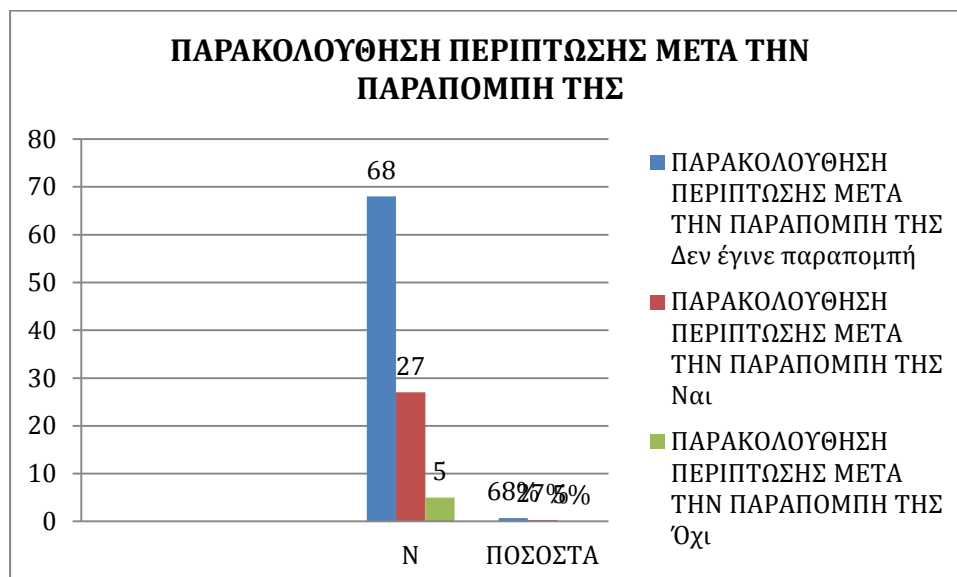
Λόγοι που απέτρεψαν τους παιδαγωγούς για την αναφορά κακοποίησης	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
Δεν ήμουν σίγουρος αν ήταν κακοποίηση	47	47%
Δεν θεώρησα ότι ήταν ευθύνη μου να το καταγγείλω	10	10%
Δεν ήξερα που να απευθυνθώ	9	9%
Οι υπάρχουσες υπηρεσίες δεν βοηθούν επαρκώς	3	3%
Δεν ήθελα να παρέμβω σε οικογενειακά θέματα	18	18%
Δεν ήθελα να εμπλακώ σε δικαστικές διαδικασίες	11	11%
Φοβήθηκα τις επιπτώσεις για το παιδί	22	22%
Φοβήθηκα τις επιπτώσεις για μένα	15	15%
Άλλο	12	12%

Με παρόμοιο τρόπο και σκεπτικό απάντησαν και στους λόγους που δεν προχώρησαν σε αναφορά της κακοποίησης. Τις περισσότερες φορές δεν ήταν σίγουροι, ενώ καταγράφεται και ο φόβος ότι θα έχουν επιπτώσεις σε περίπτωση που προχωρήσουν σε κάποια ενέργεια χωρίς να είναι απόλυτα επιβεβαιωμένο. Ο φόβος των επιπτώσεων και για τους ίδιους αλλά και για το ίδιο το παιδί είναι αρκετά έντονος.

Παρακολούθηση περίπτωσης μετά την παραπομπή της		
	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
Δεν έγινε παραπομπή	68	68%
ΝΑΙ	27	27%
ΌΧΙ	5	5%

Κατά το ίδιο σκεπτικό έχουμε τις απαντήσεις για την παρακολούθηση της περίπτωσης. Τις περισσότερες φορές δεν έχουμε παραπομπή η συνέχεια του θέματος, ενώ χαρακτηριστικό είναι ότι όταν υπάρχει τέτοια περίπτωση οι παιδαγωγοί παρακολουθούν την εξέλιξη του θέματος.

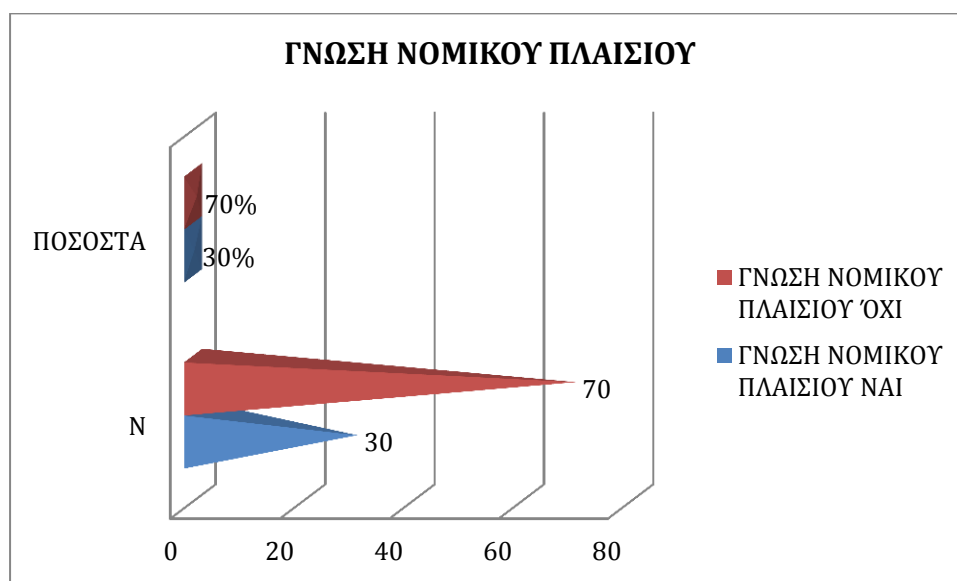

Η. Η σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη στρατηγικών αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης και τη γνώση/ενημέρωση για το νομικό πλαίσιο

Γνώση νομικού πλαισίου		
	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	30	30%
ΌΧΙ	70	70%

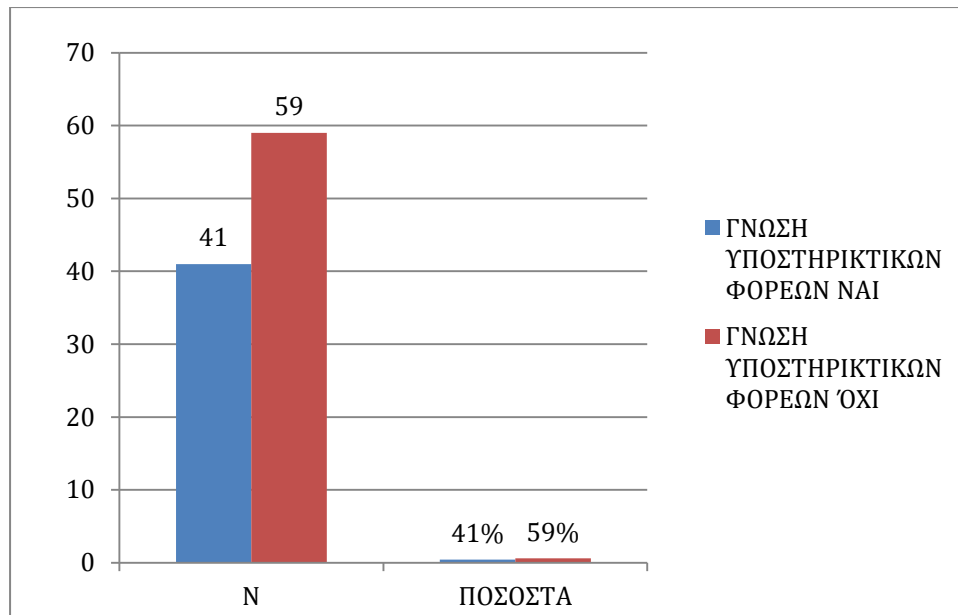
Δυστυχώς για τους περισσότερους εκπαιδευτικούς δεν είναι γνωστό το νομικό πλαίσιο που υπάρχει στην Ελλάδα, η τουλάχιστον οι λεπτομέρειες. Αυτό βέβαια ως ένα βαθμό δικαιολογείται και λόγω της πολύ εξειδικευμένης επιστήμης της νομικής,

αλλά και λόγω του πολύπλοκου και δαιδαλώδους θεσμικού και νομικού συστήματος που επικρατεί στην Ελλάδα, που είναι άλλωστε πηγή προβλημάτων σε όλους τους τομείς των δραστηριοτήτων των πολιτών.

Γνώση υποστηρικτικών φορέων		
	N	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	41	41%
ΌΧΙ	59	59%

Κατά τον ίδιο τρόπο υπάρχει μοιρασμένη η γνώση των υποστηρικτικών φορέων που μπορούν να καλύψουν, να ελέγξουν και να συμβουλευθούν τους παιδαγωγούς σε τόσο κρίσιμα ζητήματα.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μια προσπάθεια διερεύνησης των γνώσεων, στάσεων και πρακτικών των παιδαγωγών σχετικά με την παιδική κακοποίηση. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα βρέθηκε ότι 1 στους 2 παιδαγωγούς είχε εντοπίσει επιβεβαιωμένη κακοποίηση κατά τη συνολική επαγγελματική του σταδιοδρομία, ενώ 1 στους 5 παιδαγωγούς είχε τουλάχιστον μια φορά περιστατικό επιβεβαιωμένης παιδικής κακοποίησης στην επαγγελματική του σταδιοδρομία. Σε αντίστοιχη έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε σχολεία στην Αυστραλία βρέθηκε ότι το 19% των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν είχε επιβεβαιωμένα περιστατικά κακοποίησης, ενώ τα τρία τέταρτα των αυστραλιανών εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ανέφεραν ότι έχουν υποψιαστεί τουλάχιστον μία περίπτωση κακοποίησης, κατά τη διάρκεια της συνολικής τους επαγγελματικής σταδιοδρομίας τους. Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί συχνά δεν αναφέρουν τις περιπτώσεις που έχουν εντοπίσει στις εκάστοτε αρχές. Σε μια πρόσφατη αυστραλιανή έρευνα, βρέθηκε ότι το 49% των εκπαιδευτικών που είχε εντοπίσει περιπτώσεις κακοποίησης δεν το ανέφερε ποτέ στις αρχές. Παράλληλα, στις ΗΠΑ εκτιμάται ότι το 84% των πιθανών περιπτώσεων κακοποίησης στα σχολεία δεν έχουν αναφερθεί (Goebbels et al., 2008). Όσον αφορά τη γνώση για τη νομική υποχρέωση που έχει ο εκπαιδευτικός να καταγγείλει περιπτώσεις κακοποίησης, από τη μελέτη μας βρέθηκε ότι περίπου 1 στους 4 δε γνώριζε ότι υπάρχει νομική υποχρέωση των εκπαιδευτικών για την καταγγελία περιστατικών κακοποίησης. Σε μελέτη που πραγματοποιήθηκε στην Αυστραλία βρέθηκε ότι 70% των δασκάλων γνώριζαν τον νόμο που υποχρεώνει τους εκπαιδευτικούς στην καταγγελία κακοποίησης αλλά δεν ήξεραν στην πράξη τη διαδικασία καταγγελίας ενός περιστατικού κακοποίησης (Goebbels et al., 2008). Επίσης σύμφωνα με μελέτη του Kenny (2001) βρέθηκε ότι μόνο το 3% των εκπαιδευτικών είχε επίγνωση της διαδικασίας καταγγελίας της κακοποίησης παιδιών μέσα στο σχολείο. Όσον αφορά στις στάσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης, η παρούσα μελέτη έδειξε ότι υπάρχουν στάσεις απενοχοποίησης της κακοποίησης χωρίς ωστόσο να επηρεάζουν τις

πρακτικές των εκπαιδευτικών στην παρούσα μελέτη. Σε αντίστοιχη έρευνα επισημαίνεται ότι οι στάσεις λειτουργούν ως εμπόδια και δημιουργούν ανησυχίες όσον αφορά στη διαδικασία αναφοράς (Goebbels et al., 2008). Επιπλέον, οι στάσεις των συμμετεχόντων ως προς την αναγνώριση του προβλήματος ή ως προς την αναγνώριση της δικής τους ευθύνης και επάρκειας δεν βρέθηκαν να διαφοροποιούν τις πρακτικές τους ως προς την αντιμετώπιση του προβλήματος. Σε παρόμοια έρευνα σε διεθνές επίπεδο, βρέθηκε να διαφοροποιούνται οι πρακτικές των εκπαιδευτικών με βάση την προσλαμβανόμενη επαγγελματική τους επάρκεια με αυτούς που ανέφεραν ότι διέθεταν επαγγελματική επάρκεια να έχουν κάνει τουλάχιστον μια φορά έκθεση κακοποίησης προκειμένου να αντιμετωπίσουν την παιδική κακοποίηση σε αντίθεση με αυτούς που ανέφεραν ότι δε διέθεταν (Kennedy, 2004). Όσον αφορά τις στρατηγικές αντιμετώπισης περιστατικών κακοποίησης παρατηρούμε ότι οι παιδαγωγοί δεν έπρατταν τις ενέργειες που υπαγορεύει ο νόμος αλλά ο καθένας ανέπτυξε δικές του στρατηγικές αντιμετώπισης κατά βούληση. Σε αυτές τις περιπτώσεις ο νόμος αναφέρει πως πρέπει να γίνεται καταγγελία στον διευθυντή, αλλά μόνο 1 στους 2 βρέθηκε να ακολουθεί το νόμο. Αντίστοιχες έρευνες στις ΗΠΑ αναφέρουν πως ένα μεγάλο ποσοστό (84%) δεν είχαν αναφέρει περιπτώσεις κακοποίησης ενώ τις είχαν εντοπίσει τη στιγμή που ο νόμος στην Αμερική τονίζει ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να το καταγγέλλουν από τη στιγμή που θα πέσει στην αντίληψή τους. Επιπλέον, στην Αυστραλία μόλις το 49% από δείγμα 296 εκπαιδευτικών είχαν αναφέρει περιστατικά κακοποίησης στο διευθυντή (Goebbels et al., 2008). Σε άλλη έρευνα στην Φλόριντα, σε δείγμα 197 ένα ποσοστό 11%, δήλωσε πως ενώ είχε εντοπίσει περιστατικό κακοποίησης δεν το κατήγγειλε ενώ στη Φλόριντα προβλέπεται να καταγγέλλεται το περιστατικό κατευθείαν στις κατάλληλες προστατευτικές υπηρεσίες (Kennedy, 2001).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ολοκληρώνοντας την εργασία και μετά από όσα προαναφέρθηκαν, καταλήγουμε στο γεγονός ότι η κακοποίηση των παιδιών είναι παγκόσμιο κοινωνικό πρόβλημα, ύπουλο και πολυσύνθετο από το οποίο δεν εξαιρείται η χώρα μας. Αυτό επιβεβαιώνεται και στην Ελλάδα, όχι μόνο από τα μέχρι σήμερα ερευνητικά δεδομένα, αλλά και από τα περιστατικά που αναφέρονται πολύ συχνά στον Τύπο.

Στη χώρα μας πάντως, παρά τις προσπάθειες και τις ενέργειες που έχουν γίνει από το κράτος, τους συλλόγους και τους μη κυβερνητικούς οργανισμούς, δυστυχώς το φαινόμενο της παιδικής κακοποίησης φαίνεται να απασχολεί την ελληνική κοινωνία, καθώς αποτελεί ένα μείζον κοινωνικό πρόβλημα. Το παράδοξο στην υπόθεση αυτή είναι ότι οι ρίζες του προβλήματος, τις περισσότερες φορές δυστυχώς, αρχίζουν από τους ίδιους τους γονείς και ακόμα μέσα από το ίδιο το οικογενειακό περιβάλλον!

Συμπερασματικά, τα παιδιά με ιστορία παραμέλησης ή γενικότερης κακοποίησης, είναι πιθανότερο να αναπτύξουν ψυχιατρικά προβλήματα, αποδιοργανωμένο ύψος σκέψης και συμπεριφοράς, καθώς βρίσκονται σε μεγάλο κίνδυνο να εμφανίσουν διάφορα αναπτυξιακά προβλήματα, ανησυχία, κατάθλιψη, συμπτώματα άγχους, μαθησιακές δυσκολίες και ήπια νοητική στέρση. Επίσης, η ανασφάλεια, η χαμηλή αυτοεκτίμηση, η κατάχρηση αλκοόλ και ναρκωτικών, η κοινωνική απόσυρση, η αυτοκτονία, η δυσκολία στη διαμόρφωση σταθερών διαπροσωπικών και εργασιακών σχέσεων, ακόμα η ανικανότητα των ατόμων που έχουν κακοποιηθεί να αγαπήσουν και να εμπιστευτούν τους άλλους και τέλος η

απουσία δημιουργικότητας και ενθουσιασμού είναι κάποιες από τις συνέπειες της κακοποίησης τόσο στην παιδική ηλικία όσο και στη μετέπειτα ζωή.

Όλοι μας από μέρους μας, για να φέρουμε τον χαρακτηρισμό του ευαίσθητου και συνειδητοποιημένου πολίτη, θα πρέπει να ενημερώνουμε αμέσως για κάθε περιστατικό που πέφτει στην αντίληψή μας και αφορά παιδί σε κίνδυνο και όχι να αγνοούμε την πραγματικότητα. Διαφορετικά η ανοχή είναι συνηθισμένη. Η αρχή κατά της κακοποίησης μπορεί να γίνει μόνο όταν ελαττώσουμε την ανοχή μας απέναντι σε περιστατικά βίας, ακόμα και λεκτικής. Όταν μάθουμε να μεταβολίζουμε το θυμό μας σε εποικοδομητική συζήτηση. Ίσως μ' αυτόν τον τρόπο, σιγά- σιγά, ο αριθμός των περιστατικών κακοποίησης να μειωθεί, αν όχι να εξαλειφθεί εντελώς. Επίσης, ο καθένας μας μπορεί να σταθεί αντάξιος των αναγκών που έχουν τα κακοποιημένα παιδιά, προσφέροντας σε αυτά υλικά αγαθά, αλλά κυρίως πλούσια συναισθήματα και μηνύματα αγάπης μέσα από τον εθελοντισμό. Κάθε εθελοντής έχει να κάνει με ψυχές και κόσμους μικρών και ευαίσθητων παιδιών και μέλημά του είναι να βοηθήσει τα παιδιά να αναπτυχθούν και να χτίσουν τον δικό τους χαρακτήρα αναδεικνύοντας τους τον θεσμό και τους κανόνες της οικογένειας. Η διαφορά είναι ότι οι εθελοντές δεν αποτελούν τους φυσικούς γονείς των παιδιών, αλλά όπως όλοι γνωρίζουμε γονείς είναι αυτοί που μεγαλώνουν με αγάπη και δίνουν εφόδια στα παιδιά και όχι αυτοί που τα τεκνοποιούν.

Η συμμετοχή όλων μας σε συνεργασία με το κράτος, το οποίο ενισχύει οικονομικά, στηρίζει την ύπαρξη μη κερδοσκοπικών οργανισμών και συλλόγων, ιδρύει καινούριες μονάδες και χώρους που προσφέρουν ασφάλεια και στέγη σε παιδιά που υποφέρουν, αλλά ταυτόχρονα καταπολεμά το φαινόμενο της παιδικής κακοποίησης επιβάλλοντας κάθε φορά την κατάλληλη για τον ένοχο-δράστη ποινή, μόνο τότε θα αποφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα, μειώνοντας το ποσοστό των παιδιών που έπεσαν θύματα κακοποίησης.

Η απλή παραδοχή του προβλήματος δε θα οδηγήσει στη λύση του. Για την αντιμετώπιση του χρειάζεται πολιτική βούληση βασισμένη στην πολιτική ευαισθητοποίηση για την ύπαρξη του προβλήματος και στην εμπειρία των ειδικών. Όπως αναφέρει ο Η. Κεπιρβ «η κακοποίηση είναι μια πολιτική υπόθεση. Τα παιδιά δεν ψηφίζουν, ώστε να διεκδικήσουν μια καλύτερη ποιότητα ζωής, ενώ οι γονείς των κακοποιημένων παιδιών έχουν παραμείνει παιδιά και δεν μπορούν να διεκδικήσουν το συμφέρον των παιδιών τους. Το κράτος πρέπει να υποκαταστήσει και τους δύο».

«... Τα παιδιά σε όλο τον κόσμο είναι αθώα, ευάλωτα και δεν μπορούν να επιβιώσουν μόνα τους. Είναι, επίσης, περίεργα, ενεργητικά και ελπίζουν. Ο χρόνος τους θα πρέπει να είναι γεμάτος χαρά, ειρήνη, παιχνίδι, μάθηση και ανάπτυξη. Το μέλλον τους θα πρέπει να χρίζεται μέσα σε πνεύμα αρμονίας και συνεργασίας. Η ζωή τους θα ωριμάζει καθώς θα διευρύνονται οι προοπτικές τους και θα κερδίζουν εμπειρίες...». Απόσπασμα από την Παγκόσμια Διακήρυξη για την Επιβίωση, Προστασία και Ανάπτυξη των Παιδιών.

Κατάλογος Υπηρεσιών.

Υπάρχουν κάποιες υπηρεσίες στις οποίες, παιδιά που έχουν κακοποιηθεί, οι οικογένειες τους ή ακόμα άνθρωποι από το συγγενικό ή φιλικό περιβάλλον, μπορούν να απευθυνθούν ώστε να ζητήσουν στήριξη και βοήθεια ή και να καταγγείλουν σχετικό συμβάν.

Τέτοιες υπηρεσίες είναι το **Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού**, που λειτουργεί ως κέντρο αναφοράς για όλη την Ελλάδα και παρέχει εξειδικευμένες υπηρεσίες, συμβουλευτική και εκπαίδευση επαγγελματιών, καθώς διεξάγει και έρευνες. Επίσης, **Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας** και **Κέντρα Ψυχικής Υγείας**, που παρέχουν διαγνωστική εκτίμηση και θεραπευτική αντιμετώπιση σε θέματα που αφορούν σχέσεις οικογένειας και παιδιού.

Ακόμη, υπάρχουν οι **Υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας και Παιδικής Προστασίας**, όπως ο Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας, το Κέντρο βρεφών «**Η ΜΗΤΕΡΑ**» και το **Πατριωτικό Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας και Αποκατάστασης (ΠΙΚΠΑ)**.

Τέλος, μπορούν να απευθυνθούν στην **Αστυνομία Ανηλίκων Αθηνών, στην Εισαγγελία ή Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων Αθηνών** και στις **Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων**.

Για περισσότερες πληροφορίες και στοιχεία ακολουθεί αναλυτικά σχετικό παράρτημα με τα τηλέφωνα και τις διευθύνσεις των υπηρεσιών.

Παράρτημα.

Υπηρεσίες στις οποίες μπορείτε να απευθύνεστε:

Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, Ερευνητικό Κέντρο, Διεύθυνση Οικογενειακών Σχέσεων - Κέντρο Μελέτης και Πρόληψης Κακοποίησης και Παραμέλησης Παιδιών.
Φωκίδος 7, Αμπελόκηποι, Αθήνα 11526 Τηλ. 7715791, 7793648 (και φαξ)

Υπηρεσίες ψυχικής υγείας:

1. Κέντρα Ψυχικής Υγιεινής

- Ιατροπαιδαγωγική Υπηρεσία Αθηνών
Δ/ση: Ζαίμη 2, Εξάρχεια, Αθήνα, 10683 Τηλ.: 3815711 - 3844733
- Ιατροπαιδαγωγική Υπηρεσία Αιγάλεω
Δ/ση: Σούτσου 4, Πλατεία Δαβάκη, Αθήνα Τηλ.: 5910065-66
- Ιατροπαιδαγωγική Υπηρεσία Πειραιά
Δ/ση: Νοταρά και Μπουμπουλίνας 15, 5Λ όροφος, Πειραιάς, 18535 - Τηλ: 4170500
- Ιατροπαιδαγωγική Υπηρεσία Πάτρας
Δ/ση: Αθ. Διάκου 35, Ψηλά Αλώνια, Πάτρα, 26224 Τηλ: 061- 335043
- Ιατροπαιδαγωγική Υπηρεσία Θεσσαλονίκης
Δ.ση: Κουταντζόγλου 36 και Παπάφη, Θεσσαλονίκη, 54639 Τηλ: 031-845130, 845900, φαξ: 845132
- Ιατροπαιδαγωγική Υπηρεσία Ηρακλείου
Δ/ση: Ψαρομηλίγκων και Βλαστών 2, Κρήτη, 71202 Τηλ: 081 - 244409, 244393
- Ιατροπαιδαγωγική Υπηρεσία Βόλου
Δ/ση: Κοραή 74, Βόλος, 38333 Τηλ: 0421-38608

2. Κέντρα ψυχικής Υγείας

- Κοινοτικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Παγκρατίου
Παιδοψυχιατρικό τμήμα Νοσοκομείου Ευαγγελισμός Δ/νση: Φερεκύδου 1, Παγκράτι, Αθήνα Τηλ: 7519550-9029456
- Κοινοτικό Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής Καισαριανής - Βύρωνα Ψυχιατρικής Κλινικής Πανεπιστημίου Αθηνών
Δ/νση: Δήλου 14 - 9η στάση, Φορμίωνος, Αθήνα Τηλ: 7640111, 7644705
- Κέντρο Ψυχικής Υγείας Αγίας Παρασκευής/Χαλανδρίου Δ/νση: Ζαλόγγου 6, Αγ. Παρασκευή, 15343
Τηλ: 6391151,6399195
- Κοινοτικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας
Δ/νση: Κομνηνών 15, Θεσ/κη Τηλ: 031-270036

3. Υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας και Παιδικής Προστασίας

- Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας
Κεντρικά γραφεία : Υπατίας 6, Αθήνα 10110 Τηλ3220898, 3222146
- **Κέντρο** βρεφών «**ΗΜΗΤΕΡΑ**»
Λ. Δημοκρατίας, Ίλιον, Αττική 13561 Τηλ: 2611185, 2627155
- Πατριωτικό Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας και Αποκατάστασης (ΠΙΚΠΑ) Κεντρικά γραφεία : Τσόχα 5, Αθήνα 11521 Τηλ: 6423144, 6430289, 6427856

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Allnock, D. & Hynes, P. (2012). *Therapeutic services for sexually abused children and young people: Scoping the evidence base*. London: NSPCC
- Arnall, J., (2015). *Πειθαρχία χωρίς τιμωρία*. Αθήνα: Μάρτης.
- Boddy, J. Smith, M. & Statham, J. (2011). *Understandings of efficacy: Cross-national perspectives on what works in supporting parents and families*. Ethics and Education,
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

- Friedrich, N., & Luecke, W. (1988). Young school-age aggressive children. *Professional Psychology: Research and Practice*
- Johnson, T. C. (1988). *Child perpetrators – Children who molest other children: Preliminary findings*. *Child Abuse & Neglect*.
- Gittins, C. (ed.) (2006) *Violence Reduction in Schools: How to Make a Difference*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Hilferty, F., (2008). *Theorizing teacher professionalism as an enacted discourse of power*. *British Journal of Sociology of Education*.
- Laverty, S. M. (2003). Hermeneutic phenomenology and phenomenology: A comparison of historical and methodological considerations. *International Journal of Qualitative Methods*, 2(3).
- Livingston, S., Haddon, L., Gorzig, A. & Olafsson, K. (2011). *Risks and safety on the Internet: The perspective of European children*.
- Naouri, A. (2012). *Εκπαιδεύοντας τα παιδιά. Όρια στην παιδική παντοδυναμία*. Αθήνα: Κέλευθος
- Nolte, D. (1999). *Τα παιδιά μαθαίνουν αυτό που ζουν. Να εμπνεύσουμε αξίες στα παιδιά μας*. Αθήνα: Θυμάρι
- Freda Briggs & Gillian K. Potter (1970). University of South Australia Nanyang Technological University, National Institute of Education, Singapore
- Rigby, K. (2008). *Σχολικός εκφοβισμός: Σύγχρονες απόψεις*. Αθήνα: Τόπος.
- Olweus, D. (2009). *Εκφοβισμός βία στο σχολείο*. Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου.
- Pinheiro, P. S. (2006). *World report on violence against children*. Geneva: United Nations
- Slavin, R. (2007). *Εκπαιδευτική Ψυχολογία*. Μεταίχμιο

- Stevenson, H. C., Castillo, E., & Sefarbi, R. (1990). *Treatment of denial in adolescent sex offenders and their families*. *Journal of Offender Counselling, Services & Rehabilitation*
- Tucci, J., Mitchell, J. & Goddard (2006). *Crossing the Line: Making the Case for Changing Australian Laws about the Physical Punishment of Children*. Australian Childhood Foundation.
- Justice, B. & Justice, R. (1990). *The abusing Family*. New York: Plenum Press.
- Φεμινιστική πολιτική θεωρία: Συγγραφέας: [Valerie Bryson](#) Μεταφραστής: Ελεάννα Πανάγου Ημερομηνία Έκδοσης: 01/03/2005
- Αρτινοπούλου, Β. (2010). *Η σχολική διαμεσολάβηση: Εκπαιδύοντας τους μαθητές στη διαχείριση της βίας και του εκφοβισμού*. Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη.
- Βεργίδης, Δ. και Βαϊκούσης, Δ. (2003). *Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ Εκπαίδευση και Πολιτισμός. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ-ΥΠΠΟ Γ.Γ.Ε.Ε.
- Βλάχου Μ., (2011). *Σχολικός εκφοβισμός - θυματοποίηση σε παιδιά προσχολικής ηλικίας: ενδοπροσωπικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες*. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Σχολή Επιστημών του Ανθρώπου. Τμήμα Παιδαγωγικό Ειδικής Αγωγής
- Γιωσαφάτ, Μ. (2010). *Μεγαλώνοντας μέσα στην ελληνική οικογένεια. Η ψυχοσεξουαλική ανάπτυξη του παιδιού και ο ρόλος των γονέων: Μια ψυχαναλυτική προσέγγιση*. Αθήνα: Αρμός.
- Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου, Α. (2010). *Ομαδική βία και επιθετικότητα στο σχολείο*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη
- Δαφέρμου, Χ. Κουλούρη, Π. & Μπασαγιάννη, Ε. (2006). *Οδηγός Νηπιαγωγού*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

- Δελιγιάννη-Κουιμιτζή, Β., Ψάλλη, Α., Κασάπη, Σ., Βιδάλη, (2007). *Σύγχρονα Ψυχοπαιδαγωγικά Ζητήματα: Ο Εκφοβισμός στα Ελληνικά Σχολεία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Δελμούζος, Α. (1925). *Μαράσλειο και ζωή*, Αθήνα
- Ζουμπουλάκης, Σ. (2017). *Για το σχολείο*. Αθήνα: Πόλις
- Καραφύλλης, Α. (2013). *Νεοελληνική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Κριτική
- Κοντοπούλου, Μ. (2007). *Παιδί και ψυχοκοινωνικές δυσκολίες. Μια ψυχοδυναμική οπτική*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μπογιατζόγλου, Μ., Βίλλη, Μ. & Γαλάνη, Α. (2012). Το φαινόμενο σχολικού εκφοβισμού και τα προγράμματα πρόληψης του. e- Περιοδικό Επιστήμης & Τεχνολογίας, (2), 7, 2012
- Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών (ΟΕΠΕΚ). (2008). *Διαχείριση της πολυπολιτισμικότητας στο σχολείο*. Αθήνα: Εκδόσεις Κέδρος.
- Παντελιάδου, Σ. (2011). *Ειδική Αγωγή*. Εκδόσεις Πεδίο.
- Παπαγεωργίου Μ. (2010). *Παιδί και Internet*. Αθήνα: ΕΝ ΠΛΩ.
- Πρεκατέ, Β. (2008). *Η κακοποίηση του παιδιού στο σχολείο & στην οικογένεια. Πώς μπορούν οι γονείς, οι εκπαιδευτικοί και οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας να συμβάλλουν στην παιδική προστασία και ευημερία*. Αθήνα: Βήτα Ιατρικές Εκδόσεις
- Σιμώνη - Λιόλιου, Μ. (2006). *Εγκλήματα χωρίς τιμωρία: Βία, κακοποίηση, σεξουαλική εκμετάλλευση και εμπορία γυναικών και ανήλικων παιδιών*. Αθήνα: Κηφισιά.
- Σιμώνη - Λιόλιου, Μ. (2011). Η εκμετάλλευση και η δολοφονία της παιδικής

αθωότητας. Αθήνα: Κηφισιά.

- Σπυρόπουλος, Φ. (2011). *Σχολικός Τραμπουκισμός*. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Τάνταρος, Σ. (2004). *Ανθρώπινη ανάπτυξη και οικογένεια*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ταρατόρη – Τσαλκατίδου, Ε. (2013). *Σχολική αξιολόγηση: Αξιολόγηση σχολικής μονάδας, του εκπαιδευτικού και της επίδοσης του μαθητή*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη
- Μάνδρου Ιωάννα, *Οι βιαστές των παιδιών είναι εδώ*, Βήμα, 18 Ιανουάριου 1998.
- Αγάθωνος-Γεωργοπούλου Ε. (1991) *Κακοποίηση παραμέληση παιδιών*. Αθήνα: Ινστιτούτο υγείας του παιδιού
- Χατζηφωτίου Σ. (2005) *Ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών και παιδιών*. Θεσσαλονίκη: Τζιόλα

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx> Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού. (πρόσβαση 20.11.2017).

<https://nomoi.info/%CE%A6%CE%95%CE%9A-%CE%91-232-2006-%CF%83%CE%B5%CE%BB-1.html> ΝΟΜΟΣ 3500/2006 - ΦΕΚ 232/Α'/24.10.2006 Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις. (πρόσβαση 20.11.2017).

<http://www.telegraph.co.uk/news/2017/05/19/instagram-ranked-worst-social-network-young-peoples-mental-health/> .Το χειρότερο social media για την ψυχική υγεία των νέων. (πρόσβαση 13.11.2017).

<http://www.reporter.com.cy/local-news/article/34333/anaggi-ethnikis-stratigkis-ga-exaleipsi-tis-paidikis-bias> Ανάγκη εθνικής στρατηγικής για εξάλειψη της παιδικής βίας (πρόσβαση 15.12.2017).

<http://psychografimata.com/2256/sexoualiki-kakopiisi-pedion/> Σεξουαλική κακοποίηση παιδιών. (πρόσβαση 15.12.2017).

<http://www.tovima.gr/world/article/?aid=895224> Ιορδανία: Καταργείται νόμος «καταφύγιο» βιαστών. (πρόσβαση 15.12.2017).

<http://m.lifo.gr/now/world/157123> Νεκρή βρέθηκε η ρεπόρτερ που είχε ξεσκεπάσει το κύκλωμα παιδόφιλων του BBC. (πρόσβαση 15.12.2017).

https://www.unicef.org/violencestudy/reports/SG_violencestudy_en.pdf. Έκθεση του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών για τη βία κατά των παιδιών. (πρόσβαση 20.11.2017).

<http://www.sxolesgonewn.gr/main.aspx> πανελλήνιος σύνδεσμος σχολών γονέων. (πρόσβαση 13.11.2017).

<http://www.sxolesgoneon.com/> Σκέφτομαι & Πράττω. (Πρόσβαση 13.11.2017)

<http://ddp.gr/> Δίκτυο Πληροφοριών για τα Δικαιώματα του Παιδιού. (Πρόσβαση 18.11.2017)

<https://www.compassion.com/poverty/child-abuse.htm> κακοποίηση παιδιών. (Πρόσβαση 20.11.2017)

<http://www.psychologia.gr/editions/psychodynamic.htm> ψυχοδυναμική θεωρία του Sigmund Freud (Πρόσβαση 18.11.2017)

http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/seyp/ker/2011/AravantinouKarlatauAntonia,EftichidiRoxaniAggeliki,StavroulakisMichalis/attached-document-1384005005-824045-11487/Aravatinou_eftichidi_Stavroulakis.2011.pdf ερωτηματολόγιο (Πρόσβαση 12.12.2017)

4. Ερωτηματολόγιο

A. Το κοινωνιολογικό προφίλ των νηπιαγωγών

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ			
ΗΛΙΚΙΑ			
ΑΝΔΡΑΣ	☐	ΓΥΝΑΙΚΑ	☐

ΟΙΚΟΓΕΝΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	
1. Άγαμος	☐
2. Έγγαμος	☐
3. Διαζευγμένος	☐
4. Χήρος/α	☐

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ	
1. 0	☐
2. 1	☐
3. 2	☐
4. 3	☐
5. 4 +	☐

B. Εκπαιδευτικά-Εργασιακά χαρακτηριστικά συμμετεχόντων

ΕΤΗ ΠΡΟΥΠΗΡΕΣΙΑΣ	

ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	
6. Μόνιμος	☐
7. Αναπληρωτής	☐
8. Ωρομίσθιος	☐

ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΤΥΧΙΟ	
9. Ναι	☐

10. Όχι	☐
---------	--------------------------

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ	
1. Ναι	☐
2. Όχι	☐

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ	
1. Ναι	☐
2. Όχι	☐

Γ. Συχνότητα ανίχνευσης επιβεβαιωμένων περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης

	Ποτέ	Μία φορά	2 έως 5 φορές	> φορές
Επιβεβαιωμένη κακοποίηση (τρέχον έτος)				
Επιβεβαιωμένη κακοποίηση (επαγγελματική σταδιοδρομία)				
Υποψία κακοποίησης (επαγγελματική σταδιοδρομία)				

Δ. Γνώση των νηπιαγωγών σε θέματα παιδικής κακοποίησης και διαχείρισης της κακοποίησης

Δ1. Ως προς το νομικό πλαίσιο

Ερώτηση 1^η : Υποχρέωση των εκπαιδευτικών από το νόμο να καταγγέλλουν περιπτώσεις κακοποίησης εφόσον το υποπτευθούν	
1. Σωστό	☐
2. Λάθος	☐
3. Δεν γνωρίζω	

Δ2. Ως προς τους φορείς

Ερώτηση 2^η : Γνώση δημοσίων ή ιδιωτικών φορέων που απευθύνονται σε κακοποιημένα παιδιά.	
1. Ναι	☐
2. Όχι	☐

Ε. Στάσεις νηπιαγωγών ως προς την παιδική κακοποίηση

Ε.1 Στάσεις των συμμετεχόντων ως προς την παιδική κακοποίηση

Η παιδική κακοποίηση και η παραμέληση συμβαίνουν σχεδόν με την ίδια συχνότητα	☐
Τα κακοποιημένα παιδιά μπορούν να εξελιχθούν σε βίαιους γονείς	☐
Το χαστούκισμα θεωρείται παιδική κακοποίηση	☐
Η διαφορά ανάμεσα στην κακοποίηση και την παραμέληση είναι ότι η κακοποίηση αφορά σε μια δράση κατά του παιδιού ενώ η παραμέληση αφορά σε παράλειψη δράσης προς όφελος του παιδιού	☐
Η κακοποίηση μπορεί να συμβαίνει μόνο σε ένα παιδί μιας οικογένειας.	☐
Η παραμέληση συμβαίνει συνήθως σε παιδιά από τη βρεφική ηλικία μέχρι τα 6 έτη. Οι περισσότεροι βίαιοι γονείς και οι γονείς που παραμελούν τα παιδιά τους υποφέρουν από κάποια πνευματική νόσο	☐
Οι μελανιές στους αγκώνες, τα γόνατα, το δέρμα είναι πιθανόν να οφείλονται σε ατυχήματα κατά την προσχολική ηλικία	☐
Τα κακοποιημένα παιδιά συνήθως συζητούν για την κακοποίηση στην προσπάθειά τους να τη σταματήσουν	☐
Τα παιδιά συχνά πλάθουν ιστορίες ότι έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά για να εκδικηθούν κάποιον	☐
Τα κακοποιημένα παιδιά συχνά προέρχονται από οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα	☐
Η σεξουαλική κακοποίηση ενός παιδιού συμβαίνει συχνότερα από κάποιον ξένο	☐
Ένα παιδί μπορεί να έχει κακοποιηθεί χωρίς κανείς ποτέ να το μάθει	☐
Μαθαίνοντας στο παιδί για την κακοποίηση μπορεί να το τρομάξεις	☐
Η έγκαιρη αναφορά της κακοποίησης επιδιώκεται ώστε να απομακρυνθεί το παιδί από το βίαιο γονέα	☐

Ένα παιδί 9 ετών μπορεί να φροντίσει μόνο του άλλα παιδιά	☐
Παιδιά που είναι σωματικά ανάπηρα ή νοητικά στερημένα βρίσκονται σε μεγαλύτερο κίνδυνο για κακοποίηση και παραμέληση	☐
Ασυνήθιστες σεξουαλικές γνώσεις σε ένα παιδί μπορεί να αποτελούν ενδείξεις ότι το παιδί έχει κακοποιηθεί σεξουαλικά	☐
Η παραμέληση προκύπτει όταν ο φροντιστής αποτυγχάνει να παράσχει ήδη πρώτης ανάγκης όπως φαγητό, ύπνο, ασφάλεια, επιτήρηση, ρουχισμό και ιατρική φροντίδα	☐
Η σωματική κακοποίηση συμβαίνει περιστασιακά ενώ η παραμέληση συμβαίνει συνέχεια	☐
Τα αγόρια τείνουν να μην αναφέρουν τη σεξουαλική κακοποίηση όσο τα κορίτσια	☐
Η ξαφνική αλλαγή στην απόδοση ενός μαθητή μπορεί να αποτελεί ένδειξη κακοποίησης ή παραμέλησης	☐
Η ξαφνική αλλαγή στη συναισθηματική και ψυχολογική κατάσταση ενός παιδιού αποδεικνύει ότι το παιδί κακοποιείται ή παραμελείται	☐
Η παιδική κακοποίηση και η παραμέληση συμβαίνουν σπάνια	☐
Οι συχνές και κατ' επανάληψη απουσίες από το σχολείο μπορεί να αποτελούν ένδειξη κακοποίησης ή παραμέλησης	☐

E.2 Κατανομή συμμετεχόντων με βάση την κλίμακα στάσεων των νηπιαγωγών απέναντι

στη παιδική κακοποίηση

	Διαφωνώ Απόλυτα n(%)	Διαφωνώ n(%)	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ n(%)	Συμφωνώ n(%)	Συμφωνώ Απόλυτα n(%)
Η παιδική κακοποίηση αφορά μεμονωμένα περιστατικά					
Τα παιδιά κακοποιούνται πιο συχνά από ξένους παρά από μέλη της οικογένειας ή οικογενειακούς φίλους					
Οι εκπαιδευτικοί είναι υπεύθυνοι για το γενικό ευ ζείν των παιδιών					

Οι γονείς έχουν το δικαίωμα να μεταχειρίζονται τα παιδιά τους όπως αυτοί νομίζουν					
Τα παιδιά λένε ψέματα και πλάθουν ιστορίες για την κακοποίηση					
Οι επιπτώσεις της παιδικής κακοποίησης έχουν υπερεκτιμηθεί					
Η αντίδραση μας στην παιδική κακοποίηση είναι υπερβολική					
Η παιδική κακοποίηση είναι ένα υπερβολικά μεγάλο πρόβλημα για να αντιμετωπιστεί					
Δεν υπάρχει νόημα να καταγγείλει κάποιος ένα περιστατικό κακοποίησης. Δεν γίνεται τίποτα επειδή οι υπηρεσίες έχουν φόρτο εργασίας					
Λυπάμαι για τα κακοποιημένα παιδιά αλλά δεν ευθύνη μου να ανακατευθώ. Δεν είμαι κοινωνική λειτουργός					
Δεν έχω αρκετή εμπειρία για να αντιμετωπίσω την παιδική κακοποίηση και παραμέληση					
Οι γονείς που κακοποιούν φαίνεται να έχουν σημαντικά προβλήματα					
Κάποια παιδιά προκαλούν τους ενήλικες μέχρι να χάσουν τον έλεγχο					
Αυτοί που κακοποιούν παιδιά πρέπει να τιμωρούνται αυστηρά					
Οι περισσότεροι γονείς είναι ικανοί να προκαλέσουν κακό στα παιδιά τους όταν βρίσκονται υπό μεγάλη πίεση					

ΣΤ. Στάσεις συμμετεχόντων ως προς την αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης

ΣΤ1. Στάσεις συμμετεχόντων ως προς την αντιμετώπιση της παιδικής κακοποίησης

	Ναι n (%)	Όχι n (%)	Δεν Γνωρίζω
--	----------------------	----------------------	------------------------

			n (%)
Είσαι πιο επιεικής στην τάξη με αυτό το παιδί.			
Λες στα άλλα παιδιά να είναι πιο διακριτικά μ' αυτό το παιδί επειδή περνάει δύσκολες στιγμές			
Πιέζεις το παιδί να σου δώσει λεπτομέρειες για την κακοποίηση			
Επικοινωνείς με τους γονείς του παιδιού για το θέμα αυτό.			
Λες στο παιδί ότι αυτό έχει συμβεί και σε άλλα παιδιά.			
Συζητάς την υπόθεση με τον διευθυντή σου για να αποφασίσετε αν θα το καταγγείλετε η όχι.			
Συγκεντρώνεις περισσότερες αποδείξεις πριν ενημερώσεις τις αρχές.			
Μιλάς με άλλους εκπαιδευτικούς για να διαπιστώσεις αν έχουν παρατηρήσει αλλαγές στη συμπεριφορά του παιδιού.			
Εξηγείς στο παιδί ότι δεν είναι δύσκολο να συζητήσει με κάποιον που νοιάζεται γι αυτό.			
Λες στο παιδί ότι πολλές φορές οι ενήλικες κάνουν λάθη			
Λες στο παιδί ότι θα κάνεις ότι καλύτερο μπορείς για να το υποστηρίξεις και να το προστατέψεις.			
Υπόσχεσαι στο παιδί να μην το πεις σε κανένα αν αυτό επιθυμεί.			
Λες στο παιδί ότι ήταν σωστό που αποκάλυψε ότι κακοποιείται.			

Ζ. Στρατηγικές αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης

Ζ1. Στρατηγικές αντιμετώπισης περιπτώσεων παιδικής κακοποίησης

	Ενέργειες των εκπαιδευτικών σε περίπτωση παιδικής κακοποίησης.	N	%
1	Το κατήγγειλα στον διευθυντή		
2	Επικοινωνήσα με τους γονείς του παιδιού για να διαλευκάνω την υπόθεση		
3	Έψαξα μόνος μου για επιπλέον στοιχεία		
4	Παρέπεμπα σε κάποια υπηρεσία		
5	Δεν έκανα τίποτα		
6	Άλλο		

Ζ2. Λόγοι που απέτρεψαν τους νηπιαγωγούς για την αναφορά κακοποίησης

	Λόγοι που απέτρεψαν τους νηπιαγωγούς για την αναφορά κακοποίησης	N	%
1	Δεν ήμουν σίγουρος αν ήταν κακοποίηση		
2	Δεν θεώρησα ότι ήταν ευθύνη μου να το καταγγείλω		

3	Δεν ήξερα που να απευθυνθώ		
4	Οι υπάρχουσες υπηρεσίες δεν βοηθούν επαρκώς		
5	Δεν ήθελα να παρέμβω σε οικογενειακά θέματα		
6	Δεν ήθελα να εμπλακώ σε δικαστικές διαδικασίες		
7	Φοβήθηκα τις επιπτώσεις για το παιδί		
8	Φοβήθηκα τις επιπτώσεις για μένα		
9	Άλλο		

23. Παρακολούθηση περίπτωσης μετά την παραπομπή της

	N	%
Δεν έχει γίνει παραπομπή		
Ναι		
Όχι		

Η. Σύνθετες αναλύσεις

Η. Η σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη στρατηγικών αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης και τη γνώση/ενημέρωση για το νομικό πλαίσιο

Γνώση νομικού πλαισίου	Ναι	Όχι
Ναι		
Όχι		

Η.2 Η σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη στρατηγικών αντιμετώπισης της παιδικής κακοποίησης και τη γνώση/ενημέρωση για τους υποστηρικτικούς φορείς

Γνώση υποστηρικτικών φορέων	Ναι	Όχι
Ναι		
Όχι		